

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı**

**ANNE-OĞUL BAĞLANMASININ GELİN-KAYINVALİDE İLİŞKİSİ VE
EVLİLİK DOYUMUNU YORDAMADAKİ ROLÜ**

**Esra AYDIN
(Yüksek Lisans Tezi)**

İstanbul, 2017

**T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı**

**ANNE-OĞUL BAĞLANMASININ GELİN-KAYINVALİDE İLİŞKİSİ VE
EVLİLİK DOYUMUNU YORDAMADAKİ ROLÜ**

**Esra AYDIN
(Yüksek Lisans Tezi)**

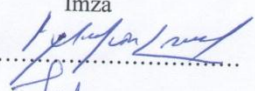
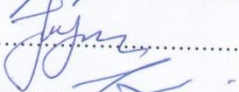
**Danışman
Yrd. Doç. Dr. A. Nilgün CANEL**

İstanbul, 2017

ONAY

TEZ ONAYI

Esra AYDIN tarafından hazırlanan “Anne-Oğul Bağlanması Gelin-Kayınvalide İlişkisi ve Evlilik Doyumunu Yordamadaki Rolü” konulu bu çalışma, 5 Ocak 2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
TEZ DANIŞMANI	Yrd. Doç. Dr. Azize Nigün CANEL	
JÜRI ÜYESİ	Yrd. Doç. Dr. Oktay SARI	
JÜRI ÜYESİ	Yrd. Doç. Dr. Tamer ERGİN	

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı :Esra Aydın
Doğum Tarihi :1990
Doğum Yeri :Malatya

EĞİTİM

2013-2016 Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri
Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek
Lisans
2007-2011 Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
2003-2007 Kağıthane Anadolu Lisesi

İŞ TECRÜBELERİ

2011-2012 Bağcılar Belediyesi Bilgi Evleri
2012-2013 Özel Sultan Fatih İlkokulu
2013-halen Bağcılar Belediyesi Kadın Aile Kültür Sanat Merkezi

İLETİŞİM

E-posta: esraaydin14@marun.edu.tr
aydinpdr@windowslive.com

ÖNSÖZ

Lisans sıralarında aklıma koydum aile ve evlilik ile ilgili yüksek lisans tezi yazacağımı ve bu alanda uzmanlaşacağımı. Bu kadar değerli, toplumun çekirdeği, bireyin içinde var olduğu, ilk aidiyet duygusunu tattığı, kimliğini tanımladığı, sevdiği, sevildiği, çatıştığı, yaşamayı öğrendiği, daha sayısız yaşantılar geçirdiği bir sistem olan aile nasıl çalışılmazdı ki benim için. Bu motivasyonla Marmara Üniversitesi'nde yüksek lisans yapma hakkı kazandım ve hem aile konusunda önemli çalışmaları olan, dersini dinlerken sanki akıcı bir roman okuyormuş gibi hissettiğim hem de kişiliği ile değerli, yanında rahat hissettiren tez danışmanım Nilgün hocamın karşısına çıkıp onunla tezimi yazmak istediğimi söyledim. Ne mutlu bana ki kabul etti.

Tezimin konusunu belirleme sürecinde Prof. Dr. Halil Ekşi hocamızın Araştırma Yöntemleri dersinde sürekli üzerinde vurgu yaptığı “otantik” yani özgün, çalışılmamış bir konu düşünürken aklıma gelin-kayınvalide ilişkileri konusu geldi. “Sanırım yeterince özgün, hatta sansasyonel!” diyerek koyuldum yola. Her zaman ilgi odağım olan, iş hayatımda psikolojik danışma yaparken de yolumu çizip yöntemlerimi belirlediğim bağlanma konusunu da ekledim. Tez danışmanım Nilgün hocamın da evlilik doyumu konusunu önermesiyle değişkenleri üçlemiş bulundum. Kısacası merak ettim: Anneleriyle güvenli bağlanan erkeklerin evlilik doyumları nasıl oluyor? Eşlerinin evlilik doyumları ne alemde? Gelinlerin kayınvalideleri ile ilişkileri toplumda sıkça dile getirildiği gibi “Kaynanayı ne yapmalı? Kaynar kazana atmalı.” modunda mı? Bilim işte, hep böyle bir merak kıvılcımıyla başlamıyor mu sağ olsun? Bu arada kaynanayı kaynar kazana atmak istemiyor örneklemimdeki gelinlerin çoğusu. Çok şükür ki olumlu ilişkiler geliştiren gelin-kayınvalideler hiç de azınlık değil.

Tez süreci zorlayıcı bir süreç... Lisansta hocalarım derdi ki: “Yüksek lisans tezinin konusunu seçerken sevdiğiniz konuları seçin. Zor bir süreç olduğu için ancak sevgi ile baş edebilirsiniz.” Allah’tan gayet de sevdiğim, ilgi duyduğum, merakımı cezbeden bir konu seçmişim.

Tez sürecinde bana engin bilgileri dışında manevi yönden destek veren, ilgili olan, motive eden, derdimi açabildiğim ve yol gösteren, işini gönülden kar gütmenden yapması, yumuşak huyluluğu, cana yakınlığı, derinliği ve daha saymadığım birçok güzel vasıflarıyla bana örnek olan saygıdeğer tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Azize Nilgün Canel’e minnetlerimi

sunuyorum. Tezimi inceleyerek çok değerli geri bildirimleri ile bana yardımcı olan, vakit ayıran saygıdeğer hocam Yrd. Doç. Dr. Mustafa Otrar'a da teşekkür ediyorum.

Benden manevi desteğini eksik etmeyen aileme, özellikle ben tezle uğraşırken ev işlerini devralan canım kız kardeşim Fatma Aydın'a ve hem dostum hem ablam, ikiz yeğenlerimin anası Tuba Demirci'ye çok teşekkür ederim... Tezimle ilgili sorular sorduğum, yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Aslınur Kızıldemir'e ve Rahime Atalay'a teşekkürlerimi bir borç bilirim...

Esra AYDIN

İstanbul, 2016

ANNE-OĞUL BAĞLANMASININ GELİN-KAYINVALİDE İLİŞKİSİNİ VE EVLİLİK DOYUMUNU YORDAMADAKİ ROLÜ

ÖZET

Aile ve evlilik alanında yapılan bilimsel araştırmalar artmaktadır. Bunun temel sebebi ailenin toplumun temel yapı taşı olarak önemidir. Bu araştırma, anne-oğul bağlanmasının eşlerin evlilik doyumu ve gelin-kaynana ilişkisini yordamadaki rolünü belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma, karma araştırma metodlarından biri olan çeşitleme desenine (triangulation) uygun olarak hazırlanmıştır. Araştırmanın nitel kısmının örneklemi Bağcılar Belediyesi Kadın Aile Kültür Sanat Merkezi Psikolojik Danışma Birimine başvuran 17 kadından, nicel kısmının örneklemi ise 107 evli çiftten oluşmaktadır. Araştırmanın nitel kısmında, araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu 7 sorudan oluşan Gelin-Kayınvalide İlişkileri Anket Formu kullanılmıştır. Nicel kısmında ise katılımcıların anne-oğul bağlanma stillerini belirleyebilmek için Anaya Bağlanma Ölçeği (ABÖ), evlilik doyumu düzeylerini belirlemek için Evlilik Doyumu Ölçeği (EDÖ) ve gelin-kaynana ilişkisini belirlemek için araştırmacı tarafından geliştirilen ve geçerlik, güvenirlik analizlerinden geçmiş olan Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği (GKİÖ) kullanılmıştır. Demografik değişkenler ve katılımcının bilgilendirilmesi için ise Kişisel Bilgi Formu (KBF) uygulanmıştır. Uygulama ve verilerin toplanması aşamasından sonra elde edilen nitel veriler içerik analiziyle, nicel veriler ise SPSS 15.0 aracılığıyla istatistiki açıdan değerlendirilmiştir. Kişisel Bilgi Formu'ndan (KBF) elde edilen verilerin yüzde ve frekans tabloları çıkarılmıştır. Değişkenlerin dağılımlarına ilişkin olarak ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır. Anne-oğul bağlanmasının evlilik doyumu ve gelin-kayınvalide ilişkileri yordamadaki rolünü araştırmak için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Demografik özelliklerden olan ailenin gelir düzeyi, kadının çalışma durumu, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, evlilik yılı, evlenme şekli, kayınvalide ile yüz yüze görüşme sıklığı, kayınvalide ile aynı evde yaşama durumu, kayınvalide ile aile apartmanında yaşama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacıyla Bağımsız Grup T Testi, Mann Whitney-U testi ve Kruskal Wallis-H Testi kullanılmıştır. Araştırmanın nitel kısmının sonuçlarına göre gelin-kayınvalide ilişkilerinde gelinin algısına dair 17 katılımcıdan görüşme yoluyla yapılan anket sonucunda 7 tema (1.birlikte zaman geçirme, 2. olumlu etkileşim, 3. olumsuz etkileşim, 4. müdahale/evliliğe etki, 5.olumlu anne-oğul ilişkisi, 6.olumsuz anne-oğul ilişkisi, 7.kocanın tarafsızlığı) elde edilmiştir. Nicel kısmın sonucunda elde edilen bulgulara göre ise evli çiftlerde erkeklerin anneleri ile bağlanma düzeyleri ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutunda pozitif yönde, bağımsızlığa ve otonomiye

izin vermeme boyutunda ise negatif yönde gelin-kayınvalide ilişkisini anlamlı düzeyde yordamaktadır. Erkeklerde anneye bağlanma ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutu hem erkeklerde hem kadınlarda evlilik doyumunu anlamlı şekilde yormakta, bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutu ise anlamlı şekilde yordamamaktadır. Ayrıca gelin-kayınvalide ilişkileri gelinin çalışma durumu, aylık gelir, gelinin eğitim durumu, evlilik süresi, evlenme şekli, çocuk sayısı, kayınvalide ile aile apartmanında yaşama durumu, kayınvalide ile yüz yüze görüşme sıklığı değişkenlerine göre farklılaşmamakta, kayınvalide ile birlik oturma değişkenine göre farklılaşmaktadır. Söz konusu farklılık kayınvalide ile ayrı yaşayan grubun lehinedir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular tartışılmış, teori ve pratikte bu bulguların ne şekilde kullanılabileceğine dair öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: anne-oğul bağlanması, gelin-kayınvalide ilişkisi, evlilik doyumu

THE ROLE OF MOTHER-SON ATTACHMENT AS A PREDICTOR OF DAUGHTER-IN-LAW-MOTHER-IN-LAW RELATIONSHIP AND MARITAL SATISFACTION

ABSTRACT

The scientific researches done about family and marriage have been increasing. The main reason of that is the importance of family being the building stone of the society. This research will be carried out in order to determine the predictive power role of the mother-son attachment on the couple's marriage satisfaction and mother-in-law-daughter-in-law relationships. The research prepared accordingly to triangulation design one of the mixed research method. The sample of the research consisted of 17 daughters-in-law who get psychological counseling in Istanbul Bagcilar Municipality Women Family Culture Art Center (in the qualitative part) and 107 married couples (in the quantitative part). In the qualitative part of the study 17 daughters-in-law were interviewed about their relationships with their mothers-in-law. The responses of the questionnaire prepared by the researcher analyzed via content analyze. In the quantitative part of the study in order to determine the role of mother-son attachment style, Parental Bonding Instrument (PBI); to determine marriage satisfaction, Marriage Satisfaction Scale (MSS) were applied. In order to determine daughter-in-law-mother-in-law relationships Daughter-in-law-Mother-in-law Relations Scale (DMRS) was developed by the researcher. Personal Info Form (PIF) for demographic info, informing participants and consent of the participants were used in the research and all necessary permissions were taken. After the data acquisition and application stage finish, statistical analysis of acquired data was carried out. Percentage and frequency table of the acquired data was revealed. The role of mother-son attachment as a predictor of daughter-in-law mother-in-law relations and marital satisfaction was analyzed via Basic Linear Regression Analysis. Unrelated Samples T-Test, Mann Whitney-U Test and Kruskal Wallis-H Test were performed for stating out if daughter-in-law/mother-in-law relationship change according to the demographic features like daughter-in-law's employment status, level of income, educational status, marriage length, type of marriage, number of children, frequency of meeting mother-in-law, coresiding with mother-in-law, living in the same apartment with mother-in-law. Significance of the acquired data was tested at a dual level of 0.05. According to the research findings, both mother-son attachment care and sensibility to needs dimension level and mother-son attachment independence and autonomy dimension level plays a significant

role as a predictor of daughter-in-law-mother-in-law relationship. Mother-son attachment care and sensibility to needs dimension level plays a significant role as a predictor of marital satisfaction for both women and men while independence and autonomy dimension level doesn't play any role as a predictor of marital satisfaction. Also, daughter-in-law-mother-in-law relationship plays a significant role as a predictor of marital satisfaction. Daughter-in-law mother-in-law relationship doesn't change according to daughter-in-law's employment status, level of income, educational status, marriage length, type of marriage, number of children, frequency of meeting mother-in-law, living in the same apartment with mother-in-law but coresiding with mother-in-law. At the end of the research a discussion was initiated on the recommendations that may be useful in theory and also in practice.

Keywords: mother-son attachment, daughter-in-law-mother-in-law relations, marital satisfaction.

İÇİNDEKİLER

ONAY	i
ÖZGEÇMİŞ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii

BÖLÜM I: GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	6
1.2.1. Nitel Alt Problemler	6
1.2.2. Nicel Alt Problemler	7
1.3. Önem	8
1.4. Sayıtlar	9
1.5. Sınırlılıklar	9
1.6. Tanımlar	9

BÖLÜM II: İLGİLİ LİTERATÜR	11
2.1. Aile ve Evlilik	11
2.2. Bağlanma.....	12
2.2.1. John Bowlby'nin Bağlanma Kuramı.....	13
2.2.2. Ainsworth ve Arkadaşlarının Bağlanma Kuramı	14
2.2.3.Yetişkinlikte Bağlanma	16
2.2.4. Bağlanma ve Evlilik.....	17
2.3. Gelin-Kayınvalide İlişkileri.....	19
2.4. Evlilik Doyumu	22
2.4.1. Evlilik Doyumuna Açıklık Getiren Kuramlar	23
2.5. İlgili Araştırmalar	25
2.5.1. Bağlanma ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	25
2.5.2. Bağlanma ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	28
2.5.3. Gelin-Kayınvalide İlişkileri ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	31

2.5.4. Gelin-Kayınvalide İlişkileri ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	33
2.5.5. Evlilik Doyumu ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	39
2.5.6. Evlilik Doyumu ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	41
2.5.7. Evlilik Doyumu ve Bağlanma Arasındaki İlişkileri Araştıran Yurt İçi Araştırmalar	44
2.5.7. Evlilik Doyumu ve Bağlanma Arasındaki İlişkileri Araştıran Yurt Dışı Araştırmalar	45
BÖLÜM III:YÖNTEM.....	47
3.1. Araştırmanın Modeli	47
3.2. Araştırma Grubu.....	47
3.2.1. Nitel Aşamanın Araştırma Grubu	47
3.2.1. Nicel Aşamanın Araştırma Grubu.....	48
3.3. Veri Toplama Araçları.....	49
3.3.1. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Anket Formu	49
3.3.2. Kişisel Bilgi Formu	50
3.3.3. Ana Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ)	50
3.3.4. Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ)	52
3.3.5. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği (GKIÖ)	52
3.3.5.1. Ölçeğin Geçerlik Analizleri	56
3.3.5.2. Ölçeğin Güvenirlik Analizleri	68
2.4.Verilerin Toplanması.....	75
3.4.1. Nitel Verilerin Toplanması.....	76
3.4.2. Nicel Verilerin Toplanması	76
2.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	76
3.5.1. Nitel Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	76
3.5.2. Nicel Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması	77
BÖLÜM VI:BULGULAR	78
4.1. Nitel Araştırma Bulguları.....	79
4.1.1. Tema 1: Birlikte Zaman Geçirme.....	81
4.1.2. Tema 2: Olumlu Etkileşim	82
4.1.2.1. Tema 2 Kategori 1: Olumlu iletişim.....	82
4.1.2.2. Tema 2 Kategori 2: Sevgi/İhtimam	83

4.1.2.3. Tema 2 Kategori 3: Oğlu Konusunda Objektif Davranma	84
4.1.3. Tema 3: Olumsuz Etkileşim	85
4.1.3.1. Tema 3 Kategori 1: Olumsuz Yaklaşım	85
4.1.3.2. Tema 3 Kategori 2: Soğuk İlişki.....	86
4.1.3.3. Tema 3 Kategori 3: Tutarsız Yaklaşım.....	87
4.1.3.4. Tema 3 Kategori 4: Kötü Yönde Eleştiri	87
4.1.4. Tema 4: Müdahale/Evliliğe Etki	88
4.1.4.1. Tema 4 Kategori 1: Doğrudan Müdahale	88
4.1.4.2. Tema 4 Kategori 2: Dolaylı Müdahale	88
4.1.5. Tema 5: Olumlu Anne-Oğul İlişkisi.....	89
4.1.6. Tema 6: Olumsuz Anne-Oğul İlişkisi.....	90
4.1.7. Tema 7: Kocanın Tarafsızlığı	92
4.2. Nicel Araştırma Bulguları	94
4.2.1. Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Bulgular.....	94
4.2.2. Araştırma Sorularının Cevaplanmasına İlişkin Bulgular	98
BÖLÜM V:SONUÇ.....	114
5.1. Yargı.....	114
5.2. Tartışma.....	117
5.2.1. Nitel Sonuçlar ve Tartışma	117
5.2.2. Nicel Sonuçlar ve Tartışma	126
5.3. Öneriler.....	138
5.3.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	139
5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	140
KAYNAKLAR.....	142
EKLER.....	157
EK-1: Gelin-Kayınvalide İlişkileri Anket Formu	157
EK 2- Kişisel Bilgi Formu (Kadın)	159
EK- 3: Kişisel Bilgi Formu (Erkek)	160
EK-4 Ana Babaya Bağlanma Ölçeği Anne Formu (ABBÖ).....	161
EK-5 Evlilik Doyumu Ölçeği (EDÖ).....	163
EK-6 Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği (GKİÖ).....	164

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 3.1. Gelir Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	54
Tablo 3.2. Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	55
Tablo 3.3. Evlilik Süresi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	55
Tablo 3.4. Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	55
Tablo 3.5. Kayınvalide ile Görüşme Sıklığı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	56
Tablo 3.6. Evlenme Şekli Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	56
Tablo 3.7. KMO ve Bartlett's Testi Degerleri.....	57
Tablo 3.8. Açıklanan Ortak Varyans Tablosu.....	58
Tablo 3.9. Açıklanan Toplam Varyans Tablosu.....	61
Tablo 3.10. Döndürülmüş Bileşenler Matrisi.....	64
Tablo 3.11. Faktör Analizi Sonucunda Belirlenen Alt Boyutlar ve Bu Boyutlardan Yük Alan Maddeler.....	65
Tablo 3.12. GKİÖ Alt Ölçekler Arasındaki İlişkiler.....	67
Tablo 3.13. GKİÖ Alt Ölçekler ve EDÖ Eşin Ailesi ile İlişkiler Alt Ölçeği Arasındaki İlişkiler.....	67
Tablo 3.14. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği İç Tutarlılık Sonuçları.....	69
Tablo 3.15. Testin Toplamı İç Tutarlılık Katsayıları.....	69
Tablo 3.16. Testin Alt Ölçekleri İç Tutarlılık Katsayıları.....	70
Tablo 3.17. Test-Tekrar Test Güvenirligi İçin Yapılan Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları.....	71
Tablo 3.18. Testin Geneli İçin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları.....	72
Tablo 3.19. GKİÖ'nün Geneli İçin Madde Toplam (Item-Total) Korelasyonları ve Ayırtedicilik Analizi Sonuçları.....	74
Tablo 3.20. GKİÖ'nün Genel Toplamı ve Alt Ölçeklerinin Ayırtediciliğini Belirlemek İçin Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	75
Tablo. 4.1. Temalar, Kategoriler, Kodlar ve Frekans Değerleri.....	80
Tablo 4.2.1. Kadının Çalışma Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	94
Tablo 4.2.2. Aylık Gelir Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	95
Tablo 4.2.3. Kadının Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	95
Tablo 4.2.4. Erkeğin Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	95

Tablo 4.2.5. Evlilik Süresi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	96
Tablo 4.2.6. Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	96
Tablo 4.2.7. Kayınvalide ile Yaşama Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	96
Tablo 4.2.8. Aile Apartmanı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	97
Tablo 4.2.9. Kayınvalide ile Görüşme Sıklığı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri...97	
Tablo 4.2.10. Evlenme Şekli Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri.....	97
Tablo 4.2.11. Gelin-Kayınvalide İlişkileri, Anaya Bağlanma, Evlilik Doyumu Değişkenlerine Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri.....	98
Tablo 4.2.12. Gelin-Kayınvalide Ölçeği Puanlarının Gelinin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları....	99
Tablo 4.2.13. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları...	99
Tablo 4.2.14. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Puanlarının Gelinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	100
Tablo 4.2.15. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.	100
Tablo 4.2.16 Gelin-Kayınvalide İlişkileri Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.	101
Tablo 4.2.17. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği Puanlarının Kayınvalide ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	101
Tablo 4.2.18. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği Puanlarının Aile Apartmanında Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları.....	102
Tablo 4.2.19. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Puanlarının Kayınvalide ile Yüz Yüze Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları.....	102
Tablo 4.2.20. Gelin-Kayınvalide Ölçeği Puanlarının Evlenme Şekline Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları.....	103
Tablo 4.2.21. Anne-Oğul Bağlanması İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Boyutu Puanlarının Bağımsız Değişken Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi.....	104
Tablo 4.2.22. Anne-Oğul Bağlanması Bağımsızlığa ve Otonomiye İzin Vermeme Boyutu Puanlarının Bağımsız Değişken Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi.....	105

Tablo 4.2.23. Anne-Oğul Bağlanması İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Boyutu Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu (Kadın) Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi.....	106
Tablo 4.2.24. Anne-Oğul Bağlanması Bağımsızlığa ve Otonomiye İzin Vermeme Boyutu Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu (Kadın) Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi.....	107
Tablo 4.2.25. Anne-Oğul Bağlanması İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Boyutu Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu (Erkek) Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi.....	108
Tablo 4.2.26. Anne-Oğul Bağlanması Bağımsızlığa ve Otonomiye İzin Vermeme Boyutu Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu (Erkek) Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi.....	109
Tablo 4.2.27. Çocuklu Evli Çiftlerde Anne-Oğul Bağlanması Puanlarının Bağımsız Değişken Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçek Toplam Puanları, Evlilik Doyumu Puanları ve Ebeveynlik Anlayışı Alt Boyut Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi.....	110
Tablo 4.2.28. Gelin-Kayınvalide İlişkisi Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu (Kadın) Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi.....	111
Tablo 4.2.29. Gelin-Kayınvalide İlişkisi Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu (Erkek) Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi.....	112
Tablo 4.2.30. Çocuklu Evli Çiftlerde Gelin-Kayınvalide İlişkisi Ölçek Toplam Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu Puanları ve Ebeveynlik Anlayışı Alt Boyut Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi.....	113

BÖLÜM 1: GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Aile, üyelerinin biyolojik ve psikolojik olarak birbirine bağlı olduğu, aynı ev ortamında yaşayan ve ekonomik ortaklık oluşturmuş, her üyenin belirli sorumluluklar yüklendiği bir gruptur (Gladding, 2012; Özabacı ve Erkan, 2013; Özgüven, 2001). Evlilik ise bir kadının ve bir erkeğin devlet vasıtasıyla yapılan bir sözleşme ile başlayan, devletin üzerinde kontrol hakkı olduğu ilişki sistemidir (Özgüven, 2001). Evlilikte yaşanma potansiyeli olan birçok problem söz konusudur. Bunlar; iletişim problemleri, şiddet (fiziksel, sözel, psikolojik, cinsel vs.), değer çatışmaları (ideolojik, siyasi, dini görüş farklılıkları), çocuklarla ilgili problemler, eşlerin beden ve ruh sağlığının bozulmasından kaynaklanan problemler, eşlerin kişilik bozukluğu veya zararlı alışkanlıklarının varlığından kaynaklanan problemler, cinsel sorunlar, aldatma, infertilite, aile dengesinde değişiklikler oluşturabilecek olaylar (aileye yeni birinin katılımı, birinin ölümü, iş kaybı, taşınma, iflas vs.), geçim problemleri, eşlerin yaşlılık döneminde karşılaşılabilecekleri problemler, yakın çevre ve eşlerin ailelerinin müdahaleleriyle ortaya çıkan problemler vs. olarak sayılabilir (Canel, 2007; Gladding, 2012; Nichols, 2013; Özabacı ve Erkan, 2013; Özgüven, 2000/2001; Yıldız, 2003). Gladding (2012)'e göre, aile yaşamında stres yaratarak çatışmalara neden olabilecek bazı beklendik veya beklenmedik aile yaşam stresörleri bulunmaktadır. Beklendik aile yaşam stresörleri, gelişimsel yani yaş ve dönemle ilgili olabilirken ekonomik sıkıntıları, çocukların davranışları, çiftin kendilerine veya birbirlerine zaman ayırmamaları gibi durumsal stresörler olabilmektedir. Beklenmedik aile yaşam stresörleri ise aile üyelerinin kontrol edemediği, bir anda ortaya çıkan fiziksel veya psikolojik travma, iflas, miras, aile sistemine birinin katılması veya sistemden ayrılması gibi durumlardır. Bu tür stresörler, ailenin stresle başa çıkma gücü yetmediğinde çatışmalara neden olabilmektedir. Ateş (2003)'e göre eşlerin, evliliğin ilk zamanlarında birbirlerinden rahatsız oldukları tarafları araları bozulur diye birbirlerine söylememeleri ve biriktirerek zamanla patlamaları evlilik çatışmasına neden olabilmektedir. Richter (1985)'in rol kuramına göre kişinin eşine yüklediği rol sonucu oluşan beklentisinin karşılanmaması da evlilik çatışmasına neden olabilir (Akt. Ateş, 2003). Özügür (1993) evlilik çatışmaları konusunda yaptığı araştırmasında en çok görülen çatışma sebeplerini

iletişim yetersizliği, rol çatışmaları, ortak bir amaca yönelmemek, evli kadınların, kocalarından değer görmediğinden şikayet etmesi, eşlerin ailelerinin olumsuz etkisi şeklinde belirtmiştir (Akt. Özgüven, 2000). Tezer (1986), eşler arası çatışmaya yol açan temel etmeleri; iletişimin olmaması, sürekli tartışma, doyurulmamış duygusal ihtiyaçlar, cinsel doyumsuzluk, bütçe, eşin ailesiyle ilgili sorunlar, aldatma, çocuklarla ilgili sorunlar, alkol, uyururucu, madde bağımlılığı, fiziksel şiddet, politik ve dini görüş farklılıklarıdır (Akt. Özgüven, 2001). Evliliklerde yaşanabilen bu problemler artan boşanma oranlarını getirmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun verilerine göre 2013 yılında kaba boşanma hızı binde 1,65' ulaşarak 2012 yılına nispeten %1,6 artmıştır. 2014 yılı verilerine göre boşanma oranları 2013'e nispeten %4,5 artmıştır. 2015 yılı verilerine göre ise boşanan çiftlerin sayısı bir önceki yıla göre %0,7 artarak 131 bin 830 oldu. Kaba boşanma hızı binde 1,69 olarak gerçekleşti (www.tuik.gov.tr).

Evlilik ilişkisindeki en önemli faktörlerden birisi evlilik doyumudur. Evlilik doyumunu bireyin kendi evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısı ve evlilik yaşamında kendilerini mutlu hissetmeleri olarak tanımlanmaktadır (Tezer, 1986).

Türkiye ve yurtdışında yapılan araştırmalara bakıldığında eş desteği (ağ, 2011), problem zme (Güven, 2005), cinsel doyum (Basat, 2004), çatışma biçimi (Rangelov, 2012), iletişim çatışması (duyguları ifade etme alt boyutu) ve ilişkilerde yükleme (Curun, 2006), evlilik çatışması (Hogge, 2007; Zeytinoğlu, 2013) gibi birçok değişkenin evlilik doyumunu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Evlilik doyumunun, evlilikte önemli yer tutan bu değişkenlerle ilişkili olması manidardır. Bu nedenle evlilik doyumunu ile ilgili araştırmaların geliştirilmesi gerekli görülmektedir.

Yurtiçi ve yurt dışında yapılan birçok araştırmada kişilerin kendi anne babalarına bağlanmalarının da evlilik doyumunu ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Abouhamzeh, 2014; Ball, 2014; Crowley, 2006; Moini, 2016; Ng, Loy, MohdZain ve Cheong (2013); Sarı, 2012; Schnose, 2005; Sığırcı, 2010; Turan-Akdağ, 2011). Tufan etin (2010) ise yakınlıktan kaçınmanın evlilik doyumunu anlamlı şekilde yordadığını bulmuştur.

Bağlanma, kişinin kendisi için özel olan kişilerle etkileşimde bulunduğu memnuniyet ve zevk duymasını sağlayan güçlü ve duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Berk, 2000; Akt. Tuncay-Senlet, 2012). Kişiler, tehlike altında hissettikleri zaman yakınlığa ihtiyaç duyacak şekilde doğarlar ve hayatın ilk yıllarında bu ihtiyacın giderilmesi durumunda başkalarıyla yakın ilişkiler geliştirebilirler (Bowlby, 1969). Bu nedenle annelerinin bebeklerine her ihtiyaçları karşısında sevecen ve şefkatli olmaları oldukça önemlidir (Bowlby, 1969; Bowlby, 1988/2012). Ainsworth (1963/ 1967), Bowlby'nin çalışmalarından da etkilenerek Uganda'da bağlanma ile ilgili anne ve bebeklerle empirik çalışmalar uygulamıştır. Bu deneyler sonucunda üç çeşit bağlanma olduğu kanısına varmıştır: güvenli bağlanma, kaygılı-kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma. Güvenli bağlanan bebekler, annesinin yokluğu sonrasında gelişlerinde az ağlamakta ve annelerinin varlığından tatmin olmakta, güvensiz bağlanan bebekler anneleri geldiğinde bile çokça ağlamakta, henüz bağlanmayan bebekler ise annelerinin gelişine veya gidişine tepkisiz kalmaktadır (Bretherton, 1992).

Hazan ve Shaver (1987), Bowlby'nin bağlanma çalışmaları ve Ainsworth'ün geliştirdiği üç temel bağlanma çeşidinden yola çıkarak, kişilerin bütün sevgi ilişkilerinde bağlanma davranışlarının belirtmişlerdir. Üçlü bağlanma sistemini romantik ilişkilere uyarlamışlardır. Bu uyarlamaya göre güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, insanlarla yakın ilişki kurarken rahatlardır, terk edilme korkusu yaşamazlar; kaçınan bağlanma stiline sahip kişiler başkalarına yakın olmak ve bağlanmak istemezler; kaygılı-kararsız bağlanan bireyler ise başkalarına yakın olmak isterler ancak terk edilme korkusu yaşarlar (Burger, 2006; Demir, 2003; Nichols, 2013; Turan-Akdağ, 2011). Bu çalışmada, kişinin annesi ile bağlanma stiline yetişkinlikteki romantik ilişkilerinde bağlanmasını yordayabileceğini ifade eden ve evlilik doyumu ile ilgili açıklamalar getiren bu teoriden yola çıkılarak bağlanma ve evlilik doyumu arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Gerek ülkemizde gerek dünya genelinde evlilik doyumunun, eşin ailesi ile olan olumlu veya olumsuz etkileşimden etkilenmesi söz konusudur. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından boşanmanın nedenleri konusunda yapılan bir araştırmada boşanan çiftlerin %47,8'inin eşinin ailesinin evlilik süresince aile içi ilişkilere müdahalesi olmuştur (Yurtkuran Demirkan ve diğerleri, 2009). Aile ve Sosyal Politikalar

Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından 2008 yılında yapılan araştırmaya göre kadınlar eşlerinin ailelerinden şiddet de görmektedirler. Yapılan araştırmanın nitel kısmında eşinin ailesinden şiddet gören bir kadının ifadesi alıntılanmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi, 2009, s.15):

“ ‘Kayınpederimden dayak yedim... Tabi en sonda kayıinvalidemden şiddet görmek, çünkü bir kadının, beni en iyi anlaması gereken sonuçta bi kadın ama anlamadı. İşte ondan şiddet görmek tahammül sınırımı gerçekten çok aştı. Yani en son kayıinvalidemden dayak yemek de bardağı taşıran son damla oldu açıkçası...’

(26 yaşında, evli, bir çocuk sahibi, ortaokuldan terk kadın)”

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’nün 2008-2014 yıllarını kapsayan araştırmasında ise Türkiye’deki 15 yaşından büyük kadınların %8’i kayıinvalidesinden fiziksel şiddet, %21’i ise duygusal şiddet görmüştür (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi, 2014).

Weiten (1986), evlilik problemlerinin arasında akrabalarından kaynaklanan sorunları da saymaktadır (Akt. Canel, 2007). Kieren, Henton ve Marota (1992), çoğu evlilik çatışmalarında eşlerin her ikisinin de sorunu kocanın ailesine dayandığını belirtmişlerdir (Akt. Nastasee, 1995). ABD’de kayıinvalid ilişkileri kritik ve olumsuz duyguların çoğunluk olduğu olgulardır. Hatta halk arasında kayıinvalideye gönderme yapılan düşmanlık ve reddetme üzerine kurulu deyimler vardır. Örneğin; “mixed emotions is like your mother in law, driving over a cliff in your new Cadillac” deyimini karmaşık duyguları birisinin yeni arabasını kayıinvalidesinin uçurumdan aşağıya sürmesine benzetmektedir. “Mother-in-law’s tongue” deyimini ise kayıinvalidenin dilini sivri uçlu ve iğne yapraklı bitkiye benzetmektedir (Shlien, 1962). Türkiye’de de gelin kaynana ilişkileri kamu tarafından oldukça tartışılmaktadır. Toplumda gelin-kayıinvalid ilişkilerine genellikle olumsuz atıflar yapılmaktadır. Örneğin atasözlerinde ve deyimlerde gelin-kayıinvalid ilişkisi hakkındaki toplumsal algının yansımaları görülmektedir: “Anasız kız olaydım, kaynanasız gelin olaydım.” atasözü bir gelinin karışanı olmaması isteğini anlatırken “Evime el girdi, canıma yel girdi.” atasözü de kayıinvalidenin gelinin eve girmesiyle

huzurunun kaçtığını belirtmektedir (Alkayış, 2013). “Kaynana pamuk ipliği olup raftan düşse gelinin başını yarar” (Günindi-Ersöz, 2010) atasözü kayınvalidenin ne yaparsa yapsın gelinine yaranamayacağını anlatmaktadır. Bunlar gibi atasözü ve deyimler toplumda gelin-kayınvalide ilişkileri ile ilgili oluşmuş önyargıların ürünüdür.

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin çekişmeli, çatışmalı, karmaşık olduğuna dair önyargılar önemli rol oynamaktadır (Yakalı-Çamoğlu, 2007/2011). Hatta bazı zamanlarda gelin-kayınvalide ilişkileri tamamen önyargılar doğrultusunda şekillenebilmektedir. Toplumda kabul görmüş bu önyargıların geçerliliğinin ve sebeplerinin araştırılması gerekli görülmektedir. Türkiye’deki ve yurt dışındaki araştırmalara bakıldığında toplumsal önyargının aksine gelin-kayınvalide ilişkilerinde, olumlu iletişim yaşadıklarını belirten, problem çözmek için yapıcı yöntemlere başvurmaya dikkat eden gelin-kayınvalideler yadsınamaz durumdadır (Allendorf, 2015; Limary, 2001; McKay, 2012; Nastasee, 1995; Nuner, 2004; Serovich, 1991, Yakalı-Çamoğlu, 2007). Türkiye’de yapılan gelin-kayınvalide araştırmalarının nicelik olarak yetersiz olduğu düşünüldüğünden bu araştırma yürütülmüştür.

Yurtdışında bu konunun araştırılması gerekliliği savunularak kayınvalide-kayınpeder ilişkileri konusunda bazı çalışmalar yürütülmüştür. ABD’de “in-law” çalışmalarının gerekliliğini belirtmek amacıyla; çekirdek ailelerin, bağımsızlık ve bireyselleşmeye vurgu yaptığı, birçok yeni evlilerin kayınvalide ve kayınpederlerini evliliğe tehdit olarak algıladıkları, kadınların kayınvalidelerinin müdahalesinden kurtulmak istedikleri anlatılmıştır (Mace, 1958, Mead, 1955; Akt. Hoyer, 1971). ABD başta olmak üzere Çin, Hindistan, Pakistan, Kore, Tayvan, Mısır ve Türkiye’de evli birey ile kayınvalide-kayınbaba ilişkisini konu edinen araştırmalar mevcuttur. Bunların arasında gelin-kayınvalide ilişkilerini keşfetmeyi amaçlayan nitel çalışmaların yanı sıra (Chen, 1999; Çamoğlu, 2007; Hoyer, 1971; Larsen, 1997; Limary, 2002; McKay, 2012; Nuner, 2004; Pfeifer, 1989; Price, 1992; Turner, Young & Black, 2006), nicel araştırmaların varlığı da söz konusudur (Abes, 2002; Adams, 2000; Bryant ve diğ. 2001; Larsen, 1997; Öztürk, 2013; Price, 1992; Rittenour, 2009; Song, 2009; Velluci, 2013; Wu ve diğ., 2010).

Türkiye’de gelin-damat-kayınvalide üçlüsünü inceleyen araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak yurtdışında gelin-kayınvalide ilişkilerinde kocanın rolünün, etkisinin, arabuluculuğunun, tavrının da incelendiği bazı araştırmalar mevcuttur (Chen, 1999; Nastasee, 1995; Nuner, 2004; Pfeifer, 1989; Rittenour, 2009; Shih, 2011; Song, 2009; Wu ve diğ., 2010). Hali hazırdaki araştırmanın nitel kısmında anne-oğul ilişkisi hakkında gelinlerden bilgi toplanmış olmakla birlikte, araştırmanın nicel kısmında geliştirilen Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği’nde kocanın rolü ve kocanın tarafsızlığı olmak üzere iki alt ölçek elde edilmiştir.

Gelin-kayınvalide ilişkilerinin sadece ikili ilişki olarak değil kocanın da dahil olduğu üçlü bir ilişki olarak ele alınması gereklidir. Bu üçgende tüm bireyler birbirlerini etkilemektedir. Bazen gelin-kayınvalide arasındaki bir çatışma karı-koca ilişkisini etkilerken bazen de karı-koca arasındaki bir sıkıntı gelin-kayınvalide ilişkisine yansımaktadır (Abes, 2002; Pfeifer, 1989; Rittenour, 2009).

Bu çalışmanın amacı, anne-oğul bağlanmasının evlilik doyumu ile gelin-kaynana ilişkisini yordayıp yordamadığını ve gelin-kayınvalide ilişkisinin evlilik doyumunu yordayıp yordamadığını incelemektir. Ayrıca gelinlerin kayınvalideleri ile ilişkilerini nasıl algıladıklarını incelemek hedeflenmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi, “Evli çiftlerde erkeğin anne-oğul bağlanması gelin-kayınvalide ilişkisini ve evlilik doyumunu yordamakta mıdır?” şeklinde tasarlanmıştır. Bu araştırma nitel ve nicel olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Bu kısımların problem cümleleri aşağıda belirtilmiştir.

1.2.1 Nitel Alt Problemler

Araştırmanın nitel kısmında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Evli kadınların kayınvalideleri ile ilişkilerine dair algıları nasıldır?
- 2) Evli kadınların kayınvalideleri ile ortak etkinlikleri nelerdir?

- 3) Evli kadınlar kayınvalideleri ile ilişkilerini neye benzetmektedir?
- 4) Evli kadınların kayınvalidelerinin davranışlarıyla ilgili olumlu algıları nelerdir?
- 5) Evli kadınların kayınvalidelerinin davranışlarıyla ilgili olumsuz algıları nelerdir?
- 6) Evli kadınlar eşlerinin anneleri ile ilişkilerini neye benzetmektedir?
- 7) Evli kadınların eşleri ile kayınvalidelerinin ilişkisindeki olumlu algıları nelerdir?
- 8) Evli kadınların eşleri ile kayınvalidelerinin ilişkisindeki olumsuz algıları nelerdir?

1.2.2 Nicel Alt Problemler

Araştırmanın nicel kısmında aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Gelin-kayınvalide ilişkileri gelinin çalışma durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- 2) Gelin-kayınvalide ilişkileri evli çiftin aylık gelirine göre farklılaşmakta mıdır?
- 3) Gelin-kayınvalide ilişkileri eğitim durumuna göre farklılaşmakta mıdır?
- 4) Gelin-kayınvalide ilişkileri evlilik yılına göre farklılaşmakta mıdır?
- 5) Gelin-kayınvalide ilişkileri çocuk sayısına göre farklılaşmakta mıdır?
- 6) Gelin-kayınvalide ilişkileri kayınvalide ile birlik yaşamaya göre farklılaşmakta mıdır?
- 7) Gelin-kayınvalide ilişkileri kayınvalide ile aile apartmanında yaşamaya göre farklılaşmakta mıdır?
- 8) Gelin-kayınvalide ilişkileri kayınvalide ile görüşme sıklığına göre farklılaşmakta mıdır?
- 9) Gelin-kayınvalide ilişkileri gelinin evlenme şekline göre farklılaşmakta mıdır?
- 10) Evli erkeklerin anneleri ile bağlanma ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutu gelin-kayınvalide ilişkisini yordamakta mıdır?
- 11) Evli erkeklerin anneleri ile bağlanma bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutu gelin-kayınvalide ilişkisini yordamakta mıdır?
- 12) Evli erkeklerin anneleri ile bağlanma ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutu kadının evlilik doyumunu yordamakta mıdır?
- 13) Evli erkeklerin anneleri ile bağlanma bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutu kadının evlilik doyumunu yordamakta mıdır?
- 14) Evli erkeklerin anneleri ile bağlanma ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutu erkeğin evlilik doyumunu yordamakta mıdır?
- 15) Evli erkeklerin anneleri ile bağlanma bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutu erkeğin evlilik doyumunu yordamakta mıdır?
- 16) Gelin-kayınvalide ilişkileri kadının evlilik doyumunu yordamakta mıdır?

17) Gelin-kayınvalide ilişkileri erkeğin evlilik doyumunu yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Aile ve evlilik toplum için en önemli yapıtaşdır. Ailenin ve evliliğin; cinsel hayatı düzenleme ve seks ilişkisini toplum tarafından kabul edilebilir hale getirme, ekonomik işbirliğini kurarak toplumun devamını yani yeni neslin bakılıp büyütülmesini sağlamak, bireyin ait hissetme, sevgi ihtiyacı gibi psikolojik ihtiyaçlarını karşılama, yeni yetişen gençlerin sosyalleşmesi gibi topluma faydalı birçok işlevi vardır (Özgüven, 2001). Dolayısıyla toplumun sağlıklı yapısı için ailenin ve evliliğin de sağlıklı olması gerekmektedir. Aileler işlevselliği bakımından sağlıklı olan ve sağlıklı olmayan olmak üzere ikiye ayrılırlar. Sağlıklı ailelerde işbirliği, üyelerin birbirlerine karşı açık ve saydam olmaları, sorunlar meydana geldiğinde problem çözme yeteneklerinin devreye girmesi vardır. Sağlıksız ailelerde ise üyeler birbirlerine karşı açık değildirler, daha az konuşurlar, sorunlarda çözüm aramak yerine birbirlerini suçlarlar (Özgüven, 2001).

Toplumun temel yapı taşı olan ailenin sağlıklı olması önemlidir. Evlilik ilişkisi sağlıklı aileyi sağlayacak olan ilişki olduğundan, literatürde evlilik konusuyla ilgili pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların belli bir kısmı evlilik doyumu ve bağlanma konularını ele alır. Hali hazırdaki çalışma evlilik doyumu, bağlanmanın yanında gelin-kayınvalide ilişkilerine de değinmiştir. Bu araştırmanın evlilik doyumunu ve anne-oğul güvenli bağlanmasını artırmaya yönelik yapılacak projelere, geliştirilebilecek terapi tekniklerine ışık tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca toplumumuzda oldukça karmaşık bir ilişki olarak görülmesine rağmen gelin-kayınvalide ilişkileri Türkiye literatüründe kısıtlı araştırılan bir konudur. Bu araştırmanın gelinlerle yapılan görüşmelerden oluşan nitel çalışmanın bulguları ve Türkiye’de benzeri ile karşılaşılmamış Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği ile alanyazına katkı yaptığı düşünülmektedir. Bu araştırmanın sonuçları, toplumda yaygın kanının aksine, gelin-kayınvalide ilişkilerinin olumlu yönlerine vurgu yapması, uyumlu ilişki örnekleri vermesi açısından önemlidir.

Ülkemizde evlilik doyumunu etkileyen önemli faktörlerden birisi (Canel, 2013) eşin ailesinden kaynaklanan ve evlilik ilişkisine yansıyan sorunlar olmakla birlikte, bu konuda

yapılmış araştırmalar çok azdır. Bu konudaki literatür açığını kapatmak adına halihazırdaki çalışmanın etkisi olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte toplum genelinde kayınvalide-gelin ilişkilerinin çatışmalı, çekişmeli, tartışmalı, olumsuz olduğu algısı mevcuttur. Bu araştırmada bu algının yıkılması, gelin-kayınvalide ilişkilerinde olumsuz taraflar olduğu kadar olumlu tarafların da bulunduğunu göstermesi açısından önemlidir. Kayınvalidenin evlilik üzerindeki tahakkmlerini meşru kılan ne gibi bir alt yapı olabileceği sorusu, öncelikle akla anne-oğul bağlanması getirmektedir. Bu konuda yapılan bu araştırma ve açıklamaların ilerde konuyla ilgili daha fazla araştırma yapılmasını sağlayabileceği düşünülmektedir ve bu araştırmanın oluşturulabilecek önleyici veya koruyucu rehberlik danışmanlık çalışmalarına yol gösterebileceği kanısına varılmıştır.

1.4. Sayıtlılar

- 1.Kullanılan lme araçlarının araştırmanın amacı ve içeriğine uygun olduğu varsayılmıştır.
- 2.Örneklem grubunun evreni temsil edebilecek yeterlilikte olduğu varsayılmıştır.
- 3.Araştırma rneklemine oluşturan yetişkinlerin araştırmada kullanılan ölçekleri samimi ve doğru yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırmanın nitel kısmı 17 katılımcıyla, nicel kısmı ise 107 çiftle,
2. Kullanılan lme araçlarıyla,
3. Kullanılan istatistiksel analizlerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Evlilik doyumı: Evlilik doyumı literatürde çeşitli şekillerde tanımlanmaktadır. Beck’e (1989) göre, evlilik doyumı çiftlerin birbirlerine karşı olumlu tavırlarını ve evliliklerinde ne kadar eğlendiklerini ifade eder (Abouhamzeh, 2014). Fincham ve Bradbury (1987), evlilik doyumunu kişinin genel olarak kendisi ve evliliği hakkında ne hissettiği şeklinde

tanımlamıştır (Canel, 2007). Nicholas (2005) ise kişinin çift ilişkisinden ne kadar tatmin ve mutlu olduğu ile ifade etmiştir.

Bağlanma: Bağlanma, kişinin kendisi için özel olan kişilerle etkileşimde bulunduğu memnuniyet ve zevk duymasını sağlayan güçlü ve duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Berk, 2000; Akt. Tuncay-Senlet, 2012).

BÖLÜM 2: İLGİLİ LİTERATÜR

2.1. Aile ve Evlilik

Toplumdaki en küçük yapı taşı olarak kabul edilen aile yetişkin olan bir çiftin evlilik bağı ile bir araya gelmesiyle oluşur ve ait olma, sevgi, bağlılık ortamı gibi duyguların hissedilmesini sağlar. Gladding'e (2012) göre aile, biyolojik ve psikolojik bağları olan, kendilerini aynı evin üyeleri olarak hisseden ve tarihsel, duygusal ve ekonomik birlikleri olan bireylerden oluşan birliktir. Özgüven (2001) aileyi aynı çatı altında yaşayan, ekonomik ortaklıkları olan, evlilik veya kan bağı ile birbirlerine bağlı, çeşitli rollerle birbirlerini etkileyen üyelerden oluşan, yasal, toplumsal ve ekonomik bir kurum olarak tanımlamaktadır. Ailenin işlevleri ise toplumun onayladığı bir cinsellik ilişkisini sağlamak, eşleri ekonomik olarak birbirine bağlamak, yeni nesillerin bakımı ve sevgi dolu bir ortamda büyütülmesini düzenlemek, gencin sosyalleşmesi ve kültürlenmesidir. Bu tanımları toplarsak; aile, üyelerinin biyolojik ve psikolojik olarak birbirine bağlı, aynı ev ortamında yaşayan ve ekonomik ortaklık oluşturmuş, her üyenin belirli sorumluluklar yüklendiği bir gruptur diyebiliriz. (Gladding, 2012; Özabacı ve Erkan, 2013; Özgüven, 2001). Aile bir evlilik bağı ile kurulur. Evlilik, iki kişinin devlet vasıtasıyla yapılan bir sözleşme ile başlayan, devletin üzerinde kontrol hakkı olduğu, yaşantıları paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla bir araya gelmesiyle oluşan ilişki sistemidir (Özgüven, 2000/2001). Evlilik kurumu yakınlık, dostluk, arkadaşlık, sevgi, saygı, şefkat, bağlılık, cinsel doyum ve güven gibi ihtiyaçları karşılamaktadır (Solmuş, 2010).

Gladding (2012), sağlıklı ailelerin özelliklerini bağlılık, kıymet bilme, birlikte zaman geçirmeye isteklilik, etkili iletişim örüntüleri, dindarlık/tinsel oryantasyon, kriz durumlarını pozitif bir şekilde ele alma yetisi, destekleme/cesaretlendirme, açık roller, gelişimi destekleyen yapılar ve gelişim örüntüleri başlıkları altında değerlendirmiştir. Araştırmalar, birçok kültürde ortak olan sağlıklı aile özelliklerini; değişime uyum sağlama, uygun sınırlar koyma, açık iletişim, sorumluluk almayı destekleme, kendine ve çocuklarına güven duygusunu ifade etme ve gelecekleri konusunda iyimser bakış olarak belirtmiştir (Cutler ve Radford,1999; DeFraim ve diğ., 2005; akt. Gladding, 2012).

Elderkin (1975)'e göre üyeleri arasındaki çatışmalarla baş etmek için çeşitli yöntemler geliştirmiş olan aile sağlıklı ailedir. Glick ve Kessler (1980) ise sağlıklı ailede bireyler arasında otorite dengesinin olduğunu, otoritenin tek bir bireyde bulunmadığını, aile üyelerinin birbirine yakınlık duyduğunu ancak aşırı bağlı olmadığını anlatmıştır (Akt. Bulut, 1990).

Sağlıklı aile yapısının oluşmasında en önemli faktör sağlıklı evliliğin var olmasıdır (Beavers, 1985; Lavee, McCubbin ve Olson, 1987; Akt. Gladding, 2012). Gladding (2012), sağlıklı çiftlerin birbirlerini desteklediklerini, iyi geçindiklerini, karşılıklı olarak evlilik heyecanlarını yitirmemek için uğraştıklarını, duygularının farkına varıp birbirlerine açık iletişim yoluyla ilettiklerini ifade etmiştir. Ackherman (1965)'a göre sağlıklı bir ailede çiftlerin rolleri bellidir ve bu konuda uyumludurlar. Ayrıca ortak amaçları ve değerleri vardır (Akt. Bulut, 1990).

Ailelerde bazı beklendik veya beklenmedik stresörler çatışmaya neden olabilmektedir. Bunlara; doğal afet, deprem, yangın, suç işleme, fiziksel veya cinsel istismar gibi psikolojik/fiziksel travmaya neden olabilecek durumlar ile başarı veya başarısızlık yaşantıları örnek verilebilir (Gladding, 2012). Yıldız (2003), evlilikte çatışma yaratan sebepler olarak temel ihtiyaçları gidermede güçlük, farklı değer, inanç ve kültüre sahip olma, güç savaşı, güvensizlik, hoşgörüsüzlük, ilgisizlik, kendini yanlış yollarla ifade etme gibi durumları örnek göstermiştir. Özgüven (2001) evlilik ve aile problemlerini iletişim problemleri, cinsel problemler, eşlerin ruhsal problemleri veya zararlı alışkanlıkları, eşlerin beden sağlığı, maddi sıkıntılar, işsizlik, infertilite, aldatma, davranışlarda açık ve dürüst olmama, yaşlılık dönemi, çocukların evden ayrılması başlıkları altında toplamıştır.

2.2. Bağlanma

Bağlanma, kişinin kendisi için özel olan kişilerle etkileşimde bulunduğu memnuniyet ve zevk duymasını sağlayan güçlü ve duygusal bağ olarak tanımlanmaktadır (Berk, 2000; akt. Tuncay-Senlet, 2012). Aynı zamanda bağlanma; yaşamın ilk günlerinde başlayan, bakım veren kişiye olumlu duygular besleyerek zamanın büyük kısmını onunla geçirmek

isteme ve korku yaratan durum veya objeler karşısında o kişinin aranması ile varlığında rahatlanması davranışlarını içerir (Erkuş, 1994). Kişiler tehlike altında hissettikleri zaman yakınlığa ihtiyaç duyacak şekilde doğarlar ve hayatın ilk yıllarında bu ihtiyacın giderilmesi durumunda başkalarıyla yakın ilişkiler geliştirebilirler. Bebeğin annesine bağlanması çevreden gelebilecek bu tehlikelerden korunmasını, beslenme ihtiyacının giderilmesini, annesini rol model olarak yaşam aktivitelerini öğrenmesini ve çevreyi keşfetmesini sağlar (Bowlby, 1969). Bu nedenle annelerinin veya annelerinin yerini alan bakımverenlerin, bebeklerine her ihtiyaçları karşısında sevecen ve şefkatli olmaları oldukça önemlidir (Bowlby, 1969; Bowlby, 1988/2012). Bu bölümde araştırmaya ışık tutuması açısından temel bağlanma kuramlarına yer verilecektir.

2.2.1. John Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

John Bowlby, Nesne İlişkileri ve Darwin'in evrim teorisinden etkilenecek bağlama kuramını geliştirmiştir. Bu kuram kapsamında bebeklerin bakım ve sevgi ihtiyaçları için ve tehlike içeren koşullar altında bakım verenlerle yakın olma ve bu yakınlığı koruma arzusuyla çeşitli bağlanma davranışları sergilediklerini öne sürmüştür. Çünkü bebek, bağlanma figürünü “güvenli bir üs” olarak görmektedir. Kendini psikolojik veya fiziksel manada tehlikede hissettiği anda bebek “yakınlık arama” davranışlarında bulunur. Bakım veren (bağlanma figürü) bebeğin bağlanma davranışları karşısında olumlu tepki gösterip ihtiyaçlarını giderdiğinde bağlanma figürü “güvenli bir sığınak” haline gelmiş olur. Bebeklerin bakım vereniyle yakınlığı sağlamak için sergiledikleri bağlanma davranışları başta ağlama olmak üzere anlamsız sesler çıkarma, tutma ve emmedir (Bowlby, 1969). Rheingold'a (1966) göre bebeğin, bakışları, tırmanması, gülmesi vb. davranışları karşısında annesinin ona tepki vermesi bağlanma davranışını pekiştirmektedir. Bowlby (1969), bağlanma davranışının bebeklerde ilk ne zaman gözlemlendiğinin belirlenmesi konusunda zorluk yaşandığını belirtmiştir. Örneğin, Rhesus maymunlarında yavru, annesini ayırt etmeyi öğrenmeden önce de annesine karşı “yakınlık arama” davranışlarından olan tırmanma davranışını göstermektedir. Ancak insanlarda bebek, önce annesini ayırt etmeyi öğrenmekte, sonrasında ona tırmanma davranışı sergilemektedir. Ayrıca yaşamın ilk aylarında (1-3 ay arası) bebekler bağlanma davranışları türündeki sosyal tepkileri sadece bakım verene değil herhangi bir kişiye sergilerken 3-6 aylar

arasında bakım verene ve yakın gördüğü kişilere görünce sevinme ve gidince üzülme gibi davranışları sergilemeye başlar. Bebeklerin bağlanma davranış örüntülerinin özellikle bağlanma figürüne yöneltildiği dönem 6 aydan üçüncü yılın sonuna kadardır. Bu dönemde de tanıdık kişilere karşı odadan çıkınca ağlama, arama, tırmanma gibi davranışlar gösterirler ancak temel bakım verene gösterilen bağlanma davranışları daha çabuk, daha güçlü ve daha mütemadiyen olmaktadır. 3 yaşından sonra ise bakım verenin geçici yokluğu ile idare edebilir ve arkadaş edinebilir.

Bebeğin bütün bu bağlanma davranışlarının bağlanma etkileşimini başlatma ve şekillenmesine etkisi de önemlidir (Ainsworth, 1963; Akt. Bowlby, 1969). Anneden gelen ilgi ve bakımın, bebeğin bağlanma davranışını geliştireceği konusunda birçok delil bulunsa da bebeğin etkileşim arayarak bağlanmaya katkıda bulunduğu yadsınamaz. Rheingold (1966), bebekler kolayca görmezden gelinemeyen ağlama yoluyla bakım vereninin dikkatini çekmektedirler. Bunun dışında sürekli annesini veya bakım verenini araması, yanında olduğunda ona gülümsemesi, selamlaması ve birçok çekici hareketle bakım vereninin dikkatini çekmeye çalışması da bakım verenin ona karşılık vermesi için pekiştireç görevini görmektedir (Bowlby, 1969).

Bowlby (1969), bebeğin, bakım veren tarafından beslenme, bakım, sevgi gibi tüm ihtiyaçları giderilmediği durumda verdiği duygusal tepkiyi üç aşamada toplamıştır: karşı koyma, çaresizlik ve kopma. Karşı koyma tepkisi, bakım vereni yokluğunda arama, ağlama, başkaları tarafından sakinleştirilememe gibi davranışları içermektedir. Çaresizlik tepkisi ise bebeğin, bakım verenin yokluğunun süresi uzadığında ve geri gelmesi için gösterdiği karşı koyma tepkileri etkisiz olduğunda hissettiği çaresizliktir. Kopma aşamasında ise bebek bakım vereni arama çalışmasından vazgeçer.

2.2.2. Ainsworth ve Arkadaşlarının Bağlanma Kuramı

Ainsworth (1963, 1967), Bowlby'nin çalışmalarından da etkilenecek Uganda'da bağlanma ile ilgili anne ve bebeklerle empirik çalışmalar uygulamıştır. Bu deneyler sonucunda üç çeşit bağlanma olduğu kanısına varmıştır: güvenli bağlanma, kaygılı-kararsız bağlanma ve kaçınan bağlanma. Güvenli bağlanan bebekler, annesinin yokluğu sonrasında gelişlerinde

az ağlamakta ve annelerinin varlığından tatmin olmakta, güvensiz bağlanan bebekler anneleri geldiğinde bile çokça ağlamakta, henüz bağlanmayan bebekler ise annelerinin gelişine veya gidişine tepkisiz kalmaktadır. Bu bağlanma türleri annenin duyarlılığı ile anlamlı düzeyde korelasyon göstermiştir. Annesi daha duyarlı olan bebeklerin güvenli bağlanma davranışlarını daha çok sergilediği görülürken, daha az duyarlı annelerin bebekleri güvensiz bağlanma davranışları göstermişlerdir. Ayrıca emme hazının da güvenli bağlanmayla ilintili olduğu bulunmuştur. (Bretherton, 1992).

Ainsworth, Bleher, Waters ve Wall, 1963'te çalışmalarına Baltimore'da devam etmiştir. Baltimore Projesi doğrultusunda 54 hafta boyunca yeni doğmuş bebeklerin anneleri ile etkileşimlerini boylamsal araştırma yöntemiyle izlemişlerdir. Gözlemleri sonucunda, bebeklerin ilk üç ayındaki anne duyarlılığı bebeğin 9-12 ayındaki anne-bebek uyumu ile bağlantıdır. İlk üç ayında ağlamalara beden dilleri ve sözleriyle çabuk ve sıcak tepkiler veren annelerin bebeklerinin 9-12 aylarında daha az ağlama eğilimi gösterdiği görülmüştür (Ainsworth ve ark., 1978).

Ainsworth ve arkadaşları (1978), daha sonra “yabancı ortam” adını verdikleri laboratuvar prosedürü geliştirmişlerdir. Çocukların bağlanma davranışlarını ölçmek için gerçekleştirilen bu çalışmada 1 yaşındaki çocuklar ve anneleriyle 20 dakikadan oluşan 8 oturum gerçekleştirilmiştir. Bu oturumlarda anne ve çocuk bir oyun odasında bir süre zaman geçirdikten sonra yabancı bir kadın odaya gelir ve çocukla oynarken anne kısa bir süreliğine çıkar ve geri döner. Sonrasında anne ve yabancı kadın birlikte odadan çıkarak çocuğu yalnız bırakırlar. Çocuğun bütün bu değişimlere verdiği tepkiler gözlemlenmiş ve üç değişik bağlanma stiline göre çocukların tepkilerinin farklılaştığı görülmüştür. Güvenli bağlanma stiline sahip çocukların anneleri odayı terk ettiklerinde huzursuzluk yaşadıklarını ama bu huzursuzluğun yüksek kaygı düzeyinde olmadığı, anneleri geri geldiğinde sakinleşip tekrar onlarla yakınlık kurdukları, çevreyi keşfetmeye devam ettikleri görülmüştür. Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip çocukların, anneleri odadan çıktığında yoğun kaygı, huzursuzluk ve kızgınlık belirtileri gösterdikleri, odadaki yabancı kadınla iletişimi reddettikleri, anneleri döndüğünde ise hemen sakinleşmeyip çevreyle ilgilenmedikleri, annelerinden ayrılmak istemedikleri, bir yandan da anneye sinirle vurdukları görülmüştür. Kaçınan bağlanma stiline sahip çocukların ise, annenin odayı terk

etmesinden pek kaygı duymadıkları, annelerinin gidişiyle pek ilgilenmedikleri, anneleri geri döndüğünde ilgili durmak yerine oyuncaklarla ilgilenmeyi tercih ettikleri gözlemlenmiştir. Çocukların annelerinin davranışları gözlemlendiğinde ise güvenli bağlanan çocukların annelerinin duyarlı oldukları, çocuklarının isteklerine olduğunca çabuk ve olumlu beden diliyle cevap verdikleri; kaygılı/kararsız bağlanan çocukların annelerinin tutarsız yaklaşımda bulundukları, genellikle kaygılı oldukları; kaçınan bağlanan çocukların annelerinin ise ilgisiz ve soğuk davrandıkları görülmüştür.

2.2.3. Yetişkinlikte Bağlanma

Bowlby'e göre bağlanma "beşikten mezara" kadar devam eden bir süreçtir. Ayrıca Bowlby, bebekken bakımverenin yaklaşımının verdiği güvene göre oluşan içsel çalışan modellerin insanın hayatında ömür boyu varlığını sürdüren bir kalıp halinde yakınlarıyla ilişkisinde davranışlarını belirlemektedir. Bakımverenin bebeğin ihtiyaçları karşısında gösterdiği tepkiler bebek tarafından bilişsel kodlarla beyne yerleştirilir. Çocukların bu şekilde oluşturdukları zihinsel modellere "içsel çalışan modeller" (internal working models) denilmektedir. Anne-baba veya bakımverenin davranışları ile ve bağlanma yaşantıları yoluyla gerçekleşen içsel çalışan modeller bağlanma nesnesine göre kişinin ne kadar kabul edilip edilmediğine dair oluşturduğu bilişsel kodlardır (Bowlby, 1973). Bakıcısı tarafından sevgi ile ve tutarlı tepkilerle karşılaşan bebekler, insanlara güvenilebileceğine ve kendilerinin de değerli olduğuna dair zihinsel modeller geliştirirler. Bakıcısı tarafından, ihtiyaçları sevgi ile karşılanmayan bebekler ise kendilerinin değersiz ve çevresinin güvensiz olduğuna dair bir algı geliştirirler. Bağlanma nesnesinin, ihtiyaçlarına karşılık verip vermediği ve bebeğe koşulsuz destek ve sevgiyle yaklaşp yaklaşmadığı ile ilgili olan bu modeller ileriki yıllarda kişinin kurduğu yakın ilişkilerinin niteliğini belirlemektedir (Bowlby, 1969/1973). Bu modeller iki ana boyutu içermektedir; bağlanma figürünün modeli (diğeri modeli) ve benlik modeli. Bunlar, kişinin bağlanma figürü ve benliği ile ilgili bilişsel yapılardır. Diğeri ve benlik modellerinin olumluluk ve olumsuzluk boyutuna sahip olduklarını belirtmişlerdir. Olumlu benlik; kişinin kendini sevmeye ve desteklenmeye değer olarak görmesini, olumsuz benlik ise kişinin özsaygısının düşük olmasını, kendini sevmeye ve desteklenmeye gerek görmemesini ifade eder. Olumlu diğeri; insanların kendisine değer verdikleri ve güvenilir olduklarına

dair geliştirilen bilişsel kodlardan oluşurken olumsuz diğeri insanların reddedici ve güvenilmez oldukları inancından oluşur (Bartholomew & Horowitz, 1991; Bartholomew & Shaver, 1998).

Bebekken bağlanma nesnesi temel bakımverenken yetişkinlikte sosyal çevresinden birkaç kişi olabilmektedir. Bu yakın bir dost fakat genelde partnerdir. Bebekler nasıl anneleri ile güvende hissetmek istiyorlarsa yetişkinler de partnerleri ile güven duygusunu tatmak isterler. Ancak bebekken ve çocukken anneler sevgi ve şefkat temelli güven duygusunu kazandırmada daha aktifken, yetişkinlikte bu durum karşılıklıdır. Her iki birey de güven sağladıklarında sağlıklı ve güvenli bir bağlanma oluşur (Barnas, Pollina ve Cummings, 1991).

Hazan ve Shaver (1987), Bowlby'nin bağlanma çalışmaları ve Ainsworth'ün geliştirdiği üç temel bağlanma çeşidinden yola çıkarak, kişilerin bütün sevgi ilişkilerinde bağlanma davranışlarının belirtmişlerdir. Ainsworth, Blear, Waters ve Wall'in (1963) bebek ve anne arasındaki bağlanmayı inceledikleri “Yabancı Durum” deneyinden yola çıkarak üçlü bağlanma sistemini romantik ilişkilere uyarlamışlardır. Bu uyarlamaya göre güvenli bağlanma stiline sahip bireyler, insanlarla yakın ilişki kurarken rahatlardır, terk edilme korkusu yaşamazlar; kaçınan bağlanma stiline sahip kişiler başkalarına yakın olmak ve bağlanmak istemezler; kaygılı-kararsız bağlanan bireyler ise başkalarına yakın olmak isterler ancak terk edilme korkusu yaşarlar. Bu nedenle davranışlarında kararsızlık ve çelişkiler söz konusu olur (Burger, 2006; Demir, 2003; Nichols, 2013; Turan-Akdağ, 2011).

2.2.4. Bağlanma ve Evlilik

Bağlanma kuramı evlilik ilişkisini açıklamada yardımcı hale gelmiştir. Bowlby (1969/1973), bireyin bebeklikte bakım vereni ile yaşadığı ilişkide fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarının giderilmesi, kendini güvende hissetmesi, bakım vereni bir “güven üssü” addederek çevreyi keşfedebilmesi durumunda yetişkinlikteki romantik ilişkilerinde de daha güvende hissedeceği ve daha sağlıklı ilişki oluşturacağını ifade etmiştir. Hazan ve Shaver (1987) ise kaygılı bağlanma stiline sahip yetişkinlerin kaygıları nedeniyle evlilikte

çatışmaya sebep olabileceklerini belirtmiştir. Feeney ve Colins (2001), evlilikte eşlerin birbirleriyle ilgilenmeleri, birbirlerine destekçi olmaları ve birbirlerinin ihtiyaçlarını gidermelerinin çok önemli olduğunu, güvenli bağlanan bireylerin güvensiz bağlanan bireylere nazaran bu konularda daha aktif olabildiklerini anlatmıştır. Feeney, Noller ve Callan (1994), kaçınan bağlanan bireyler problem durumunda çözüm aramak yerine uzaklaşma davranışı sergilemekte, kaygılı/kararsız bireyler problemleri çözmeye çalışırken yüksek stres oranından dolayı başarısız olmakta, güvenli bağlanan bireyler ise güvensiz bağlanan bireylere oranla daha az kaçınma davranışı ve sözel saldırganlık, daha fazla yapıcı iletişim yöntemleri göstermektedirler.

Nichols (2013), bağlanma kuramına göre; eleştiri yapan ve yakınan bir eşin öfkeli olmaktan çok güvensizlik hissettiğini aktarmıştır. Bir çocuğun davranış problemlerinin temelinde güvensiz bağlanma olabileceğini, bir kadının kaygılı-kararsız bağlanması yoluyla erkeği kaçınan bağlanmaya itebileceğini, kadının duyduğu öfkenin altında kaygılı bağlanmasının yatıyor olabileceğini belirtmiştir.

Solmuş (2003), kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip kadınlarla evli erkeklerin, diğer bağlanma stiline sahip kadınlarla evli erkeklere oranla daha fazla evlilik çatışması yaşadıklarını belirtmiştir. Kirkpatrick ve Davis (1994), çiftlerle yaptıkları çalışmalarda kaçınan bağlanma stiline sahip kadınlar ile kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip ilişkilerin diğer bağlanma stiline sahip çift ilişkilerinden daha kısa sürdüğünü ve kadınların kaygılı/kararsız erkeklerinse kaçınan bağlanma stiline sahip ilişkilerin ise nispeten uzun sürdüğünü görmüşlerdir. Bu durumu kaygılı/kararsız bağlanan kadının ve kaçınan erkeğin özelliklerinin geleneksel cinsiyet rollerine uygun olması ile açıklamışlardır. Tüm bunlarla birlikte kaygılı/kararsız bağlanan veya kaçınan bağlanan kişilerin kendilerine benzer bağlanma stiline sahip kişilerle romantik birliktelik yaşamaya yanaşmadıklarını belirtmişlerdir. Çatışma çözme yöntemleri açısından değerlendirildiğinde ise güvenli bağlanan bireyler evliliklerinde daha etkili yollarla çatışma çözme ihtimalleri vardır (Fuller ve Fincham, 1995).

2.3. Gelin-Kayınvalide İlişkileri

Kamuoyunda oldukça sık gündeme gelen bir konu olan gelin-kayınvalide ilişkileri toplumsal ve davranışsal alandan farklı disiplinlerin kapsamına girmektedir. Türkiye’de bu konu ile ilgili çalışmalara edebiyat, yabancı dil, psikoloji, sosyoloji vb. alanlarında rastlanmaktadır. Örneğin bazı roman, hikâye ve tiyatro oyunlarındaki kayınvalide karakterlerinin tahlillerine yer verildiği çalışmalar olmuştur (Hazer, 2011; Parlak, 2005; Yıldız, 2013). Bazı çalışmalarda da atasözlerinde kayınvalideler ile ilgili ifadeler incelenmiştir (Alkayış, 2013; Ergan, t.y.; Günindi-Ersöz, 2010). Bunların dışında, hem yurt içinde hem yurt dışında gelin-kayınvalide ilişkilerini gelinlerle veya hem gelin hem kayınvalidelerle yapılan gerek nitel gerek nicel araştırmalar da mevcuttur.

Geçmişten günümüze Türkiye’de ve dünya genelinde, gelin-kayınvalide ilişkilerinin kaotik, karmaşık, çekişmeli olduğuna dair yaygın bir kanı söz konusudur. Bu nedenle gelin-kayınvalide ilişkilerinin aslını iyi anlamak adına daha fazla bilimsel çalışmaya ihtiyaç vardır (Serewicz, 2014; Yakalı-Çamoğlu, 2007/2011). Bu ihtiyaçtan yola çıkılarak Türkiye’de ve yurtdışında birçok araştırma yürütülmüştür (Abes, 2002; Adams, 2000; Bryant ve diğ; 2001; Chen, 1999; Çamoğlu, 2007; Hoyer, 1971; Larsen, 1997; Limary, 2002; McKay, 2012; Nuner, 2004; Öztürk, 2013; Pfeifer, 1989; Price, 1992; Rittenour, 2009; Song, 2009; Turner, Young & Black, 2006; Velluci, 2013; Wu ve diğ., 2010). Zira bu araştırmalar arasında gelin-kayınvalide ilişkilerinde uyumlu, olumlu yönler olduğuna dair bulgular keşfedenleri de söz konusudur (Allendorf, 2015; Limary, 2001; McKay, 2012; Nastasee, 1995; Nuner, 2004; Serovich, 1991; Yakalı-Çamoğlu, 2007). Ancak özellikle Türkiye literatüründe bu tür araştırmalara duyulan ihtiyaç devam etmektedir.

Strauss (1997), terapistler, doktorlar, kayınvalideler ve gelinlere nasıl mükemmel yakın kayınvalide olunacağına dair sorular sorarak bilgiler elde etmiştir. Çalışmasında kayınvalidelerin kontrolcü ve koruyucu tavırlarını çocuklarının üzerinden kendi düşlerini, kendi gerçekleştiremedikleri ideallerini yaşamalarına bağlamaktadır. Çocukları yetişkin olsa ve evlense bile bu tavırlarından vazgeçemeyen kayınvalidelerin evliliklerde probleme neden olduklarını ortaya koymuştur. Bu nedenle kayınvalidelerin kendi ideallerini çocuklarının üzerinde gerçekleştirmekten vazgeçmelerine vurgu yapmıştır. Ayrıca

kayınvalidelerin gelinleri ve damatları ile iletişim açığını kapatmak adına bazı iletişim engellerini aşmaları gerektiğini vurgulamıştır. Bunlardan bazıları; ne demek istediğini kapalı anlatmaya çalışmak, ne zaman konuşup ne zaman susması gerektiğini bilememek ve suçlamaktır. İletişimi geliştirecek olanlar ise; dinlemek, açık ve net konuşmak, sözlü olmayan sinyallere dikkat etmek, kararlı ve net duruş, duyguları dile getirmek, ben dili kullanmaktır (Strauss, 1997). Kayınvalidelerin beklentilerinin gerçekçi olması gerektiğini öneren Strauss (1997), bu konuda örnekler vermiştir. “Bana her zaman saygılı olmalılar” diye düşünmek yerine kendi davranışlarına göre çocukların ona saygı duyup duymayacağını düşünmek, “Kararlarını almadan önce bana danışmalılar” diye düşünmek yerine “Yetişkinler kendi kararlarını alabilirler” diye düşünmek, “Benim çocuğum hata yapmaz, mutlaka eşinin kabahatidir” diye düşünmek yerine “Çocuğum bazen haklı bazen haksız olabilir” demek, “Yakın ilişki kurmamız gelinimin/damadımın sorumluluğundadır” diye düşünmek yerine “Bana da bağlıdır” demek bu örneklerden bazılarıdır. Bunların yanı sıra kayınvalidelerin öfkelenediklerinde başa çıkma adına “Gelinim/damadımın beni bu kadar öfkeliendirecek ne yaptı?” , “Bu bana neyi anımsatıyor?” , “Gelin/damadımın aklından neler geçiyor olabilir?” , “Şimdi farklı ne yapabilirim?” , “Durumu nasıl düzeltebilirim?” gibi olayı anlamaya ve çözmeye dair sorular geliştirmelerini önermiştir.

Gelin-kayınvalide ilişkilerine çok kültürlü açıdan bakıldığında Asya ve Ortadoğu coğrafyasında bulunan ataerkil toplumlarda kayınvalidenin geline karşı baskıcı tutumları söz konusudur. Chen (1999), Çin’de kadınların eşlerine, çocuklarına ve kayınvalide/kayınpederlerine bakmakla, ev işlerini yapmakla yükümlü olduklarını, evliliklerinin ilk yıllarında eşlerinden çok kayınvalideleriyle vakit geçirdiklerini belirtmiştir. Du (2013), feminist bakış açısıyla yaptığı araştırmasında Çin’de kayınvalidelerin gelinleri üzerindeki baskıcı rolünden bahsetmiştir. Çin kültüründe yaşlılığın çok önemli bir erdem olması sebebiyle yaşlıların norm belirleme hakkına sahip olmaları, otoritenin yaşlılar üzerinde toplanması kayınvalidelerin baskın tavırlarına neden olmaktadır. Barlow (2004)’a göre anne-oğul ilişkisi gelin-kayınvalide ilişkisinde önemli bir rol oynamaktadır. Anne-oğul ilişkisinde, baba-oğul ilişkisinin sağlam olmaması nedeniyle anne-oğulların fazladan bağlı olmaları, özellikle baba kaybı söz konusuysa bu bağlılığın iyice artması ve gelin-kayınvalide ilişkisine yansması söz konusudur (Du, 2013). Çinli Amerikalı gelin-kayınvalidelerle araştırma yürüten Shih ve Pyke (2010),

gelin-kayınvalidelerin ataerkil toplum karşısında güçlerini birleştirmesi ihtimali üzerinde durmaktadır. Ancak şu anda geleneksel Çin toplunda kayınvalide otoritesi söz konusudur. Gelinler kayınvalideye yanlarındayken itaat etmekte, yokluklarında ise kendi seçimlerine göre davranmaktadırlar. Zheng ve Lin (1994), Çin’de gelinlerin evlilik içindeki sorunlarda kayınvalide ile ilgili problemleri üçüncü sıraya koyduklarını belirtmiştir (Wu ve diğ., 2010). Mısır’da da birçok kadın eşinin ailesiyle kalmaktadır ve bu durum evlilikte güveni ve evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir (Al-Attar ve El-Gibaly, 2014). Kadir ve diğ. (2003), Pakistan’da kayınvalidenin ev içi kararlarına, çocuk sayısı, çocuk yapıp yapmama gibi konulara müdahale ettiklerini belirtmiştir. Nosaka (1997) ise Bangladeş’te kadınların korunup korunmamasına veya korunma yöntemlerine kocalarının ve kayınvalidelerin müdahil olmalarının söz konusu olduğunu bulmuştur. Wasım (2005)’ın, Güney Asyalı Amerikalılarla kadınlarla gerçekleştirdiği araştırmasında kadınların %37’sinin kayınvalidesinden psikolojik istismar, %23’ünün duygusal istismar, %8’inin ekonomik istismar, %3’ünün fiziksel istismar gördüğünü bulmuştur. Güney Asya’da Rabbani, Qureshi, ve Rizvi (2008) aile içi şiddet davalarını incelemiş ve şiddet uygulayanlar arasında en fazla oranın %88 ile kocalarda ardından %15 ile kayınvalidelerde olduğunu bulmuştur (Wasım, 2005).

Doğu toplumlarına bakıldığında (Çin, Bangladeş, Hindistan gibi) gelinlerin kayınvalidelerden ev işleri ve çocuk bakımı konusunda rehberlik almaları söz konusudur (Shih ve Pyke, 2010; Wai-chun To, 2015; Varghase, 2009).

Meksikalı Amerikalı ve Tayvanlı Amerikalı gelin-kayınvalidelerle yürütülen bir araştırmada Meksikalı Amerikalıların Tayvanlı Amerikalı aileler kadar olmasa da geniş aile içerisinde yaşamayı tercih ettikleri (Sarkisian, Gerena ve Gerstel, 2007), ancak son yıllarda gençlerin bu konuda bir baş kaldırmasının söz konusu olduğu (Freeburg ve Stein, 1996) belirtilmiştir (Shih ve Pyke, 2015). Shih ve Pyke (2015), Meksikalı, Afrikalı veya Beyaz Amerikalı kültürlere zıt olarak ataerkil kökle beslenen Doğu Asya toplumlarında gelinlerin eşlerinin ailesinin otoritesi altında yaşamak, itaat etmek ve eşin ailesine bakım sağlamak durumun olduğunu anlatmıştır.

Datta, Poortinga ve Marcoen (2003), Hindistan ve Belçika’da annelerine veya kayınvalidelerine yaşlı bakımı yapan kadınlarla çalışma yürütmüştür. Araştırma bulguları Hintli kadınların Belçikalı kadınlara göre kayınvalidelerine daha az yakın olduklarını ancak daha fazla yaşlı bakımı sağladıklarını göstermiştir. Bu durum kültür farklılığıyla açıklanmıştır. Hindistan kültüründe kadınlar eşlerinin ailesine itaat etmek ve onları memnun etmek zorundadırlar. Öyle ki, “iyi bir kız eşinin ailesine her zaman hizmet etmeli ve itaat etmelidir”, “bir kız evlenene kadar babasının evinde misafirdir” anlamına gelen atasözleri mevcuttur. Belçika’da ise bir kadının kayınvalidesine veya annesine hizmet etmesini gerektiren toplumsal bir beklenti yoktur.

Sonuç olarak gelin-kayınvalide ilişkilerinin kültürden kültüre değişebileceğine vurgu yapan araştırmacılar, batı kültüründe yapılan gelin-kayınvalide araştırmalarının, doğu kültürlerine uyarlanamayacağını belirterek doğudaki araştırmaların artırılmasının gerekliliği üzerinde durmuşlardır (Azuma, 1984; D. T. S. Lee, Yip, Leung ve Chung, 2004; akt. Wu ve diğ., 2010).

2. 4. Evlilik Doyumu

Pek çok araştırmacının ilgi odağı olan evlilik doyumu tartışmalı ve ortak tanım oluşturulamamış bir konudur (Chapin, Chapin ve Sattler, 2001; Kirby, Lippitt, 2005). Evlilik doyumunun içerdiği birçok etken olmakla beraber sübjektif bir deneyim olduğu söylenebilir.

Evlilik doyumu bireyin kendi evlilik ilişkisindeki gereksinimlerini karşılama derecesine ilişkin algısı ve evlilik yaşamında kendilerini mutlu hissetmeleri olarak tanımlanmaktadır (Tezer, 1986). Evlilik doyumu kişinin çift ilişkisine dayalı olarak duyduğu tatmin ve mutluluk duygusunun derecesidir (Nichols, 2005).

Hawkins ve Booth (2005) ise, evlilik doyumunu bireylerin evlilik ilişkisinin tüm yönlerinde hissettiği mutluluk ve hoşnutluk duyguları olarak tanımlamıştır. Evlilik doyumunu anlatırken ilişki doyumundan bahsetmek de açıklayıcı olacaktır. Vaughn ve Baier (1999), ilişki doyumunun kadın ve erkeğin şimdiki ilişkilerinin kazançlarını ve

kaybettiklerini, diğer alternatif ilişkilerle veya onların iyi bir ilişki iç standartlarıyla karşılaştırırsa vardıkları kanılardan etkileneceğini belirtmişlerdir.

Çok sayıda araştırmacının ilgilendiği evlilik doyumunu etkileyen etmenleri şu şekilde sıralanabilir (Bradbury, Fincham, 2000; Chapin, Chapin, Sattler, 2001; Feeney, 2002; Fitzpatrick, 1988; Markman, 1990; Rosen-Grandon, 1999; Synder, 1997):

1. Evlilikte sevgi, aşk ve duygusal bağ,
2. Problem çözücü iletişim tarzının derecesi,
3. Evlilikte çatışma çözme becerilerinin varlığı,
4. Evlilikte şiddet,
5. Birlikte zaman geçirme,
6. Maddi konulardan kaynaklanan anlaşmazlıklar,
7. Cinsel doyumsuzluk,
8. Evlilikte cinsiyet rollerinin ve rol beklentilerinin karşılanması,
9. Çiftlerin kendi aile orijinlerinden şimdiki ilişkilerine taşıdıkları unsurlar,
10. Çocuklardan kaynaklanan ve evliliğe yansıyan problemler. (akt. Canel, 2007).

2.4.1. Evlilik Doyumuna Açıklık Getiren Kuramlar

Bu bölümde evlilik doyumuna farklı bakış açılarından bakan kuramlardan bahsedilmiştir. Bu kuramlar; sosyal mübadele kuramı, sosyal öğrenme kuramı, bağlanma kuramı, yükleme kuramı, kişiler arası iletişime dair sosyal biliş kuramı ve bağlamsal modeldir.

Sosyal mübadele kuramı Thinaut ve Kelly'nin (1959) tarafından geliştirilmiş olup insan davranışlarını ödül-bedel mübadelesine dayandırmaktadır. Ödül ilişkide doyumu ve hazzı sağlayan etmenken, bedel ise bireyin performansını geriye götüren, ketleyen şeylerdir. İnsanlar bir ilişkide ödül-bedel karşılaştırması yaparlar. Karşılaştırma düzeyi ilişkinin nötr olarak puanlandığı noktadır ve kişinin değerlendirmesi karşılaştırma düzeyinin üstüne çıkarsa ilişki onun için doyumluyken altına inerse doyumsuz hale gelmektedir.

Bu kurama göre evliliğin doyumunun yüksek olması ya da olmaması ilişkideki ödöl bedel dengesi ile alakalıdır. Örneğin duygusal yönden güvende olma, cinsel tatmin, sosyal statü gibi ödöl olarak algılanan ihtiyaçların karşılanması evlilik doyumunu artırırken sosyal ve dini baskı, ekonomik problemler gibi bedeller ilişkinin çekiciliğinin azalması, engellerin artması ve diğer ilişki seçeneklerinin cezbedici olmasına yol açarak evlilik doyumunu azaltır (Karney ve Bradbury, 1995).

Sosyal öğrenme kuramına göre çocukların ebeveynlerinin evliliklerini, ilişkilerini, davranışlarını gözlemlerler. Gözlem yoluyla da şemalarını oluştururlar ve davranış repertuarı kazanırlar. Kendi evliliklerinde ise ebeveynlerini model alırlar ve dolayısıyla ebeveynlerindeki evlilik doyumunu ve boşanma etkili olur (Bandura, 1971).

Bağlanma kuramını geliştiren Bowlby (1969), erken çocukluk yıllarında anne ile oluşturulan yaşantılar sonucu geliştirilen bağlanma evlilikte etkili olmaktadır. Anneleri tarafından şefkat ve ihtimam ile karşılanıp ihtiyaçları giderilen bebekler daha güvenli bağlanma türüne sahip olmaktadır. Hazan ve Shaver (1994) ise, yetişkinlerdeki evlilik doyumunun çocuklukta annelerine güvenli bağlanıp bağlanmadıklarına göre değişmektedir.

Yükleme kuramı, kişinin gerçekleştirdiği davranışların temelinde karşılaştıkları davranış veya olaylara dair yargı ya da kişinin algıladığı nedenler yatar (Weiner, 1985). Bu kuram evlilik doyumunu, nedensel yüklemeler ve sorumluluk yüklemeleri ile açıklar. Bir olayın oluşmasına dair açıklamalar olan nedensel yüklemeler odak, istikrar, kontrol ve genellik boyutlarını içermektedir. Sorumluluk yüklemeleri ise bireylerin olaylarla ilgili hesap verebilirliğini içerir (Braudbury ve Fincham, 1988).

Kişiler arası iletişime dair sosyal biliş kuramı Miller ve Steinberg tarafından geliştirilmiş olup insanların diğerleri ile ilgili düşünceleriyle ilgilenir. Bu kurama göre, eşini olduğu gibi kabul eden ve onu geleneksel rollere göre değerlendirmeyen kişilerin evlilik doyumları daha yüksek olmaktadır. Bu kişiler eşlerini kendine özgü yönleriyle kabul ederek ona yönelik bağımlı ve kontrolcü davranışlar sergilemeyeceği için eşitlikçi bir yaklaşım oluşacaktır (Akt. Çınar, 2008).

Bağlamsal modele bakıldığında; eşlerden biri açık bir davranışta bulunduğu, diğer eşte hızlı bir şekilde duyusal ve bilişsel tepkiler ortaya çıkar. İşte bu tepkiler, eşlerin oluşturduğu bağlamla, yani evliliklerindeki psikolojik koşullar ve değişkenlerle etkilidir. Bağlam kavramı, yakın bağlam ve uzak bağlam olarak ele alınabilir. Yakın bağlam, kişinin eşinin davranışının hemen öncesindeki duygu durumudur. Uzak bağlam ise daha kalıcı psikolojik değişkenlerin (kişilik özellikleri, hafıza, depresyon) eş davranışı üzerindeki etkisi ile ilgilidir. Bağlamsal modele göre, uzak bağlam ile doyum arasındaki ilişki yakın bağlamın aracılık etmesiyle gerçekleşir (Braudbury ve Fincham, 1988).

2.5. İlgili Araştırmalar

Bağlanma, gelin-kayınvalide ilişkileri ve evlilik doyumu ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılan araştırmalar aşağıda anlatılmıştır. Araştırmalar kronolojik şekilde sıralanmıştır.

2.5.1. Bağlanma ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Işınsu (2003), âşık çiftlerin, nişanlı çiftlerin, 5 yıla kadar evli çiftlerin ve 5 yıldan fazla evli çiftlerin ikili ilişki biçimi, süresi ve bağlanma arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Toplam 200 çiftle gerçekleştirilen araştırmada âşık çiftlerin, nişanlı çiftlerin, 5 yıla kadar evli çiftlerin ve 5 yıldan fazla evli çiftlerin ikili ilişki biçimi ile güvenli bağlanma arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Araştırmada ayrıca toplumsal cinsiyetin, kadın ve erkeklerin bağlanma stilleri üzerinde anlamlı ilişkisi olduğu görülmüştür. İkili ilişkilerde kadınların kaçınan ve korkulu bir şekilde bağlandıkları, erkeklerin ise güvenli bağlanma stiliyle bağlandıkları görülmüştür.

Yıldız (2005), depresyon ve anksiyete tanısı almış çocuklar ile tanı almamış çocukların anne babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumunun değişip değişmediğini incelemiştir. Bunun için yaşları 27 ila 58 arasında değişen toplam 90 çiftle çalışmıştır. Bursa Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Sağlığı Anabilim Dalı'na başvurup depresyon ve anksiyete tanısı almış çocukların anne babaları ile Bursa Uludağ Üniversitesi Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Genel Polikliniğine başvurup

hiçbir psikiyatrik tanı almayan çocukların anne babaları karşılaştırılmıştır. Katılımcılara, Aydınlatılmış Onam’larla birlikte “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri” , “Evlilik Uyum Ölçeği” , “İlişkilerde Yükleme Ölçeği” , “Problem Çözme Envanteri” , “Beck Depresyon Ölçeği” , “Durumluluk ve Süreklilik Kaygı Ölçeği” ve araştırmacı tarafından hazırlanmış yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara göre çalışma grubu ve kontrol grubu karşılaştırıldığında; flört ederek evlenenlerin sayısının kontrol grubunda daha fazla olduğu, kontrol grubundaki anne babaların çalışma grubuna nazaran, eşlerini duygusal olarak daha yakın hissettikleri, kontrol grubundaki anne babalarının evliliklerini daha doyum sağlayıcı olarak değerlendirdikleri, eşlerinin ideallerindeki eşe daha yakın olduğu, eşlerinin kendilerini fiziksel olarak daha çekici değerlendirdiği bulunmuştur. Ayrıca kontrol grubundaki annelerde çalışma grubundakilere oranla güvenli bağlanma stili daha fazlayken, çalışma grubundaki annelerde korkulu bağlanma stili daha fazladır. İki gruba birlikte bakıldığında ise güvenli bağlanma stiline sahip anne babaların evlilik uyumu, saplantılı, korkulu veya kayıtsız anne babalarinkine nazaran daha yüksek bulunmuştur. Yani kontrol grubundaki anne babaların eşlerine karşı daha olumlu algıları vardır ancak evlilik uyumu ve bağlanma arasındaki yüksek korelasyon çalışma ya da kontrol grubuna göre farklılaşmamaktadır. Bu durum, katılımcıların istemli ya da istemsiz olarak evlilik ilişkilerini iyi değerlendirmemiş olabileceğine veya çalışmada kullanılan test yöntemlerinin evlilik uyumunu belirlemede yetersiz olabileceğine yorulmuştur.

Çakır (2008), evli bireylerin evlilik uyumlarını ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelemiştir. 267 evli kadın ve 267 evli erkekle yapılan araştırma sonucunda evlilik uyumunun ana-babaya bağlanmaya göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür.

Açık (2008), araştırmasında evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Boşanmış ev evli toplam 100 birey ve çiftin dahil edildiği çalışmada “Evlilikte Uyum Ölçeği” , “Evlilik Yaşamı Ölçeği” , “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri II” kullanılmıştır. İstatistiki analizlere göre mevcut ya da sonlanmış evliliklerini uyumlu olarak değerlendiren katılımcılar evlilikten daha yüksek doyum almakta ve bağlanma ölçeğinde daha düşük kaygılı ve kaçınan bağlanma puanaları elde etmektedirler.

Ayrıca kaygılı bağlanma kaçınan bağlanmaya nazaran evlilik doyumunu yüksek oranda yordamaktadır. Kaygılı bağlanma ve evlilik doyumu evli ve ayrı olan katılımcılara göre değişmekteyken, kaçınan bağlanma evli ve ayrı olan katılımcılara göre değişmemektedir. Sonuç olarak, kaygılı bağlanmanın evliliğin istikrarı ile, kaçınan bağlanmanın ise evliliğin uyumu ile daha anlamlı ilişkilere sahip olduğu yorumuna ulaşılmıştır.

Çelik (2009), evli öğretmenlerin evlilik uyumunu bağlanma stili ve denetim odağı arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmada 390 öğretmenden oluşan katılımcılara “Evlilik uyum Ölçeği”, “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri” , “Denetim Odağı Ölçeği” uygulanmıştır. Bulgulara göre evlilik uyumunun bağlanma stillerine göre önemli ölçüde farklılaştığı görülmüştür. Saplantılı bağlanma stiline sahip evli öğretmenler güvenli, korkulu, kayıtsız bağlanma stiline sahip olanlara nazaran daha yüksek evlilik uyumuna sahiptir. Ayrıca korkulu bağlanma stiline sahip öğretmenlerin ise güvenli ve kayıtsız bağlanma stili olanlara göre evlilik uyumları daha yüksektir.

Sımsıkı (2011), baba katılımını, ebeveyn tutumu ve bağlanma stili ve çift uyumu açısından incelemiştir. Okul öncesi döneminde olan çocuğa sahip 303 babaya Baba Katılım Ölçeği, Ebeveyn Tutum Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ve Çift Uyum Ölçeği’ni uygulamıştır. Yapılan analizlere göre yüksek düzeyde demokratik ebeveyn tutumuna sahip babaların diğer ebeveyn tutumuna sahip olanlara nazaran daha yüksek baba katılım düzeyine sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Çift uyumunun bazı boyutları ebeveyn tutumu ve baba katılımı arasındaki bazı ilişkilerde etkilidir. Bağlanma stili ve baba katılımı arasındaki bazı ilişkilere bakıldığında ise çift uyumunun bazı boyutları etkilidir.

Şahin (2011), alkol bağımlıları ve eşlerinde evlilik uyumu, bağlanma biçimi ve mizaç karakter özellikleri arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. 49 alkol bağımlısı erkek ve 48 alkol bağımlısı olmayan erkek ile eşlerine MKE, Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği ve Çiftler Evlilik Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda bağlanma biçimi açısından gruplar arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Literatürden farklı olarak alkol bağımlılarında sağlıklılara nazaran güvenli bağlanma oranı daha yüksek görülmüştür. Bu durum bekar ve eşinden ayrı yaşayan alkol bağımlılarının araştırmaya dahil olmamasıyla açıklanmıştır. Literatür ile benzer sonuçlar ise, alkol bağımlılarının ve eşlerinin bağımlı

olmayan birey ve eşlerine göre evlilik uyumları anlamlı düzeyde daha düşük bulunması ve güvenli bağlanan bireylerin kaçınan ve kaygılı-kararsız bağlananlara nazaran daha uyumlu evliliğe sahip olmasıdır.

Çelenoğlu (2011), evli bireylerin bağlanma stilleri ve kendilik algılarına göre evlilikte yaşanan sorunlarla başa çıkmaları arasındaki ilişkiyi incelemek için 124 evli kadın, 104 evli erkekten (toplam 228 evli birey) oluşan örneklem grubuna “Evlilikte Başa Çıkma Yolları Ölçeği” , “İlişki Ölçekleri Anketi” , “Sosyal Karşılaştırma Ölçeği”ni uygulamıştır. Araştırma sonuçlarına göre; güvensiz bağlanma stiline sahip bireylerin, evlilikte yaşanan sorunlarla başa çıkma yollarından kendini suçlama, kendiyle ilgilenme, çatışma ve kaçınma yollarını kullandıkları; olumsuz kendilik algısına sahip bireylerin ise çatışma yolunu daha çok kullandıkları tespit edilmiştir. Güvenli bağlanmaya sahip bireylerin güvensiz bağlanmaya nispeten daha olumlu kendilik algıları vardır. Kadınların evlilikle başa çıkmada kendini suçlama ve çatışma yollarını erkeklerin ise kaçınma yollarını kullandıkları anlaşılmıştır.

Özcan ve diğerleri (2015), vajinismus olan kadınlarda bağlanma stillerini araştırmıştır. 56 hasta ve 51 sağlıklı kadından oluşan katılımcılara Golombeck Rust Cinsel Doyum Ölçeği ile İlişki Ölçekleri Anketi uygulanmıştır. Vajinismus grubunun güvenli bağlanma puanları sağlıklı gruba göre anlamlı derecede düşük bulunmuştur. Korkulu, saplantılı ve kayıtsız güvensiz bağlanma alt ölçeklerine bakıldığında ise anlamlı derecede farklılık bulunmamıştır.

2.5.2. Bağlanma ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Adams ve Baptist (2012), ilişki sürdürme davranışları (pozitiflik, açıklık, güven ve görev paylaşımı) ile kaygılı ve kaçınan bağlanma arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Amerikalı 265 evli çiftle yaptıkları çalışmada pozitiflik, güven ve görev paylaşımının kaçınan ve kaygılı bağlanma stili ile negatif yönde korelasyon oluşturduğunu bulmuşlardır. Kendini açma, açıklık göstermenin ise kaygılı ve kaçınan bağlanma ile ilişkisinin olmadığını bulmuşlardır.

Feeney, Collins, ve Van Vleet (2013), güven bazlı destek davranışının yordayıcılarını bulmak ve destek motivasyonlarının bağlanma stilleri tarafından yordanmasını araştırmak amacıyla Amerika’da 189 evli çift ile çalışmışlardır. Çiftlerdeki üyeler arasından rastlantısal olarak bir üye “destek veren” diğeri “alan” olarak seçilmiştir. Bu şekilde 99 kadın, 90 erkek “destek veren”, 99 erkek ve 90 kadın “destek alan” rolünde araştırmada bulunmuştur. Katılımcıların etnik kökenleri şu şekildedir: %71,9 Kafkasyalı, %16,7 Afrikalı-Amerikalı, %2 Asyalı, %1,5 İspanyol, %1 Kızılderili ve %1 diğerleri. İki bölümden olan araştırmanın ilk kısmında katılımcılara anket uygulatılarak eşlerinin amaçlarına için çabalamak gibi durumlarında eşlerine destek sağlamaları ya da sağlamamalarının altında yatan motivasyonları hakkındaki fikirlere ulaşılmıştır. Araştırmanın ikinci kısmında ise çiftler aralarından birinin kişisel bir amacı hakkında konuşurlarken diğerrinin güven bazlı destek davranışının varlığı ve niteliği gözlemlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; eşe destek verip vermemek için birçok motive edici sebep olabileceği ortaya çıkmıştır. Ayrıca bu motivasyonlarla destek verme ile bağlanma stilleri arasında ilişkiler de gözlemlenmiştir.

Givertz, Woszidlo, Segrin, ve Knutson (2013), bağlanma stilinevli çiftlerde ilişki kalitesi ve yalnızlık üzerindeki dolaylı ve dolaylı olamayan etkilerini incelemişlerdir. Bu bağlamda farklı etnik kökenlerden olan (%87’si Beyaz, %5’i İspanyol, %3’ü Asyalı ya da Pasifik Adalı, %1’i Amerikalı Hint, %2’si Afrikan-Amerikalı) 225 çifte bağlanma stilleri, bireyin kendi kendine verdiği söz, bağlılık sözü, kişilerarası güven, yalnızlık ve evlilik doyumu değişkenlerini ölçen ölçekler uygulanmıştır. Analizler sonucu güvenli olmayan bağlanma stillerinin (kaygılı, kaçınan), düşük ilişki kalitesi ile ilişkili olduğu, eşlerden birinin güvensiz bağlanma stili ile de diğerrinin düşük ilişki kalitesi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca kişilerarası güven değişkeninin bağlanma stili ve ilişki kalitesi değişkenleri arasında aracı olduğu; güvensiz bağlanma düşük kişilerarası güvenle ve ilişki kalitesiyle ilişkili olduğu bulunmuştur. İlişki kalitesinin ise bağlanma stili ve yalnızlık arasında arabulucu olduğu; güvensiz bağlanmanın düşük ilişki kalitesiyle ve yüksek yalnızlıkla ilişkili olduğu bulunmuştur.

Khaluque, Shirin ve Uddib (2013), Bangladeş’ten ve Amerika’dan 178 erkek 176 kadın olmak üzere toplam 354 evli çiftle yaptıkları araştırmada, hatırlanan çocuklukta anne-baba

Kabulü ile eş kabulü ve psikolojik uyum arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Ayrıca hatırlanan çocuklukta ebeveyn kabulünün eş kabulü ve psikolojik uyum ilişkisinde aracılık rolü de incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre eş tarafından kabul görme algısı yükseldikçe psikolojik uyum yükselmektedir. Buna benzer olarak, hem kadın hem erkekler için, hatırlanan çocuklukta ebeveyn kabulü yükseldikçe psikolojik uyum yükselmektedir. Standart çoklu regresyon analizine göre ise, hem kadın hem erkekler için, ebeveyn kabulü, psikolojik uyum işe algılanan eş kabulü arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir. Ek olarak, hatırlanan çocuklukta anne kabulü, kadınlarda değil ama erkeklerde, algılanan eş kabulü ve psikolojik uyum ilişkisine aracılık etmektedir.

Guarnieri, Smorti ve Tani (2014), İtalya’da 385 ergenle yürüttükleri araştırmada ebeveyn bağlanması ve yaşam doyumu ilişkisinde akran (arkadaş, romantik arkadaş) bağlanmasının aracı rolünü incelemişlerdir. Araştırma bulgularına göre hem akran bağlanması hem de ebeveyne bağlanma yaşam doyumu ile pozitif yönde ilişkili olmakla birlikte romantik bağlanma yaşam doyumunun güçlü bir yordayıcısıdır. Ayrıca yalnız romantik bağlanma ebeveyne bağlanma ve yaşam doyumu arasında aracı rolü bulunmaktadır.

Stanish (2016), üvey ailelerde ve öz ailelerde romantik bağlanma ve ebeveyne bağlanma ilişkilerini incelemiştir. ABD’de gerçekleştirdiği araştırmasına 205 üvey aile 228 öz aileden oluşan toplam 433 katılımcıyı dahil etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre aile yapısı romantik bağlanmayı ebeveyne bağlanma aracılığıyla yordamaktadır. Üvey ailelerde güvensiz romantik bağlanma güvensiz ebeveyne bağlanma aracılığıyla yordanırken, öz ailelerde güvenli romantik bağlanma güvenli ebeveyne bağlanma aracılığıyla yordamaktadır. Bunlara ek olarak, ebeveynler arası çatışma ebeveyne güvenli bağlanmayı doğrudan romantik güvenli bağlanmayı ise dolaylı yoldan etkilemektedir.

Weng (2016), Amerika’da yaşayan Çinli/Tayvanlı göçmenlerde yetişkin bağlanması, kültürlenme ve psikolojik iyi oluş üzerine bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmasında yetişkin bağlanmasının psikolojik iyi oluşu yordama gücünü ve kültürlenmenin yetişkin bağlanması ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide aracı rolünü incelemiştir. Bulgulara göre hem kaygılı bağlanma hem de kaçınan bağlanma psikolojik iyi oluşu anlamlı şekilde yordamaktadır. Ayrıca Amerikan oryantasyonuna yönelik kültürlenme kaygılı bağlanma

ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide de kaçınan bağlanma ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide de aracı role sahiptir. Çin oryantasyonuna yönelik kültürlenmenin ise aracı rolü bulunmamıştır.

2.5.3. Gelin-Kayınvalide İlişkileri ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Ülkemizde gelin-kayınvalide ilişkilerini konu edinen araştırmalar aşağıda anlatılmıştır:

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2006 ve 2011 yıllarında Türkiye genelinde aile yapısı araştırması geliştirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre boşanma nedenleri arasında eşlerin ailelerine karşı saygısız davranması; 2006 kadın %3,9, erkeklerde %16,0, 2011 yılında ise kadınlarda %4,6 erkeklerde %10,2 oranındadır. Eşin ailesinin aile içi ilişkilere karışması ise 2006 yılında kadınlarda % 0,7, erkeklerde % 0,0; 2011 yılında ise kadınlarda %4,7 erkeklerde % 5,8 oranındadır. Fakat 2011 yılındaki araştırmada en az bir kere boşanmış bireylere ilk boşanma nedenleri sorulurken 2006 yılındaki araştırmada kişilerin en son boşanmalarının nedeni sorulmuştur. Bu nedenle iki yılın verileri arasında karşılaştırma yapılırken bu durum dikkate alınmalıdır. 2011 yılındaki aile yapısı araştırmasında kadının ailesinin aile içi ilişkilere çok karışmasının tek başına boşanma sebebi olup olmayacağı sorusuna %34,6 oranında, erkeğin ailesinin aile içi ilişkilere çok karışmasının tek başına boşanma sebebi olup olmayacağı sorusuna %33,8 oranında, kadının, eşinin ailesi ile geçinememesi durumunu tek başına boşanma sebebi olup olmayacağı sorusuna %24,2 oranında, erkeğin, eşinin ailesi ile geçinememesinin tek başına boşanma sebebi sayılıp sayılmayacağı sorusuna ise %23,9 oranında “evet” cevabı gelmiştir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2011). 2014’te Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın Aile Yapısı Araştırması’na göre tek başına boşanma nedeni olabilecek durumlar sıralandığında “kadının ailesinin aile içi ilişkilere çok karışması” %34,6, “erkeğin ailesinin aile içi ilişkilere çok karışması” %33,8, “kadının, eşin ailesi ile geçinememesi” %24,2, “erkeğin, eşin ailesi ile geçinememesi” %23,9 olarak gösterilmektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014).

Yakalı-Çamoğlu (2007), cumhuriyetin kuruluşu ve toplum yaşamını değiştiren Atatürk’ün reformlarının gerçekleştiği tarihler olan 1923 ile 1945 arasında evli olmuş, evliliğinin en

azından bir döneminde geniş aile evlerinde kayınvalidesi ile yaşamış, üst sınıftan, 18 yaşlı kadınla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgulara göre gelin-kayınvalide ilişkilerinde güce sahip olmanın önemli bir noktada durduğu görülmüştür. Verilerin analiziyle ortaya çıkan “vücut/güzellik” , “aşk” , “sınıf” gibi sıkça tekrarlanan kavramların, gücün ailenin kadın üyelerinin hangisinde olduğu sorusuna cevap vermekte olduğu; yani aslında bu kavramların “güç” başlığının altında toplandıkları anlaşılmıştır. Ayriyeten araştırma bulgularında gelinin karar verme yetkisinin olmadığı durumların, özgürlüklerinin kısıtlandığını hissettikleri anların, kayınvalidenin bağırması, köle gibi hissettirmesi, sadece gelini onun istediği gibi davrandığında uyumlu olması gibi baskıcı tutumlarının, kayınvalidenin güç yaptırımı olarak yorumlandığı görülmüştür. Bulgulara göre gelin-kayınvalide ilişkilerinin çekişmeli olduğunu söyleyen toplumsal önyargıların tamamen geçerli olmadığını göstermektedir. Kayınvalidesi ile ilişkilerine negatif özellikler atfedenlerin yanı sıra gayet uyumlu ilişkileri olduğundan bahsedenler de mevcuttur. Ayrıca bulgular kayınvalidenin güzel bulduğu kızları ailelerine gelin olarak gelmeye daha uygun gördüklerini de göstermiştir. Bununla beraber bu güzellikle kocalarını kendilerine âşık etme yoluyla ailede otorite kazanmaları kayınvalidelerin antipatisine ve oğullarını gelinlerinden kıskanmalarına neden olmaktadır. Gelin ile eşinin ailesinin ekonomik, kültürel ve sosyal sınıf farklılığının da güç savaşımına yol açtığı, sınıf benzerliğinin daha uyumlu ilişkileri sağladığı görülmüştür.

Daha sonrasında Yakalı-Çamoğlu, 1920ler ve 1940lar arasındaki romanlarda kötü karakter olarak tasvir edilen kayınvalideleri incelemiştir. Romanların kötü karakterlerinin “güç”le alakalı olduğunu belirten Çamoğlu, gelin-kayınvalide ilişkilerinde “güç” olgusunun romanlarda da öne çıkan kavram olduğunu, diğer kavramların da (vücut/güzellik, aşk, sınıf vb.) “güç” ile ilişkilendirilebileceğini anlatmıştır. Örneğin, Muazzez Tahsin Berkand’ın *Mualla* romanında aşkın gücü gelin-kayınvalide ilişkisindeki çatışmanın temel belirleyicisidir. Mualla’nın kayınvalidesi Naime her zaman genç, güzel kalmak isteyen ve Mualla’yı kıskanan bir kadındır. Dolayısıyla Mualla’nın, güzelliği ile kocasını kendine âşık edip kontrol altına alacak korkusu kayınvalideyi sarmaktadır. Gelin-kayınvalide arasındaki sınıf çatışması ise Reşat Nuri Güntekin’in *Yaprak Dökümü* romanında görülmektedir. Batılılaşma kültürünün izlerini taşıyan ve modern olan Ferhunde, geleneksel kültürden kopmamış bir aileye pek istenmeyen bir gelin olarak gelir ve kayınvalide/kayınpederi ile

çatışmalar yaşayıp kendisine özenen görümceleri ile koalisyon oluşturarak aile sisteminde dengelerin bozulmasına yol açar. Tüm bu güç savaşımı örneklerinin yanı sıra romanlarda toplumsal önyargının gelin-kayınvalide çekişmesinde etkili olabildiğine dair örneklerle de rastlanmıştır. Toplumsal önyargı ile hikâyelerini yapılandıran gelinler kayınvalidelerini kötü karakter olarak belirleyebilmekte ve bu hikayeleriyle yaşadıkça kendileri de hikayeye göre yapılanmaktadırlar. Talu'nun *Sabir Efendi'nin Gelini* isimli romanı Belkıs ve Tahir'in düğündeki konukların kendi aralarındaki konuşmaları ile başlar: "Bu kadın bu evde bir aydan fazla yaşayamayacak. Kayınvalide çok titizdir. Böyle kokona, kafır gibi bir gelinle geçinemez." Romanın ilerleyen sayfalarının bu ön yargının doğrultusunda ilerlediği görülür ve gelin ile kayınvalide kültürel sermaye, vücut/güzellik konularında sıkça çatışır (Yakalı-Çamoğlu, 2011).

Ülkemizde yapılan bir başka araştırmada Öztürk (2013) kayınvalide-kayınpeder kabul-ret algısı, eş kabul-ret algısı, evlilik çatışması ve genel evlilik memnuniyeti değerlendirmesi arasındaki ilişkiyi belirlemiştir. Türkiye'de yaşayan 136 evli çift ile yaptığı araştırmada kayınvalide-kayınpeder kabul-ret algısı, eş kabul-ret algısı, evlilik çatışması ve genel evlilik memnuniyeti değerlendirmesi arasında ilişki görmüştür. Ayrıca araştırma bulguları kadınların kayınpederi kabul-ret algısı ile erkeklerin kayınvalide kabul-ret algısının eş kabul-ret algısı üzerinde etkisi olduğunu göstermiştir. Bunların dışında eşlerin eş kabul-ret algılarının evlilik çatışması ve genel evlilik memnuniyeti üzerinde etkili olduğunu ve evlilik çatışmasının da genel evlilik memnuniyeti üzerinde etkili olduğunu bulmuştur.

2.5.4. Gelin-Kayınvalide İlişkileri ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Yurtdışında da psikolojik danışmanlık, psikoloji ve sosyoloji alanında gelin-kayınvalide ilişkileri ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. ABD'de yapılan araştırmalar şöyledir: Duvall (1954), çiftlerin ortalama yüzde 75'inin evliliklerinin illa ki bir döneminde kayınvalide-kayınpeder sorunları yaşadıklarını belirtmiştir (Akt. Hoyer, 1971; Adams, 2000). 1971'de ABD'de yapılan bir araştırmada lise mezunu yeni evli çiftlerde kayınvalide uyumu incelenmiştir. 45'i erkek 57'si kadın olan bireylerin en fazla 3 yıl evli olmalarına dikkat edilmiştir. Katılımcılara kayınvalide ile uyumlarını ölçmek için sevgi, içtenlik, sempati ve gerginlik alt konularından oluşan Stryker Uyum Kontrol Listesi uygulanmıştır.

Kendi ebeveynlerine bağılılıklarını ölçmek için ise 10 maddeden oluşan Stryker Bağılılık Kontrol Listesi; evlilik uyumlarını Locke-Wallace Evlilik Uyum Testi Kısa Formu kullanılmıştır (Hoye,1971). Bu araştırmada erkek ve kadının evlilik uyumları arasında ve çiftlerin kayınvalide uyumları ile evlilik uyumları arasında pozitif yönde korelasyon bulunmuştur.

Nuner (2004), ABD’de gelin-kayınvalide ilişkilerini gelinin bakış açısından inceleyen nitel bir çalışma yürütmüştür. Araştırmada gelinleri kayınvalideleri ile olan ilişkilerine nasıl algıladıklarına, ilişkiyi nelerin etkilediğine nelerin ilişkide pozitif ya da negatif yönler oluşturduğuna bakmıştır. Daha önce evlilik yapmamış, en az bir çocuğa sahip, 5 ila 10 yıl arası evli olan 23 gelin ile görüşmeler gerçekleştirmiştir. Deşifre edilen görüşmelerle yapılan analizler sonucunda 14 tema açığa çıkmıştır. Bunlar şu şekildedir: Algılanan ilişki kalitesi, kayınvalide ile rahatlık seviyesi, kayınvalidenin ailedeki rolü, anne/oğul ilişkisi, hayat olaylarının ilişkiye etkisi, aile farklılıkları, zamanla değişme, gelin-kayınvalide ilişkileri beklentileri, ilişkideki sınırlar, kayınvalidenin aileye dahil olması, gelin-kayınvalide arasındaki iletişim, gelinden alınan destek, kayınvalidenin gelini kabulü, ilişkiyi yönetme. Gelinlerin çoğu kayınvalide ile ilişkilerini olumlu gördüğünü belirtmiştir. Bazıları doğal, bazıları “rollercoaster”, bazıları ise negatif ilişkiler tanımlamışlardır. Kayınvalidenin aile içindeki rolünün gelin-kayınvalide ilişkileri ile anne-oğul ilişkilerini etkilediği görülmüştür. Gelinler, anne-oğul ilişkilerini yakın olmak, anasının kuzusu “mama’s boy”, kibar veya uzak olarak tanımlamışlar ve anne-oğul ilişkisinin etkisi gelinler tarafından vurgulanmıştır. Gelinlerin, gelin-kayınvalide ilişkisini etkilediğini düşündükleri diğer faktörler; bebek doğumu, kayınvalidenin boşanma, hastalık, kayıp gibi yaşam olaylarıdır. Bunlarla birlikte; kayınvalideleri ile net ilişkisel sınırlar koyan, kayınvalidesinin onun aileye dahil olmasının kabul ettiği, açık iletişim kuran gelinlerin daha pozitif ilişki örüntülerinden bahsettiği görülmüştür. Negatif ilişkiler kurduğundan bahseden gelinler ise bununla kişisel tutum, savunma sistemleri, uzak kalma ve zamanı kullanarak baş ettiklerini belirtmişlerdir.

Pennsylvania’da ve New York’ta yaşayan 53 gelin-kayınvalide çifti ile yapılan bir başka nitel araştırmada gelin ve kayınvalidelerin ilişkilerini algılayışları konusunda aynı fikirleri paylaşmadıklarını görmüştür. Ayrıca gelin-kayınvalide ilişkisi ikili ilişki gibi görünse de

kocanın rolü her zaman olduğu için üçlü bir ilişki söz konusudur. Bu yüzden bu ikili ilişkinin üçlü doğası gelin-kayınvalidelerin kişilerarası etkileşim kalitesini etkilemektedir (Pfeifer, 1989).

Birbirleri ile alakası olmayan 23 gelin ve 19 kayınvalide ile yürütülen nitel bir araştırmada kadınların yeni kurulan ailedeki yerlerini bulurken ikircikli duygular yaşadığı ve bu yaygın zorlukla baş etmek için çaba harcamaya, eğitim almaya ve yeteneklerini geliştirmeye gönüllü oldukları anlatılmıştır (Turner, Young & Black, 2006).

Gelin-kayınvalide ilişkilerine sistemik çerçeveden bakan Nastasee (1995), 57 gelin-kayınvalide çifti ile araştırmasını yürütmüştür. Yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış soruların sorulduğu bu nitel çalışmanın sonuçlarına göre; olumlu ve karşılıklı saygı içeren ilişki yürütmeyi başarmış gelin-kayınvalideler toplumda yaygın kanıya göre oldukça fazladır. Bununla birlikte, anlaşmazlık içinde bulunmak istememeleri ve tartışmalarında kazanan olmadığını düşünmeleri, tartışmalardan sonra oluşan pozitif etkilere odaklandıkları söz konusudur. Ayrıca birbirlerini daha uzun süre tanıyan gelin-kayınvalidelerin ilişkileri daha kısa süre tanıyanlara nispeten olumludur. Nastasee (1995), kocanın gelin-kayınvalide ilişkisindeki rolüne dair bulgular da elde etmiştir. Bu bulgulara göre; kocalar bazen gelin-kayınvalide arasında tampon görevi görebilmek, yatıştırıcı ve ortamı ılımanlaştırıcı davranışlarda bulunabilmek gibi durumları söz konusu olduğunda kocalar gelin-kayınvalide ilişkisini olumlu yönde etkilemektedirler.

Gelin-kayınvalide ikili ilişkisine bakan bir diğer çalışmacı Limary (2002), nitel çalışmasında gelin-kayınvalideler arasında geçen kritik sorunları hikâyeleştirerek 20 kayınvalide ve 21 geline sunmuştur. Bunlardan sadece üç çifti birbirlerinin akrabasıdır. Geriye kalanlar birbirleri ile bağı olmayan kişilerdir. Gelinlere anlatılan hikâyeler kayınvalidenin araya giren ve müdahaleci olduğu, yabancı gibi görüldüğü ve kendilerinin yabancı gibi hissettiği üç ayrı temayı içermektedir. Araştırma bulgularına göre bu kritik durumlarda kullanılan baş etme yöntemleri: ortak kendini açma için uğraşma, açık ve direkt iletişim, farklılıkları kabul etmek, hediyeleşmek, karşıdakinin gözlemine izin vermek, empati, ilişki bağlantısını kullanmak, bulaşmamak, öz-izleme ve karışmayı tolere etme. Kritik durumları devam ettiren ve tansiyonu bitirmeyen davranışlar: Kızarak

kaçınma, etkileşimi kesme, zorlayıcı olma, taraf tutma, farklılıkları kabul etmemek. Zamanın geçmesini bekleme veya gelinin kocasını arabulucu olarak yönlendirmesi ise yapıcı sonuçlara da yıkıcı sonuçlara da yol açabilmektedir. Kayınvalidelere anlatılan hikâyeler ise sevdiklerine (oğlu ve torunları) iyi bakılmadığı, gelinin kendinden farklı olduğu, ailenin dışına itilme konularını içermektedir. Kayınvalidelerin bu gibi durumlarda gösterdiği yapıcı davranışlar; karışmamak, farklılıkları kabul etmek, öz-izleme iken işlevsiz davranışlar; oğlunun tarafını almak, farklılıkları kabul etmemek, zamana bırakmadır.

Nicel yöntem kullanılarak yapılan bir başka araştırmada kendi anneleri güvenli bağlanan gelinlerin kayınvalideleri ile daha doyumlu ilişkiler geliştirmeye meyilli oldukları görülmüştür. Anneden ayrışma kavramı da incelenen bu çalışmada gelin-kayınvalide ilişki doyumu ile arasında anlamlı düzeyde korelasyon bulunmamıştır. Gelinin evlilik uyumuna bakıldığında ise gelin-kayınvalide samimiyeti için yordayıcı olduğu görülmüştür (Abes,2002).

Bryant ve diğerleri (2001), yaptıkları boylamsal araştırmada gelinlerin kayınvalide-kayınpederleriyle olan fikir ayrılıklarının evlilik başarısını yordadığını, damatların ise, tam tersi şekilde, evlilik başarısının kayınvalide-kayınpederleriyle fikir ayrılığını yordadığını görmüşlerdir.

Nebraska’da 622 gelin katılımcıyla yapılan bir araştırmada gelin-kayınvalide ilişkisinde iletişim ve paylaşılan aile kimliği konusuna bakılmıştır. Gelinlerde paylaşılan aile kimliği ve buna bağlı doyum gelinin kayınvalideye işlemsel ve duygusal bakım yapma, babaanne/torun bağıni sürdürme gibi davranışlarıyla ilintili bulunmuştur. Ayrıca bulgular, erkeğin gelin-kayınvalide bağı konusunda cesaretlendirici davranması ve annesi ile algılanan ilişki doyumu gelinin kayınvalidesi ile ilişkisini olumlu yönde değerlendirmesinde rol oynadığını söylemektedir (Rittenour, 2009). Ayrıca Rittenour ve Soliz (2009), 190 birey ile yaptıkları diğer bir araştırmada gelinlerin, paylaşılan aile kimliği algıları kayınvalideleri ile ilişki doyumları arasında pozitif yönde korelasyon olduğunu bulmuşlardır.

Gelin-kayınvalide ilişkileri ile ilgili daha belirgin konularda yapılan araştırmalar da olmuştur. Gelinlerin kayınvalidelerine verdikleri desteğin kayınvalidelerin taleplerini arttırıp ilişki kalitesini düşüreceği hipoteziyle yola çıkan Larsen (1997), verilen destek miktarının değil ama algılanan talep artışının zamanla ilişki kalitesini düşürdüğünü bulmuştur. Price (1992), ABD’de yaptığı araştırmasında 126 kadınla kök aileden ayrışma ve kök aileden ayrışma arasında anlamlı korelasyon bulamamış ancak kuşaklararası füzyon/bireyleşme ile kendini açma ile gelin-kayınvalide ilişki doyumu arasında anlamlı korelasyon bulmuştur. Aileden ayrışma ile kayınla ilişki doyumuna bakan bir diğer araştırmada Adams (2000) da kayınla ilişki doyumu ile aileden ayrışma arasında anlamlı düzeyde ilişki bulamamıştır. Bulgularına göre; gelinin aileden ayrışması ile erkeğin kayın ilişki doyumu arasında negatif yönde ilişki bulunmaktadır.

Velluci (2013), 254 çiftle yaptığı araştırmada erkek ve kadınlarda algılanan kayınvalide/kayınpeder tarafından onay/dahil olma ile evlilik doyumu ve istikrarı arasında pozitif yönde korelasyon görmüştür.

McKay (2012), çalışmasında literatürde pek araştırılmadığı için gelin-kayınvalide ilişkilerinde başarılı olan kadınlara odaklanmıştır. 7 kadın ile yaptığı görüşmeler sonucunda bulduğu temaları önseziler, bağlantılar ve ilgili olma, saygı gösterme, tolere etme, kabul etme gibi nitelikler olarak isimlendirmiştir.

Gelin-kayınvalide ilişkileri ile ilgili araştırmalara Orta Asya ve Uzak Doğu ülkelerinde de rastlanmıştır. Nosaka (1997) ise Bangladeş’te kayınvalidelerin gelinlerinin korunup korunmamaları veya korunma yöntemleri konusunda müdahil olabildiklerini görürken, Kadir ve arkadaşları (2003) da Pakistan’ın kırsal kesimlerinde kayınvalidelerin gelinlerinin çocuk sahibi olma ve çocuk yapma kararlarına müdahale edebildiklerini görmüştür. Varghese (2009), Hindistan ve Bangladeş’in kırsal kesim örnekleminde ataerkil yapıdaki ailelerde kayınvalide ile birlik yaşamının gelin ve çocuklar için refahlık düzeyini araştırmıştır. Evliliğin ilk yıllarında kayınvalidenin süpervizyonluğunda yaşayan kadınların hamileliğinde kansızlık ve demir desteklemesi yaşadığı, çocuklarının doğum ölçülerinin düşük olması şansının azaldığı, ancak gelinlerin karar verme kapasitesi ve iyi-oluşlarının kısıtlandığı ortaya çıkmıştır. Link (2010), Nepal’in kırsal kesimlerinde kayınvalide ve

kocaların çocuk büyütme ve korunma yöntemleri konusundaki etkilerini incelemiş, özellikle oğlan çocuğu büyütürken kayınvalide ile olumlu ilişkilerin etkisini görmüştür. Çin'in kırsal kesimlerinde yapılan nitel bir araştırmada 12 gelin-kayınvalide ikilisine ilişkilerini nasıl yapılandırıdıkları ve iyi-kötü deneyimleri sorulmuştur. Alınan cevaplardan çıkan sonuçlara göre Chen (1999), gelin-kayınvalide ikili ilişki örüntülerini dört çeşit gruba ayırmıştır: kibarca uzak ikili, anne-kız gibi olan ikili, iyi arkadaş gibi olan ikili ve çatışan ikili. Fazlaca iyi ilişkilere baktığında her iki tarafın da özel tavırları ve extra çabaları olduğunu görmüştür. İlişki zorlukları yaşayanlara baktığında ise farklı değerlerden ve kayınvalidenin bazı istenmeyen davranışlarından kaynaklandığını görmüştür. Kocanın tavırlarının da gelin-kayınvalide ilişkisine etki ettiğini bulmuştur. Çin'de yapılan başka bir araştırmada ise Song (2009), kayınvalide ve gelinlerin aralarındaki çatışmalarda, damatların arabuluculuk stillerine dair algılarını incelemiş; damatların problem-çözen tutumlarının gelin-kayınvalide çatışmasını azalttığı, rekabette bulunan stillerinin ise arttırdığını bulmuştur. Wu, Yeh, Cross, Larson, Wang, Tsai (2010), Tayvanlı kadınlarla yaptıkları araştırmada kayınvalide ile yaşanan çatışmanın evlilik doyumu ile negatif yönde ilişkili olduğunu, gelin-kayınvalide çatışmalarında kocalarının gelinden yana olduğu ya da problem çözen tutumlar sergiledikleri durumların da evlilik doyumu ile pozitif ilişkili olduğu bulunmuştur. Shih, kültürlerarası karşılaştırma yapan bir araştırma yürütmüştür. Araştırmacı, ataya saygı kültürel değerinin Çinli-Amerikalı gelinlerin göçmen olan Çinli-Amerikalı kayınvalideleriyle ilişki anlayışları ve güç dinamiklerini nasıl bildirdiğine bakmıştır. Birçok kadının kayınvalidelerinin varlığında ona saygı duyuyor gibi görünürken o yokken itaatsizlik ettiğine dair cevaplar verdiğini ancak bu durumun bilim insanlarına Asya ailelerinde dikte olduğunu düşündürmemesi gerektiğini belirtmiştir (Shih & Pyke, 2010; Shih, 2011). Diğer taraftan Çinli-Amerikalı ve Meksikalı-Amerikalı gelinlerin aile güç dinamiklerini karşılaştıran araştırmacı, her iki kültürde de çocuk büyütme konusunda kayınvalidenin tavsiyelerini müdahale olarak algıladıkları sonucuna varmıştır. Yine de kayınvalidesinin tüm davranışları olumsuz olarak algılamayan, yardımcı olmaya çalıştıklarının farkında olan gelinlerin ifadelerine rastlanmıştır. Ayrıca eşinin desteğini önemli gören kadınlar da vardır (Shih, 2011). Rabho (2015), Filistin'de kayınvalidelerinin hayatlarını mahvettiğini ve boşanmalarına sebep olduğunu belirten birçok kadın olduğunu anlatmıştır. Boşanmanın hatta kayınvalideden ayrı oturmanın tabuları yıkmak olduğunu, bu konuda Filistinli kadınların bilinçlendiğini belirtmiştir. Diamond-Smith, Bishai ve El-

Gibaly (2015), Mısır’da yürüttükleri araştırmada kadınların eşinin ailesi ile birlikte oturmalarının işte çalışma, ev işleri ve kendine zaman ayırma gibi durumlara etkisini araştırmıştır. Buna göre; kayınvalide ile birlik yaşama eğer kayınvalide engelli ise gelinin çalışma durumuna etki etmektedir. Kendine zaman ayırma ise kayınvalide ile birlik oturmakla ilgili değildir.

2.5.5. Evlilik Doyumu ile İlgili Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Basat (2004), cinsel doyumu anlamlı şekilde yordayan değişkenleri tespit etmek için bir araştırma gerçekleştirmiştir. 200 evli bireyden oluşan örneklemiyle yaptığı çalışmanın analizleri sonucuna göre gerek cinsel doyumu, gerek evlilik doyumunun cinsiyet ve eğitim düzeyi değişkenlerine göre değiştiğini bulmuştur. Ayrıca, evlilik doyumu, kontrol odağı, kendilik değeri, evlilik süresi, cinsel ilişki sıklığı ve orgazm sıklığının cinsel doyumu anlamlı şekilde yordadığını bulmuştur.

Canel (2007), araştırmacı tarafından hazırlanan ailede problem çözme becerilerinin geliştirilmesi programının evlilik doyumu üzerinde etkisi olup olmadığını ölçmüştür. Araştırmasını en az 5 yıllık evli, çocuk sahibi 10 bireyle yürütmüştür. Deneysel desenli bu çalışmada, katılımcılara her hafta iki saat olmak üzere 8 hafta süren ailede problem çözme becerilerinin geliştirilmesi programı uygulanmış ve ön-test son-test yapılmıştır. Uygulanan ölçekler; araştırmacı tarafından geliştirilen Evlilik Doyumu Ölçeği (EDÖ), Problem Çözme Envanteri (PÇE) ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBTÖ)’dir. Araştırma bulgularına göre, ailede problem çözme becerisini geliştirmeyi amaçlayan programının evlilik doyumu, evlilik uyumunu, evlilik ilişkilerindeki mutluluğu, eşlerine olan yakınlığı artırmakta, eşleri ile çatışmayı ve evlilikte duydukları öfkeyi azaltmakta, stresle başa çıkma konusunda özgüvenlerini artırmakta etkili olduğu görülmüştür. Fakat bu program, eşlerin ailelerinden kaynaklanan problemler, bütçe ile ilgili problemler ve ebeveynlik anlayışına anlamlı düzeyde etki etmemiştir.

Yaşar (2009), 4., 5. ve 6. sınıf öğrencilerinin anne çocuk ilişkisini kabul edici ve reddedici algılama düzeylerinin annelerinin evlilik uyum ve doyum düzeyiyle olan ilişkilerini araştırmıştır. Katılımcılar, Adana ilinde eğitim gören 220 kız, 193 erkek çocuk ile

annelerinden oluşmaktadır. Sonuçlar, çocukların kabul-ret algısının annelerin evlilik doyum ve evlilik uyum düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaştığı göstermiştir.

Çağ (2011), evli bireylerde evlilik doyumunu ve eş desteğinin üzerinde cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mesleki durum, ailenin ortalama aylık gelir düzeyi, evlilik kararı, çocuk sayısı, evlilik yılı, eş ile yaş farkı, cinsel yaşam, ev içi sorumlulukların paylaşımı ve dindarlık düzeyi demografik değişkenlerin etkisini araştırmıştır. 448'i kadın 363'ü erkek olmak üzere toplam 811 kişiden oluşan evli bireylere demografik değişkenlerin sorulduğu 'Kişisel Bilgi Formu' , 'Evlilik Yaşam Ölçeği' , 'Eş Destek ' uygulanmıştır. Bulgulara göre; kadınların algıladığı eş destek düzeyi ve evlilik doyum düzeyi erkeklerinkine göre daha düşüktür. Gelir düzeyi, cinsel yaşamlarından memnuniyet düzeyleri, ev içi sorumlulukları paylaşma düzeyleri ve dindarlık düzeyleri ile algıladıkları eş destek düzeyi arasında pozitif yönde korelasyon vardır. Ayrıca cinsel yaşamdan memnuniyet düzeyleri, ev içi sorumlulukları paylaşma düzeyleri ve dindarlık düzeyleri ile evlilik doyum düzeyleri arasında pozitif yönde korelasyon vardır. Son olarak; evlilik doyumunu ve eş desteği arasında orta düzeyde pozitif yönde korelasyon bulunmuştur.

Anar (2011), evli ve çalışan yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumunu ve iş doyumunu arasındaki ilişkiyi incelemiştir. 180 bireye 'BEM Cinsiyet Rolü Envanteri' , 'Evlilik Yaşam Ölçeği' , 'Minnesota İş Doyum Ölçeği' ve 'Kişisel Bilgi Formu' uygulanmıştır. Bulgulara göre; evli ve çalışan yetişkinlerin evlilik doyumları cinsiyet, yaş ve ailelerinin aylık ortalama gelirine göre farklılık göstermemektedir. Ayrıca cinsiyete, yaşa, mesleğe, aylık gelire göre iş doyumunu farklılaşmamakta, eğitim düzeylerine göre ise farklılaşmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerine bakıldığında ise androjen cinsiyet rolüne sahip evli bireylerin evlilik doyumları belirsiz cinsiyet rollerine sahip bireylerin evlilik doyumlarından daha yüksektir. Erkeksi cinsiyet rollerine sahip bireylerin iş doyumunu ise belirsiz cinsiyet rolüne sahip olanlarinkine oranla yüksektir. Son olarak çoklu regresyon sonucuna göre; bireylerin kadınsılık erkeksilik puanlarından erkeksilik puanları evlilik doyumunu anlamlı şekilde yordamaktadır.

Duman-Temel (2013), aldatma tipi-affetme, olumlu duygu-affetme ve baş etme-affetme ilişkilerinde evlilik doyumunun aracı rolünü araştırmıştır. 122 evli katılımcıya Demografik

Bilgi Formu, Pozitif ve Negatif Duygular Ölçeği, Suça İlişkin Kişiler Arası Motivasyonlar Ölçeği, Çiftler Uyum Ölçeği ve Başaçıkma Yolları Ölçeği uygulanmıştır. Elde edilen verilerle yapılan analizler sonucuna göre evlilik doyumu, olumlu duygu-affetme ve duygu odaklı baş etme-affetme ilişkilerinde aracı rol oynarken, aldatma tipi-affetme ve problem odaklı baş etme-affetme ilişkilerinde aracı rol oynamamıştır.

Zeytinoğlu (2013), benlik saygısı, kıskançlık düzeyi, evlilikte yaşanan çatışmalar ve evlilik doyumu arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Evlilik doyumu ile en yüksek düzeyde ilişkili olan değişkenin evlilik çatışması olduğu bulunmuştur. Evlilik doyumu ile benlik saygısı arasında da düşük düzeyde olmakla beraber anlamlı ilişki elde edilmiştir. Evlilik çatışması ile düşük benlik saygısına bakıldığında, düşük benlik saygısına sahip bireylerin evliliklerinde daha çok çatışma yaşadıkları bulunmuştur. Ayrıca evlenme biçimi evlilik doyumu ile, yaş benlik saygısı ve kıskançlık düzeyi ile, eğitim düzeyi kıskançlık düzeyi ile, cinsiyet evlilik çatışması ile ilişkilidir.

Akça-Koca (2013), bir aile eğitim programının evli annelerin evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme becerisi ve psikolojik iyi oluşa etkisini incelemiştir. Deneysel desenli araştırmada deney ve kontrol grubu toplam 22 kişiden oluşturulmuştur. 11 kişilik deney grubuna her biri 120 dakika süren 9 oturumluk eğitim programı uygulanmıştır. Kontrol grubuna ise bu anlamda herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Program öncesinde ve sonrasında tüm katılımcılara ‘Kişisel Bilgi Formu’ , ‘Evlilik Doyum Ölçeği’ , ‘Evlilikte Sorun Çözme Ölçeği’ ve ‘Psikolojik İyi Olma Ölçekleri’ uygulanmıştır. Elde edilen verilerin analizi sonucunda aile eğitim programının evli annelerin, evlilik doyumlarını, evlilikte sorun çözme becerilerini ve psikolojik iyi oluşlarını geliştirdiği görülmüştür.

2.5.6. Evlilik Doyumu ile İlgili Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Risdal ve Singer (2004), engelli çocuğu olan anne-babaların tarihsel değişimiyle ilgili meta analiz gerçekleştirmiştir. Araştırma bulgularına göre, son 10 yılda, engelli bir evlada sahip olmak trajedi olarak görülmekten çıkıp negatif getirilerine meydan okunmaya başlanmıştır. Ayrıca evlilik doyumu engelli çocuk sahibi olup olmamaya göre değişmekle birlikte bu

etkinin oranı zayıfa yakındır. Bu durum engelli bir çocuğa sahip olmaya karamsar bakmanın son zamanlarda azalması ile bağdaştırılmıştır.

Stith, Green, Smith ve Ward (2008), 32 araştırmayı inceleyerek evlilik doyumu ve evlilik uyumsuzluğu ile eş şiddeti arasındaki ilişki konusunda meta analiz gerçekleştirmişlerdir. Bu analizin sonuçlarına göre evlilik doyumunun azalması ve evlilik uyumsuzluğunun artması ile eş şiddeti arasında pozitif yönde korelasyon vardır ve bu korelasyonun yüzdesi orta derece ile zayıf derece arasındadır. Eş şiddetinin evlilik doyumuna etkisi ile evlilik uyumsuzluğuna etkisi bulguları arasında önemli düzeyde fark yoktur. Ancak, standardize olan veya olmayan ölçekler kullanma, kurbanın veya zorbanın cinsiyeti, şiddette failin rolü veya kurbanın rolü, araştırmanın yapıldığı örneklemin klinik vaka veya toplumdan olması gibi arabulucu değişkenler işin içine girdiğinde etki büyüklüğünü değiştirdiklerini görmüşlerdir. Bunlardan en güçlü arabulucunun kurbanın veya zorbanın cinsiyeti olduğu bulunmuştur.

Rangelov (2012), çatışma biçimi ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi Bulgar-Amerikalılarda araştırmıştır. Entegre edici, zorlayıcı, hükmedici, kaçınan ve uzlaşmacı olmak üzere beş çeşit çatışma biçiminin evlilik doyumunu yordayıp yordamadığına bakılmış ve bu çatışma biçimlerinden sadece entegre olmanın evlilik doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Ayrıca geçirilen zamanın çokluğu ile evlilik doyumu arasında anlamlı düzeyde pozitif ilişki bulunurken, evlilik öncesi birlikte yaşama ile evlilik doyumu arasında anlamlı düzeyde negatif ilişki bulunmuştur. Evlenme yaşı, gelir, cinsiyet, evde çocukların olması, evlilik süresi ve eğitim seviyesi değişkenlerinin ise evlilik doyumunda yordayıcı olmadıkları görülmüştür. Sonuç olarak, Bulgar-Amerikalılarda entegre olma ve birlikte zaman geçirme evlilik doyumuna pozitif katkıda bulunurken, evlilik öncesi birlikte yaşama negatif katkı sağlamaktadır.

Celenk ve Vijver (2013), Hollanda’da yaşayan 404 yaygın kültürden olan, 375 batılı ve 195 batılı olmayan göçmen örneklemiyle yaptıkları araştırmada evlilik doyumunu öngören değişkenleri incelemişlerdir. Sonuçlara göre; Batılı ve Batılı olmayan göçebe gruplar arasında evlilik doyumu ve eş normatif inanç ve tutumları ölçeklerine bakıldığında küçük ama anlamlı fark bulunmuştur. Yaygın kültürden olanlarla batılı olmayan göçmenler

arasında ise daha az fark bulunmuştur. Geleneksel evlilik tipleri ve algılanan ırksal ayrımcılık batılı olmayan grupta öne çıkarken; ahenkli evlilik tipleri, yaygın kültüre ait kimlik ve evlilik doyumu Batılı grupta ön plana çıkmıştır. Yaygın kültürden olan Hollandalı grupla Batılı grubun verileri de benzerdir.

Chapman (2013), Amerika’da yaşayan Müslüman evli çiftlerle yaptığı araştırmasında hem kadınların hem erkeklerin evlilik doyumu düzeylerini yüksek görmüştür. Katılımcıların kısmen geleneksel olarak toplumsal cinsiyet rollerini benimsediğini; erkek ve kadınların karar vermede ev işleri ve çocuk bakımına oranla daha eşitlikçi olduklarını bulmuştur.

Jeffry, Richard, Megan ve Ryan (2014), kadınların erkeklere göre daha düşük evlilik doyumu yaşadığına dair genel yargıyı araştırmıştır. Toplamda 101.110 katılımcının oluşturduğu araştırmalar toplamının meta analizi gerçekleştirilmiştir. Bu analize 226 bireyle kendi çalışmalarını da eklemişlerdir. Analiz sonuçları kadınların evlilik doyumu erkeklerinkinden anlamlı düzeyde ancak az oranda düşüktür. Arabulucu analizleri göstermiştir ki, bu farklılık örneklemin klinik niteliğinden kaynaklanmaktadır. Klinik olmayan örnekleme ise erkeğin evlilik doyumu ile kadının ki arasında anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır. Ayrıca birbiriyle evli olanlar arasında da anlamlı düzeyde farklılığa rastlanmamıştır.

Rashed Al-Damarki ve diğerleri (2016), Arap Emirliklerinde evlilik doyumu araştırmalarının kısıtlılığı ve kültürel ölçek geliştirme ihtiyacından yola çıkarak Arap Emirliklerinden olan 407 evli erkek ve kadından oluşan örnekleme Emirati Evlilik Doyum Ölçeğini geliştirmişlerdir. 30 maddelik tek boyutlu ölçeğin yapı geçerliği ve iç tutarlılığı yüksek bulunmuştur. Ölçek puanları evlilik doyumu, hayat doyumu ve özsaygı değişkenleri ile karşılaştırılarak pozitif korelasyon elde edilmiş ve böylece ölçeğin geçerliği desteklenmiştir. Sonuçlara göre erkekler kadınlardan daha yüksek evlilik doyumu belirtmişlerdir. Ayrıca evlilikten önce sağlık durumu iyi olmayanların evlilik doyumları düşmekte ve yaşanan bölge açısından kırsal kesimlerde olanların evlilik doyumu artmaktadır.

2.5.7. Evlilik Doyumu ve Bağlanma Arasındaki İlişkileri Araştıran Yurt İçi Araştırmalar

Sığırcı (2010), evli bireylerin bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inançlarının evlilik doyumu ile ilişkisini incelemiştir. 120 kadın ve 100 erkek olmak üzere toplam 220 kişi ile gerçekleştirdiği araştırmada “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II” , “İlişki İnanç Envanteri” ve “Evlilik Yaşam Ölçeği” kullanılmıştır. Bulgulara göre, bağlanma tarzları, ilişkiye dair inançlar ve evlilik doyumu arasında anlamlı düzeyde olumsuz ilişki olduğu görülmüştür. Bulgulara göre kaygılı ve kaçınmalı bağlanma düzeyi arttıkça evlilik doyumu düşmektedir. Bununla birlikte, ilişkiye dair gerçekçi olmayan inançları kullanma sıklığı arttıkça, evlilik doyumu düşmektedir. Evlilik doyumu yüksek ve düşük olan denekler arasında bağlanma tarzları değişkeni ve ilişkiye dair inançlar değişkeni bağlamında, hem kaygılı bağlanma boyutunda hem de kaçınmalı bağlanma boyutunda gruplar arasında evlilik doyumu yüksek grup lehine anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bireyler arasında ilişkilere dair gerçekçi olmayan inançlar bağlamında da evlilik doyumu yüksek grup lehine anlamlı bir farkın olduğu bulunmuştur. Regresyon analizi sonuçları incelendiğinde ise, bağlanma tarzlarından yalnızca “kaçınmalı bağlanma” tarzının evlilik doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı; ilişkilere dair inançlardan ise yalnızca “eşler değişmez” şeklindeki inançların evlilik doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı bulunmuştur. Bununla birlikte, “eşler değişmez” değişkeni kontrol altına alındığında, kaçınmalı bağlanma evlilik doyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Tufan-Çetin (2010), bilişsel çarpıtmaların ve bağlanma stillerinin evlilik doyumunu yordama gücünü araştırmak için İzmir ilinde yaşayan 246 evli bireye (129 kadın, 117 erkek) “Evlilik Yaşam Ölçeği” , “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri” , “İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” uygulamıştır. Yapılan analizler sonucunda; cinsiyet, yaş, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, zihin okuma, kaçınmalı bağlanma ve kaygılı bağlanma evlilik doyumunu anlamlı şekilde yordamamıştır. Yakınlıktan kaçınmanın ise, toplam varyansın çok az bir kısmını açıklamış olmakla birlikte, evlilik doyumunu negatif yönde yordadığı görülmüştür.

Sarı (2012), evli bireylerin anne babalarını algılama biçimleri, otomatik düşünceleri ve bağlanma stillerinin kişilerin evlilik doyumlarıyla ilişkisini incelemiştir. 150 evli bireye Young Ebeveynlik Ölçeği, Otomatik Düşünceler Ölçeği, İlişkiler Anketi Ölçeği, Evlilik Doyum Ölçeği ve Demografik Bilgi Formu uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda anneye ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve cezalandırıcı ebeveynlik biçimleri ile babaya yönelik kuralcı/kalıplayıcı ve duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik biçimlerinin kişilerin evlilik doyumlarıyla negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Otomatik düşünce toplam puan alt boyutu ile evlilik uyumu arasında da negatif yönde ilişki bulunmuştur. Son olarak, kaygılı ve kaçınan bağlanma stillerinin evlilik doyumu ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

2.5.8. Evlilik Doyumu ve Bağlanma Arasındaki İlişkileri Araştıran Yurt Dışı Araştırmalar

Ng, Loy, MohdZain ve Cheong (2013), Malezya'daki çoğunluğu en fazla olan üç etnik grupla (Malezyalılar, Çinliler ve Hintler) cinsiyet ve etnik köken faktörünün bağlanmaya ilişkin kaçınma, bağlanmaya ilişkin kaygı ve evlilik doyumu üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Sonuçlara göre kadınların erkeklere nazaran daha yüksek bağlanmaya ilişkin kaygı ve daha düşük evlilik doyumu yaşadıkları görülmüştür. Malezyalıların Çinliler ve Hintlere nispeten yüksek bağlanmaya ilişkin kaygıları olduğu görülmüştür. Regresyon analizleri göstermiştir ki; Çinli kadınlar, Hintli kadın ve erkekler, Malezyalı kadın ve erkekler için kaçınma ve kaygı evlilik doyumunu önemli yordayıcıyken Çinli erkekler için kaçınma evlilik doyumunu yordayıcıdır.

Jenkins (2013), askeri popülasyonda bağlanmaya ilişkin kaygı ve kaçınma ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. ABD'de yapılan bu araştırmada geçmişinde askerlik hizmeti yapmış olan 116 kişi internet yoluyla "The Experiences in Close Relationship Scale (Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri)" ile "Dyadic Adjustment Scale (Çiftler Uyum Ölçeği)" uygulanmıştır. Analizler sonucunda, önceki araştırmaların aksine, kaygı ve kaçınma puanları ile evlilik doyumu puanları arasında pozitif yönde korelasyon bulunmuştur. Evlilik sıkıntılarının, evliliğin doyumunda veya ayrışmasında nasıl rol oynadığını anlamak için daha fazla araştırmalara ihtiyaç olduğu kanısına varılmıştır.

Abouhamzeh (2014), Amerika’da yaşayan İranlılarda bağlanma stilleri ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiye bakmıştır. İran’dan Amerika’ya göç etmiş 47 kadın 16 erkek toplam 63 evli kişiyle yapılan araştırma sonuçları kaçınan ve kaygılı bağlanma stillerinin düşük evlilik doyumuyla ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Sonuçlar ayrıca Amerika’da göçebe olarak yaşama süresinin uzunluğuna göre değişmemektedir. Ayrıca evlilik uzunluğu da bağlanmanın güvenli olup olmamasına göre değişmemiştir.

Ball (2014), Amerika’da yaşayan 200 evli çiftte evlilik doyumu ile bağlanma arasında ilişki olup olmadığını araştırmıştır. Katılımcılara Bartholomew Bağlanma lği, İlişki Değerlendirme lği ve demografik bilgiler için form uygulatılmıştır. Analizlere göre anlamlı düzeyde olmasa da evlilik doyumu ile bağlanma arasında ilişki mevcuttur.

Moini (2016), evli çiftlerde ayrışma ile bağlanmanın evlilik doyumunun yordayıcısı olup olmadığını incelemiştir. 152 evli Amerikalı bireyle gerçekleştirilen araştırmanın sonucuna göre bağlanma da ayrışma da evlilik doyumunu anlamlı düzeyde yordamaktadır. Evlilik düzeyini en çok yordayan değişken kaçınan bağlanmadır.

BÖLÜM 3: YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırmanın deseni karma araştırma desenlerinden çeşitleme (triangulation) desenidir. Çeşitleme deseni nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı, bu şekilde verileri çeşitlendirmek, karşılaştırmak, bütünleştirmek ve araştırma soruları ile doğrudan ilişkili farklı veriler elde etmeyi amaçlayan bir desendir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada kullanılacak nicel desen ilişkisel tarama türü desenlerinden basit doğrusal regresyondur. İlişkisel desenlerde iki ya da daha fazla değişkenin arasındaki korelasyona yani doğrusal ilişkiye bakılmaktadır (Heppner, Wampold ve Kivlighan, 2008/2013). Bu araştırmada bağımlı değişken evlilik doyumu ile gelin-kayınvalide ilişkileri olup bağımsız değişken de anne-oğul bağlanma durumudur. Araştırma kapsamında kullanılacak nitel desen ise olgubilim (fenomenoloji) desenidir. Fenomenoloji deseni farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Bize tümüyle yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgubilim uygun bir araştırma zemini oluşturur (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.2. Araştırma Grubu

Aşağıda çalışmanın nitel aşamasının araştırma grubu ile nicel aşamasının araştırma grubu ayrı başlıklar altında anlatılmaktadır.

3.2.1. Nitel Aşamanın Araştırma Grubu

Araştırmanın nitel kısmının örneklemini Bağcılar Belediyesi Kadın Aile Kültür Sanat Merkezi'nde kendisi ya da çocuğu için psikolojik yardım almakta olan 17 kadından oluşmaktadır. Bu kadınlarda kayınvalidesinin hayatta olma şartı aranmıştır. Çünkü gelinlerin, vefat eden kayınvalideleri hakkında anket veya ölçek doldurmasının yanlılığı artırma olasılığı hesaba katılmıştır.

3.2.2. Nicel Aşamanın Araştırma Grubu

Araştırmanın nicel aşamasının örneklemini İstanbul, Ankara, Denizli, Bursa illerinden kadının kayınvalidesinin hayatta olduğu ve erkeğin, öz annesi tarafından yetiştirildiği 107 evli çift (toplam 214 kişi) oluşturmaktadır. Katılımcılar araştırmacının rastladığı kişileri örnekleme aldığı kazara (uygun) örnekleme yöntemine göre seçilmiştir. Bu örnekleme yöntemi kullanılarak yapılan araştırma sonuçlarının güvenilirliği ve genellenebilirliği diğer örnekleme türlerine nispeten azdır (Patton, 1987). Buna rağmen kazara örnekleme yönteminin seçilmesinin nedeni halen evli olan, kadının kayınvalidesinin hayatta olduğu ve erkeğin öz annesi tarafından büyütülmüş olduğu çiftlere ulaşmanın zorluğudur. Örneklemdeki çiftlerden 65'ine yüz yüze ulaşılmıştır. Bu katılımcılar arasında araştırmacının görev yaptığı Bağcılar Belediyesi Kadın Aile Kültür Sanat Merkezi'nde bizzat kendisi veya çocuğu için psikolojik danışmanlık hizmeti alan kadınlar ve eşleri bulunmaktadır. Onun dışında araştırmacının çevresindeki diğer evli çiftlerden örnekleme girmeye uygun olanlar da katılımcı olmuştur. Araştırmacının örnekleme dahil etmek istediği çiftlerden 98'inden 65'i araştırmaya katılmayı kabul etmiş ve geçerli veri vermiştir. Katılımcılardan 42 çifte çevrimiçi ulaşılmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan çevrimiçi doküman, araştırmacının tanıdığı ancak yüz yüze ulaşamadığı 76 çifte gönderilmiştir. Bu çiftlerden bir kısmı formları doldurmayı kabul etmemiş, belli bir kısmında da çiftlerden sadece biri formu doldurmuştur. Ayrıca kadının kayınvalidesinin hayatta olmadığı çiftler de olduğu için örnekleme dahil olamamışlardır. Bu şekilde 76 çiftten 42 tanesi formları doldurmuş olup bu formlar veri havuzuna geçmiştir. İnternet üzerinden form doldurması için örneklemdeki erkeklerin öz anneleri tarafından büyütülmüş olmaları ve öz annelerinin hala yaşıyor olmaları şartı aranmıştır. Erkeklerin öz anneleri tarafından büyütülmesinin kıstas olarak seçilmesinin sebebi öz anne-oğul bağlanmasını ölçmektir. Ayrıca kadınların Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği'ni doldururken, erkeklerin de Anaya Bağlanma Ölçeği'ni doldururken ölen birisi hakkında çok gerçekçi seçenekleri işaretleyememe ihtimallerinden dolayı kayınvalidenin yaşıyor olma şartı da konulmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nitel kısmında katılımcıların kayınvalidelerine dair algıları hakkında bilgi toplamak amacıyla Gelin-Kayınvalide Anket Formu (Ek1); nicel kısmında ise katılımcıların demografik bilgilerini toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu (Ek2 ve Ek3), anne-oğul bağlanmasını ölçmek amacıyla Ana Babaya Babaya Bağlanma Ölçeği Anne Formu (ABÖ) (Ek4), evlilik doyumunu ölçmek için Evlilik Doyumu Ölçeği (EDÖ) (Ek5) gelin-kayınvalide ilişkilerini ölçmek amacıyla Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği (GKIÖ) (Ek6) kullanılmıştır.

3.3.1. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Anket Formu

Araştırmada verilerin toplanmasında nitel veri toplama tekniklerinden görüşmeden yararlanılmıştır. Görüşme; nitel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama aracı olarak tanımlanmakta ve görüşmenin, bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikâyetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede oldukça etkili bir yöntem olduğu belirtilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Görüşme öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı, görüşme süresi, gizlilik koşulları vb. içeriklerin yer aldığı (Yıldırım ve Şimşek, 2013) bilgilendirilmiş onay belirtilmiştir. Yapılandırılmış görüşme soruları sözel bilgilendirilmiş onay ile yönergenin yazılı hali ekte verilmiştir. Yapılandırılmış görüşme formunun zayıf yanı görüşme öncesinde tahmin edilmemiş boyutların açığa çıkması durumunda soruların eksik kalmasıdır (Paton, 1987).

Gelin-Kayınvalide İlişkileri Anket Formu yapılandırılmış açık uçlu 7 sorudan oluşmaktadır. Sorular araştırmacı tarafından literatür taranarak oluşturulmuştur. Soruların hazırlanmasının ardından üç uzman görüşü alınarak geri bildirimler dahilinde formda gerekli düzenlemeler yapıp uygulanmaya başlanmıştır. Bu şekilde uzman görüşü yoluyla güvenilirlik artırılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

3.3.2. Kişisel Bilgi Formu

Bu formda nicel örnekleme oluşturan evli çiftlerin çalışma durumları, aylık gelirleri, eğitim durumları, evlilik süreleri, çocuk sayılarını belirleyecek maddeler bulunmaktadır. Kadınlara verilen kişisel bilgi formunda ek olarak; kayınvalide ile aynı evde yaşama, kayınvalide ile aile apartmanında yaşama, kayınvalide ile görüşme sıklığı ve evlenme şekilleri de yer almaktadır.

3.3.3. Ana Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ)

Ana Babaya Bağlanma Ölçeği-ABBÖ (The Parental Bonding Instrument-PBI) Parker ve arkadaşları (1979) tarafından ana babasıyla çocukluktan kurulan ilişkiyi bireyin algısı açısından “geriye dönük” olarak değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. 4’lü likert-tipi derecelendirmeli (tamamen böyleydi=3, kısmen böyleydi=2, pek böyle değildi=1, hiç böyle değildi=0) 25 maddeden oluşan ölçek ilgi ve kontrol/aşırı koruma faktörlerini içermektedir. 12 maddeden oluşan ilgi boyutundan (2, 3, 4, 7, 14,15, 16, 18, 21, 22, 24 ve 25. maddeler) alınan puanlar 0-36 arasında değişmektedir. Yüksek puan bireyin ana babasını sıcak, anlayışlı ve kabul edici, düşük puan ise soğuk ve reddedici olarak algıladığını göstermektedir. Kontrol/aşırı koruma boyutu ise 13 maddeden (8, 9, 10, 13, 19, 20 ve 23. maddeler) oluşmakta ve alınan puanlar 0-39 arasında değişmekte ve yüksek puanlar aşırı kontrolcü ya da özerkliğe izin vermeyen ana baba algısını göstermektedir. Bireyden ölçeği hayatının 16 yılına kadar olan dönemi hatırlayarak ana ya da babasının kendisine ilişkin davranışlarını ne kadar yansıttığını düşünerek işaretlemesi istenmektedir. Bu iki alt ölçekten elde edilen puanlar ayrı ayrı kullanılabilirdiği gibi birlikte de kullanılabilir. Ölçeğin test tekrar test güvenirliği ilgi boyutu için .76, aşırı koruma/kontrol boyutu için .63, yarıya bölme güvenirliği sırasıyla .88 ve .74, gözlemciler arası güvenirlik katsayısı ise .85 ve .69 olarak bulunmuştur. Geçerlik çalışmasında ise görüşme yoluyla elde edilen puanlar ile PBI faktörlerinden elde edilen puanlar ilişkili bulunmuştur (İlgi= .77; aşırı koruma/kontrol = .50) (Kapçı ve Küçüker, 2006).

Ölçeğin uyarlama çalışmaları Kapçı ve Küçüker (2006), tarafından yapılmıştır. Öncelikle Türkçe ve İngilizce literatürde yeterli iki akademisyen tarafından İngilizceye çevrilmiştir.

Ardından başka bir akademisyen tarafından ters çeviri yapılmış ve orijinal ölçek ile ters çeviri ölçek maddeleri karşılaştırıldığında anlam açısından hiçbir maddede fark olmadığı görülmüştür. Bir grup üniversite öğrencisinden ölçek maddelerini anlaşılabilirlik açısından değerlendirmesi istenmiştir. Öğrencilerden maddelerin anlaşılabilir olduğuna dair dönütler alınmıştır. Uyarlama ölçeğinde Türk kültürü için benzer faktör yapısının elde edilip edilmeyeceği bilinmediği için tüm maddeler puanları arttıkça olumlu ebeveynlik algısına işaret edecek şekilde düzenlenmiştir.

Uyarlama çalışmasında ölçek Ankara Üniversitesi Mühendislik Fen ve Edebiyat Fakültelerinde öğrenim gören 441 öğrenciye uygulanmıştır. Yapılan faktör analizi sonucunda özgün ölçekte yer alan aşırı koruma/kontrol maddelerinden bazılarının ilgi faktörüne kaydığı görülmüştür. Bu nedenle bu faktörün adı ilgi/kontrol olarak belirlenmiştir. Güvenirlik analizlerinde anne formu için Cronbach alfa değeri .87, baba formu için .89 olarak saptanmıştır. Koruma alt ölçeği iç tutarlık katsayısı hem anne hem baba formu için .70, ilgi/kontrol alt ölçeği ise sırasıyla .90 ve .91'dir. Test-tekrar test güvenirliği anne formu için .90, baba formu için .89'dur. İlgi/kontrol boyutunun test-tekrar test güvenirliği anne formu için .91, baba formu içinse .90'dır. Koruma boyutunda ise anne formu için .64, baba formu için .78'dir. ABBÖ'nün iki-yarı güvenirliğine Guttman Split-Half yöntemiyle bakılmış, anne formunda tüm ölçek için .70, ilgi/kontrol boyutu için .85 ve koruma boyutu için .68 olarak bulunmuştur. Baba formunda ise bu değerler tüm ölçek için .64, ilgi/kontrol ve koruma alt ölçekleri için ise sırasıyla .83 ve .64 olarak hesaplanmıştır. Araştırmacılar ABBÖ'nün psikometrik özelliklerinin doyurucu olduğunu belirtmişlerdir (Kapçı ve Küçüker, 2006).

Ölçek puanlanırken iki boyut ayrı ele alınabilmekle birlikte toplam puan şeklinde de ele alınabilir. İlgi-kontrol alt boyutundan alınan yüksek puanlar olumlu ebeveyn tutumunu gösterirken, koruma alt boyutundan alınan yüksek puanlar olumsuz ebeveyn tutumunu göstermektedir. İki alt boyut toplam puan olarak ele alındığında ise ebeveynlik desenleri dörtlü modele göre yorumlanabilir. Dörtlü modele göre, yüksek ilgi- düşük aşırı koruma en uygun bağlanmadır. Düşük ilgi- yüksek aşırı koruma ise anne babanın duyarsız kontrolü anlamına gelmektedir. Düşük ilgi- düşük aşırı koruma, bağlanmama ya da zayıf bağlanma

sınıfına girmektedirken, yüksek ilgi- aşırı koruma puanları alan anne babalar ise duyarlı kontrol gösteren tutum içerisindeyler (Kapçı ve Küçüker, 2006).

Kutlu (2009), ilgi/kontrol ve koruma olan alt ölçek isimlerini yorumlamada sıkıntı yaşadığından dolayı ilgili ve ihtiyaçlara karşı duyarlı oluş ve bağımsızlığa ve otonomiye izin verme şeklinde değiştirmiştir. Bu çalışmada da bulgular yorumlanırken bu isimler tercih edilmiştir. Ancak bu çalışmada “bağımsızlığa ve otonomiye izin verme” boyutu “bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme” boyutu olarak değiştirilmiştir.

3.3.4. Evlilik Doyum Ölçeği (EDÖ)

Canel (2007) tarafından geliştirilen Evlilik Doyumu Ölçeği, doğru-yanlış şıklarını içeren 101 maddeden oluşmaktadır. Doğru-yanlış şeklinde iki seçenekli olan ölçekte puanlarken çevrilmesi gereken ters maddeler bulunmaktadır. Ölçekten yüksek puan almak düşük doyuma; düşük puan almak yüksek doyuma işaret etmektedir. Ölçek için yapılan faktör analizi sonucundan ilk alt-boyutun “ilişki mutluluğu”, “çatışma” ve “yakınlık” alt ölçeklerinden oluşan “evlilik uyumu”; diğer alt-boyutlarının ise “öfke”, “eşin ailesi ile ilişkiler”, “ekonomik anlayış”, “ebeveynliği anlayışı” alt ölçekleri olmak üzere toplam 5 alt ölçek görülmüştür. Ölçeğin güvenirlik katsayıları .93 ile .97 arasında bulunmuştur. (Canel, 2013).

3.3.5. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği (GKİÖ)

Araştırmanın nicel kısmında gelin-kayınvalide ilişkilerini ölçmek için Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği geliştirilmiştir. Alanyazında kayınvalide ile ilişkilerle ilgili ölçeklere bakıldığında kayınvalide-kayınpeder ile ilişki doyumunu ölçmek adına geliştirilen Kayın Doyum Ölçeği’ne (In-Law Satisfaction Scale) rastlanmıştır. Serovich (1991) tarafından geliştirilen ölçekte çok zayıftan (very poor) mükemmele (excellent) doğru sıralanan 7 decerelendirmeli likert tipi iki madde bulunmaktadır. Bu maddeler araştırmacı tarafından Türkçeye çevrilmiştir: “Kayınvalidenizle ilişkinizi nasıl tarif edersiniz?” ve “Kayınpederinizle ilişkinizi nasıl tarif edersiniz?” 1 ile 7 arasında verilen puan yükseldikçe kayınla ilişki doyumu artmaktadır. 618 katılımcıya uygulanan ölçeğin Cronbach alfa

katsayısı .68 olarak bulunmuştur. (Akt. Adams, 2000). Bu ölçek hem kayınvalidelerle ilişkileri hem kayınpederlerle ilişkileri kapsamaktadır. Bunun dışında Çin’de geliştirilen Gelin-Kayınvalide Arasındaki Çatışma Ölçeği (The Conflict between Mothers-in-Law and Daughters-in-Law Scale) mevcuttur. Ölçek 4’lü likert tipinde 19 maddeden oluşmaktadır. 10 maddelik kısa formu da vardır (Guo, 1985; Akt. Wu ve diğ., 2010). Bu araştırmada geliştirilen ölçek ise sadece gelin-kayınvalide ilişkilerine dair spesifik maddelerden oluşması ve sadece çatışmalara odaklanmaması yönüyle farklıdır.

Bu çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen GKİÖ Gelinlere uygulanmak üzere hazırlanmış gelin-kayınvalide ilişkilerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ülkemizde aynı işlevi gören başka ölçeğe rastlanılmamıştır. Bu nedenle gelin-kayınvalide ilişkileri ölçeğinin alan yazına katkı sağladığı düşünülmektedir.

Ölçeğin geliştirilmesi için öncelikle gelin-kayınvalide ilişkileri ile ilgili literatür taranmış, bu konuda yazılan makale ve tezler incelenmiştir. Ayrıca 17 gelinden, araştırmacı tarafından hazırlanan, kayınvalidesi ile ilgili açık uçlu soruların yer aldığı formlar doldurmaları istenmiş ve 17 veri elde edilmiştir. Bu veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. Ayrıca Canel (2013) tarafından geliştirilmiş olan Evlilik Doyumu Ölçeği (EDÖ) “Eşin Ailesi ile İlişkiler” alt boyutundaki 11 maddeden 7 tanesindeki “eşimin ailesi” ibaresi yerine “kayınvalidem” konularak ölçeğe eklenmiştir. Bu işlem yapılırken Evlilik Doyumu Ölçeği’ni geliştiren araştırmacıdan gerekli izinler alınmıştır. Örneğin; EDÖ’de “Bazen eşimin ailesinden kaynaklanan küskünlük ve kırgınlıklarımız olur.” maddesi GKİÖ’ye “Eşimle aramızda kayınvalidemden kaynaklanan küskünlük ve kırgınlıklar olur.” şeklinde uyarlanmıştır.

Tüm bu çalışmaların sonucunda 73 madde oluşturulmuştur, beş uzmandan bu maddeleri incelemeleri istenmiş ve maddeler üzerinden değişiklik yapabilecekleri, madde ekleyip çıkarabilecekleri belirtilmiştir. Bu çalışmanın ardından 11 madde çıkarılmış, 5 madde üzerinde değişiklikler yapılmış, 2 madde eklenmiştir. Kalan 64 maddeden oluşan taslak form ile 21 kişiye pilot uygulama yapılmıştır. Uygulama sırasında katılımcılara maddeler hakkında yorumları da sorulmuş ve geri bildirim alınmıştır. Bu uygulama sırasında da 3 maddede değişiklikler yapılmıştır. Sonuç olarak 64 maddeden taslak form oluşturulmuştur.

5’li likert tipinde (Hiç Doğru Değil, Nadiren Doğru, Bazen Doğru, Çoğunlukla Doğru ve Her Zaman Doğru) hazırlanan taslak form 2015 Nisan-Aralık ayları arasında gelinlere uygulanmıştır. Örneklem büyüklüğü belirlenirken faktör analizi için en az 250-300 katılımcının bulunması gerektiği dikkate alınmıştır (Tabachnich ve Fidell, 2001; Akt. Lee ve Lim, 2013). Elde edilen veriler arasından ölçek maddeleri veya demografik kısımda boş bırakılmış formlar analize alınmamış, geriye kalan 349 veri üzerinden geçerlik güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların yaşları 20 ila 58 arasında değişmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması 33,02 (Medyan: 30, Mod: 26, Standart Sapma: 7,78)’dir. Katılımcıların %41’i bir işte çalışmakta olup %59’u çalışmamaktadır. Katılımcıların %10’u kayınvalide ile aynı evde, %15,2’si ise aynı apartmanda oturmaktadır.

Katılımcıların gelir düzeyi, eğitim durumu, evlilik süresi, çocuk sayısı, eşin annesiyle görüşme sıklığı ve evlenme şekillerine göre dağılımları aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 3.1. Gelir Düzeyi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	%_{gec}	%_{yig}
Düşük	52	14,9	14,9	14,9
Orta	234	67,0	67,0	81,9
Yüksek	63	18,1	14,9	100,0
Toplam	349	100,0	100,0	

Tablo 3.1.’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan bireylerin 52’si (%14,9) kendini düşük gelir düzey grubundan; 234’ü (%67,0) orta gelir düzey grubundan; 63’ü de (%18,1) yüksek gelir düzey grubundan algılamaktadır.

Tablo 3.2. Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
İlkokul	73	20,9	20,9	20,9
Ortaokul	41	11,7	11,7	32,7
Lise	80	22,9	22,9	55,6
Üniversite	122	35,0	35,0	90,5
Yüksek Lisans/Doktora	33	9,5	9,5	100,0
Toplam	349	100,0	100,0	

Tablo 3.2.'de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan bireylerin 73'ü (%20,9) ilkokul mezunu; 41'i (%11,7) ortaokul mezunu; 80'i (%22,9) lise mezunu; 122'si (%35,0) üniversite mezunu; 33'ü de (%9,5) yüksek lisans/doktora mezunu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.3. Evlilik Süresi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
1-4 yıl	137	39,3	39,3	39,3
5-9 yıl	78	22,3	22,3	61,6
10-19 yıl	75	21,5	21,5	83,1
20 yıl ve üstü	59	16,9	16,9	100,0
Toplam	349	100,0	100,0	

Tablo 3.3.'te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan bireylerin 137'si (%39,3) 1-4 yıl; 78'si (%22,3) 5-9 yıl; 75'i (%21,5) 10-19 yıl; 59'u (%16,9) 20 yıl ve üstü evli olduğunu belirtmiştir.

Tablo 3.4. Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çocuk Yok	79	22,6	22,6	22,6
Tek Çocuk	94	26,9	26,9	49,6
İki Çocuk	118	33,8	33,8	83,4
Üç Dört Beş	58	16,6	16,6	100,0
Toplam	349	100,0	100,0	

Tablo 3.4.'te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan bireylerin 79'u (%22,6) çocuk sahibi değildir. Bireylerin 94'ü (%26,9) tek çocuk; 118'i (%33,8) iki çocuk; 58'i (%16,6) 3 veya daha fazla çocuk sahibidir.

Tablo 3.5. Kayınvalide ile Görüşme Sıklığı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Her Gün	93	26,6	26,6	26,6
Haftada bir	82	23,5	23,5	50,1
Ayda bir	49	14,0	14,0	64,2
Yılda birkaç kez	98	28,1	28,1	92,3
Yaz boyu/Kış boyu	27	7,7	7,7	100,0
Toplam	349	100,0	100,0	

Tablo 3.5.'te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan bireylerin 93'ü (%26,6) kayınvalidesi ile her gün; 82'si (%23,5) haftada bir; 49'u (%14,0) ayda bir; 98'i (%28,1) yılda birkaç kez; 27'si de (%7,7) yaz boyu veya kış boyu görüştüğünü belirtmiştir.

Tablo 3.6. Evlenme Şekli Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Görücü usulü/fikri sorulmadan	18	5,2	5,2	5,2
Görücü usulü/fikri sorularak	113	32,4	32,4	37,5
Eşimle karar verip ailemizin onayını alarak	200	57,3	57,3	94,8
Eşimle karar verip ailemizin onayını almadan	18	5,2	5,2	100,0
Toplam	349	100,0	100,0	

Tablo 3.6.'da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan bireylerin 18'i (%5,2) görücü usulüyle ve fikri sorulmadan; 113'ü (%32,4) görücü usulüyle ve fikri sorularak; 200'ü (%57,3) eşimle karar verip ailelerinin onayını alarak; 18'i (%5,2) eşimle karar verip ailelerinin onayını almadan evlendiğini belirtmiştir.

3.3.5.1. Ölçeğin Geçerlik Analizleri

Geçerlik, ölçülmek istenen şeyin ölçülüyor olmasını, başka şeylerle karşılaştırılmadan ölçülüyor olabildiğini ifade etmektedir. Bir ölçme aracının geçerli sayılabilmesi için ilk koşul onun güvenilir olmasıdır. Çünkü geçerlik için belirlenebilecek en üst sınır güvenilirlik katsayısının karekökü kadardır. Ancak güvenilirlik hiçbir zaman geçerliği garantilemez (Karasar, 2009).

Geçerlik türleri; kapsam geçerliği, yapı geçerliği ve kriter geçerliğidir. Kapsam geçerliği; ölçme aracıda bulunan soruların ölçme aracına uygun olup olmadığını, ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediğini belirtir (Karasar, 2009). Bu araştırmada kapsam geçerliğini elde etmek için ölçek maddelerinin oluşturulma aşamasında 5 uzman görüşünden yararlanılmıştır.

Yapı geçerliği; bir testin içerdiği boyutların ve maddelerin belli bir teorik yapıyı (kavramı) ölçmeye yönelik olduklarının ortaya konulması ile ilgilidir (Anastasi, 1982; Öner, 1994; Akt. Canel, 2007). Diğer bir deyişle yapı geçerliği, ölçek maddelerinin belirlenen yapıyı (kavramı) ne derece doğru ölçtüğüdür (Tavşancıl, 2002). Bu araştırmada yapı geçerliğini belirlemek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi; birbirleri ile ilişkili çok sayıda değişkeni bir araya getirerek, kavramsal olarak anlamlı daha az sayıda yeni değişkenler bulmayı amaçlayan bir istatistiktir. Açımlayıcı faktör analizi ise değişkenler arasındaki ilişkilerden hareketle teori oluşturmaya yöneliktir (Büyüköztürk, 2002/2014).

GKİÖ faktör analizi yapılmıştır. Örneklem grubunda kısmi korelasyonların küçük olup olmadığını, dağılımın faktör analizi için yeterli düzeyde olup olmadığını anlamak için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değerine bakılmıştır. Bu değer ,90'nın üzerine çıktığında mükemmel olarak kabul edilmektedir (Karaca, 2004). Bununla birlikte Tavşancıl (2002)'a göre verilerin normal dağılım göstermesi faktör analizinde önemlidir. İşte Bartlett's Testi verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediklerini ölçmektedir. Bartlett's değerinin anlamlılık düzeyi verilerin dağılımının faktör analizi için uygun olup olmadığını belirlemektedir.

Tablo 3.7. KMO ve Bartlett's Testi Degerleri

Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği		,955
Bartlett's Test of Sphericity	Ki-kare değeri	8430,912
	S. derecesi	666
	P	,000

Tablo 3.7.'de görüldüğü üzere GKİÖ örneklem grubunun KMO değeri ,955 olarak bulunmuştur. Tavşancıl (2010), KMO değerinin %90'dan büyük olmasının mükemmel

olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla bu araştırmada KMO değeri mükemmel olarak bulunmuştur. Barlett's testi sonuçları ise 8430,912 değerindedir ($p < ,001$). Bartlett's testinin anlamlı düzeyde sonuçlar göstermesi araştırma verilerinin normal dağılımdan geldiklerini göstermektedir.

Verilerin faktör analizi için uygun dağıldığı belirlendikten sonra ölçeğin faktör yapısını belirlemek adına Temel Bileşenler Analizi uygulanmıştır. Bu analiz sonucunda her bir madde tarafından açıklanan ortak bir faktördeki varyansı birlikte açıklama aşağıdaki gibidir:

Tablo 3.8. Açıklanan Ortak Varyans Tablosu

	Başlangıç	Çıkartma Değ.
Madde_20	1,000	,741
Madde_14	1,000	,733
Madde_8	1,000	,712
Madde_13	1,000	,699
Madde_24	1,000	,668
Madde_15	1,000	,651
Madde_30	1,000	,598
Madde_32	1,000	,536
Madde_9	1,000	,654
Madde_18	1,000	,519
Madde_23	1,000	,626
Madde_27	1,000	,703
Madde_33	1,000	,608
Madde_3	1,000	,595
Madde_21	1,000	,563
Madde_31	1,000	,726
Madde_12	1,000	,709
Madde_7	1,000	,627
Madde_4	1,000	,665
Madde_2	1,000	,615
Madde_5	1,000	,546
Madde_22	1,000	,440
Madde_6	1,000	,576
Madde_16	1,000	,609
Madde_17	1,000	,606
Madde_28	1,000	,560
Madde_25	1,000	,631
Madde_11	1,000	,487
Madde_40	1,000	,596
Madde_35	1,000	,645
Madde_36	1,000	,752
Madde_37	1,000	,615
Madde_34	1,000	,702
Madde_39	1,000	,721
Madde_1	1,000	,718
Madde_10	1,000	,577
Madde_29	1,000	,687
Madde_26	1,000	,795
Madde_38	1,000	,659
Madde_19	1,000	,578

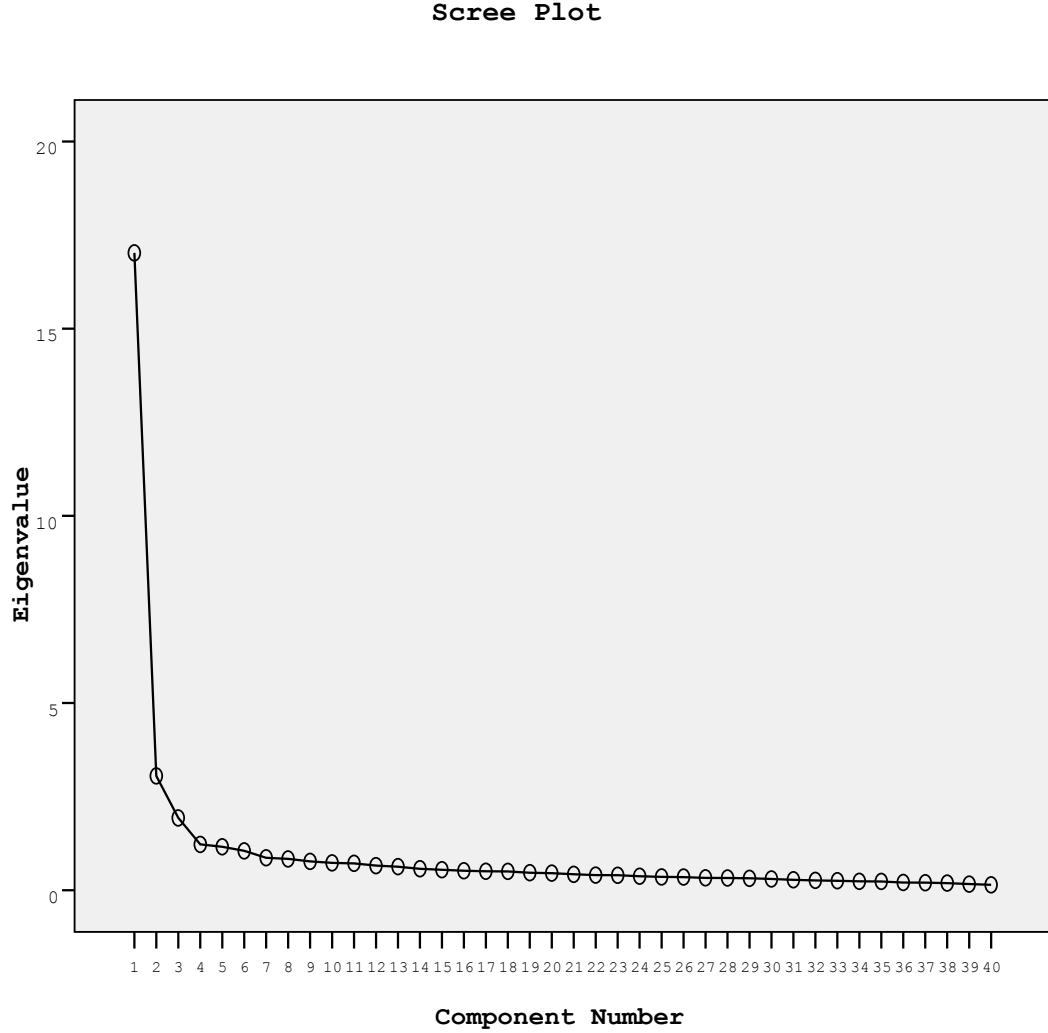
Tablo 3.8.'de görüldüğü üzere tanımlanan 6 faktörün maddelerdeki ortak varyans çıkartma değerleri ,440 ile ,795 arasında değişmektedir. Açıklanan ortak varyans değerlerinin

,10'dan küçük olması durumu maddeyle ilgili bir problem olduğunu göstermektedir (Çokluk, Köklü ve Büyüköztürk, 2014). Bu durumda GKIÖ maddelerinin açıkladığı ortak varyanslar geçerlidir.

Tablo 3.9. Açıklanan Toplam Varyans Tablosu

Faktörler	Başlangıç Özdeğerleri (Initial Eigenvalues)			Toplam Faktör Yükleri			Faktör Yüklerinin Döndürülmüş Toplamları		
	Toplam	Varyans %	Küm.%	Toplam	Varyans %	Küm.%	Toplam	Varyans %	Küm.%
1	15,651	42,300	42,300	15,651	42,300	42,300	8,707	23,534	23,534
2	3,075	8,311	50,611	3,075	8,311	50,611	3,960	10,703	34,237
3	1,845	4,988	55,599	1,845	4,988	55,599	3,923	10,603	44,839
4	1,193	3,224	58,823	1,193	3,224	58,823	2,821	7,624	52,463
5	1,117	3,019	61,842	1,117	3,019	61,842	2,705	7,312	59,775
6	1,011	2,734	64,575	1,011	2,734	64,575	1,776	4,800	64,575
7	,828	2,238	66,813						
8	,811	2,192	69,005						
9	,745	2,014	71,019						
10	,723	1,954	72,973						
11	,687	1,858	74,830						
12	,617	1,667	76,498						
13	,599	1,618	78,116						
14	,534	1,443	79,559						
15	,505	1,366	80,925						
16	,499	1,348	82,273						
17	,477	1,290	83,563						
18	,458	1,237	84,801						
19	,438	1,183	85,983						
20	,427	1,153	87,136						
21	,415	1,121	88,256						
22	,395	1,069	89,325						
23	,382	1,034	90,359						
24	,352	,953	91,312						
25	,340	,920	92,232						
26	,330	,891	93,123						
27	,311	,839	93,962						
28	,298	,804	94,767						
29	,269	,727	95,494						
30	,262	,707	96,201						
31	,253	,684	96,886						
32	,228	,616	97,502						
33	,208	,562	98,064						
34	,205	,553	98,618						
35	,198	,536	99,154						
36	,167	,450	99,604						
37	,146	,396	100,000						

Şekil 3.1: GKİÖ'deki maddelere ilişkin yığılma grafiği

Tablo 3.9.'da ve Şekil 3.1'de görüldüğü üzere Özdeğer 1 olarak alındığında ve tekrarlanan faktör analizi sonucunda 6 faktörlü olarak belirlenen GKİÖ'nin açıkladığı toplam varyans %64,575 olarak hesaplanmıştır. Çok faktörlü desenlerde açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olması yeterli görüldüğünden (Büyüköztürk, 2014) GKİÖ yeteri miktardan fazla oranda varyans açıklamaktadır. 1. Faktörün açıkladığı varyans %23,534; 2.faktörün %10,703; 3.faktörün %10,603; 4.faktörün %7,624; 5.faktörün %7,312; 6.faktörün ise %4,800'dür.

Ölçek maddelerinin birbirlerinden ayrı boyutlara ayrılıp ayrılmadığını belirlemek üzere ise Varimax Döndürülmüş Bileşenler Matrisi (Varimax Rotated Component Matrix) analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör yüklerinin alt sınırı .32 olarak belirlenmiş (Büyüköztürk, 2014) ve bir maddenin farklı faktörlerde yükü olması durumunda yükler arasında en az .10 fark olmasına (Tavşancıl, 2002) dikkat edilmiştir.

Tablo 3.10. Döndürülmüş Bileşenler Matrisi

MADDELER	FAKTÖRLER					
	1	2	3	4	5	6
20	,791					
8	,782					
14	,775					
24	,718					
13	,707					
15	,703					
32	,689					
9	,688					
30	,667					
23	,653					
33	,648					
27	,634					
18	,631					
21	,619					
3	,616					
2		,704				
7		,696				
1		,654				
4		,652				
5		,599				
6		,544				
22		,530				
10		,525				
17			,689			
16			,627			
28			,608			
25			,601			
11			,574			
19			,525			
35				,711		
40				,695		
36				,633		
34				,616		
37				,583		
26					,733	
31					,725	
12					,660	
29					,615	
38						,805
39						,684

Tablo 3.10.'da görüldüğü üzere ölçek maddelerinin faktörlere dağılımını görmek amacıyla yapılan Varimax dik döndürme tekniği sonucunda GKİÖ'nün özdeğeri 1'den büyük 6

faktörden oluştuğu görülmüştür. Maddelerin aldığı en yüksek yük değeri ,791 iken en düşük yük değeri ,525’dir. Maddelerin faktörlerde aldığı yük değerleri kriterlere uygundur.

Tablo 3.11. Faktör Analizi Sonucunda Belirlenen Alt Boyutlar ve Bu Boyutlardan Yük Alan Maddeler

Faktörler	Madde Sayısı	Madde Numaraları
Olumlu Etkileşim	15	3, 8, 9, 13, 14, 15, 18, 20, 21, 23, 24, 27, 30, 32, 33
Müdahale/Evliliğe Etki	8	1*, 2*, 4*, 5, 6*, 7*, 10*, 22*
Olumsuz Etkileşim	6	11*, 16*, 17*, 19*, 25*, 28*
Kocanın Rolü	5	34*, 35*, 36*, 37*, 40*
Psikolojik Saldırganlık	4	12*, 26*, 29*, 31*
Kocanın Tarafsızlığı	2	38, 39
*Tersine hesaplanması gereken maddeler		

Tablo 3.11.’de ölçeğin faktörlerinin isimleri ve ölçek formunda yer alan madde numaraları verilmiştir. Tabloda görüldüğü üzere 1.faktör olan İletişimde Uyum 15 maddeden (3, 8, 9, 13, 14, 15, 18, 20, 21, 23, 24, 27, 30, 32, 33); 2.faktör Psikolojik Saldırganlık 4 maddeden (12, 26, 29, 31); 3.faktör olan Kayınvalidenin Evliliğe Etkisi/Müdahale 8 maddeden (1, 2, 4, 5, 6, 7, 10, 22); 4.faktör olan Sağlıksız İletişim 6 maddeden (11, 16, 17, 19, 25, 28); 5.faktör Kocanın Rolü 5 maddeden (34, 35, 36, 37, 40); 6.faktör Kocanın Tarafsızlığı ise 2 maddeden (38, 39) oluşmaktadır. Böylece GKİÖ taslağındaki 64 maddeden 24 tanesi faktör analizinde elenerek toplam 40 madde kalmıştır. Bu maddelerden 19 tanesi yapılan 1. faktör analizinde, 5 tanesi 2. faktör analizinde elenmiş ve 3. faktör analizinde elenmesi gereken madde kalmamıştır.

Sonuç olarak 40 maddeden oluşan 5’li likert tipinde (Hiç Doğru Değil = 0 puan, Nadiren Doğru = 1 puan, Bazen Doğru = 2 puan, Çoğunlukla Doğru = 3 puan, Her Zaman Doğru = 4 puan) olan GKİÖ her maddede işaretlenen şıkka göre elde edilen puanların toplanmasıyla hesaplanır. Hesaplanırken 1, 2, 4, 6, 7, 10, 11, 12, 16, 17, 19, 22, 25, 26, 28, 29, 31, 34, 35, 36, 37, 40 maddelerinin değerleri tersine çevirilir. Çünkü bu maddeler olumsuz ilişkiyi ölçen ifadeler olarak testin toplam puanı ile negatif yönde korelasyon göstermektedir. Elde edilen toplam puan yükseldikçe ölçeği dolduran gelinin kayınvalidesi ile ilişkisi olumlu hale gelmektedir.

Testin ilk alt ölçeği Olumlu Etkileşim; kayınvalidenin iletişimde uyumlu tarafları, empati, problem çözme, sevgi/ihtimam, dertleşme, oğlunun olumsuz davranışlarına karşı gelinini savunma gibi durumları içermektedir. Bu alt testten alınan puan yükseldikçe gelinin kayınvalidesi ile olumlu etkileşimi artmaktadır.

Testin ikinci alt ölçeği Kayınvalidenin Müdahale/Evliliğe Etkisi; kayınvalidenin gelinin işlerine karıştığı, karı-koca arasında sorunlar yaratacak davranışlar gösterdiği durumları içermektedir. Bu alt testten alınan puan yükseldikçe kayınvalidenin geline müdahalesi ve evlilik üzerindeki olumsuz etkisi azalmaktadır.

Testin üçüncü alt ölçeği Olumsuz Etkileşim; kayınvalidenin gelini ile sorunlarına yapıcı çözümler bulamama, empati kuramama, gelinini istememe, ilgisiz olma, gerilimli ilişki, gel-gitli ilişki gibi durumları içermektedir. Bu alt testten alınan puan yükseldikçe gelinin kayınvalidesi ile olumsuz etkileşimi azalmaktadır.

Testin dördüncü alt ölçeği Kocanın Rolü; kocanın annesinin etkisiyle eşine karşı olumsuz tavırlarını, anne-oğul ilişkisinin fazla koruyucu veya fazla bağlı olmasının sonucu evliliğin olumsuz yönde etkilenmesi konularını içermektedir. Bu alt testten alınan puan yükseldikçe kocanın gelin-kayınvalide ilişkisindeki rolü daha olumlu hale gelmektedir.

Testin beşinci alt ölçeği Psikolojik Saldırganlık; kayınvalidenin başka insanların varlığı veya bilgisi dahilinde psikolojik zorbalık yaptığı durumları içermektedir. Bu alt testten alınan puan yükseldikçe gelinin kayınvalidesinden gördüğü psikolojik saldırganlık azalmaktadır.

Testin altıncı alt ölçeği Kocanın Tarafsızlığı; kocanın gelin-kayınvalide sorunlarında objektif olup olamamasını içermektedir. Bu alt testten alınan puan yükseldikçe kocanın, gelin-kayınvalide ilişkisinde tarafsız davranma tavrı artmaktadır.

Analizler sonucu ortaya çıkan bu alt ölçekler literatürdeki gelin-kayınvalide ilişkileri konusunda işlenenleri (Chen, 1999; Limary, 2002; McKay, 2012; Nastasee, 1995; Nuner, 2004; Pfeifer, 1989; Turner, Young ve Black, 2006; Wu ve diğ., 2010) ve bu araştırmanın nitel kısmında anket sorularına verilen cevapların analizi sonucu oluşan temaları, kategorileri, kodları karşılamaktadır. Nitel bulgularda elde edilen temalara bakıldığında olumlu etkileşim temasının kodları ile ölçekteki olumlu etkileşim alt faktörü maddelerinin

uyumlu olduğu görülmüştür. Aynı durum olumsuz etkileşim teması ile olumsuz etkileşim ve psikolojik zorbalık alt ölçekleri, müdahale/evliliğe etki teması ile müdahale/evliliğe etki alt ölçeği, olumsuz anne-oğul ilişkisi teması ile kocanın rolü alt ölçeğinde bazı maddeler, kocanın tarafsızlığı teması ile kocanın tarafsızlığı alt ölçeği arasında da geçerlidir. Birlikte zaman geçirme ve olumlu anne-oğul ilişkisi temaları ise GKiÖ’de karşılık bulamamıştır. Çünkü bu içeriklerdeki iki madde ölçeğin faktör analizinde elenmiştir.

Tablo 3.12. GKiÖ Alt Ölçekler Arasındaki İlişkiler

Alt Ölçekler	1.faktör	2.faktör	3.faktör	4.faktör	5.faktör	6.faktör
1.faktör		,59	,52	,62	,66	,41
2.faktör			,52	,56	,63	,21
3.faktör				,75	,55	,45
4.faktör					,61	,41
5.faktör						,29
N=349						
p<,01						

Tablo 3.12.’de görüldüğü üzere tüm alt ölçeklerin arasında anlamlı düzeyde pozitif yönde korelasyon bulunmaktadır ($p<,01$).

Bir ölçme aracının geçerliğini araştırırken yapılan işlemlerden bir diğeri kriter geçerliği işlemidir. Ölçüt-bağıntılı olarak da adlandırılan kriter geçerliğine göre bir ölçeğin benzer konuda başka bir ölçekle korelatif ilişkisinin anlamlı olması gerekmektedir (Tavşanlı, 2002). Bu araştırmada GKiÖ ile EDÖ ve EDÖ’nün alt boyutu “Eşin Ailesi ile İlişkiler” arasında Pearson Korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Tablo 3.13. GKiÖ Alt Ölçekler ve EDÖ Eşin Ailesi ile İlişkiler Alt Ölçeği Arasındaki İlişkiler

	EDÖ	p	Eşin ailesi ile ilişkiler	p
GKiÖ toplam	,60	,000	,88	,000
GKiÖ 1.alt ölçek	,53	,000	,75	,000
GKiÖ 2. alt ölçek	,51	,000	,84	,000
GKiÖ 3. alt ölçek	,55	,000	,79	,000
GKiÖ 4.alt ölçek	,56	,000	,71	,000
GKiÖ 5.alt ölçek	,35	,002	,66	,000
GKiÖ 6.alt ölçek	,28	,013	,32	,005
N=76				

Tablo 3.13.'te görüldüğü üzere 349 katılımcıdan 76'sı EDÖ'yü de doldurmuşlardır. GKİÖ toplam puan ve alt ölçekler ile EDÖ toplam puan ve 3. Alt boyut olan “Eşin Ailesi ile İlişkiler” arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır ($p<,05$).

3.3.5.2. Ölçeğin Güvenirlik Analizleri

Güvenirlik, bir ölçme aracının ölçmek istediği değişkeni ne tutarlılıkla ölçtüğünün ya da ölçme sonuçlarının hatalardan arındırılmış olmasının derecesidir (Tavşancıl, 2002). Güvenirlik hem ölçme aracını hem de sonuçlarını kapsayan bir özelliktir. Bir ölçme aracının aynı koşullarda tekrarlanan ölçümlerde elde edilen sonuçlarının kararlı olmasıdır (Ercan ve Kan, 2004).

Güvenirlikte önemli olan unsurlar; tutarlılık, kararlılık ve duyarlılıktır. Tutarlılık; bir ölçme aracındaki maddelerin testin bütünü ile uyumudur. Kararlılık; ölçülecek olan özelliğin aynı ölçme aracıyla farklı zamanlarda aynı sonuçları verebilmesidir. Duyarlılık ise; ölçme aracı veya sonuçlarının birim büyüklüğü ile ilgilidir. Birim aralığı küçüldükçe ölçme duyarlılığı artar (Atılgan, 2006; Akt. Karakoç ve Dönmez, 2014).

Güvenirlik katsayısı, gerçek ölçümlerin varyansının, gerçek ölçüm ve hatadan oluşan gözlenen puanların varyansına oranıdır. Korelasyon katsayısı olarak da ifade edilen güvenilirlik katsayısı 0 ile 1 arasında bir değer alır. Bu değer 1'e yaklaştıkça aracın güvenilirliğinin arttığını gösterir (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2013). Ölçeğin güvenilirliğini ölçmek adına iç tutarlılık, test-tekrar test ve eşdeğer formlar tutarlılığına bakılmıştır.

İç tutarlılık, belirli bir alanı ölçtüğü varsayılan maddelerin veya soruların kendi aralarında ne kadar homojen olduğuyla ilgilidir. İç tutarlılığı ölçmek adına Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı, split-half yöntemi ve Kuder-Richardson (KR) Güvenirlik katsayılarına bakılmalıdır (Karakoç ve Dönmez, 2014).

Cronbach alfa katsayısı, ölçekte yer alan k maddenin varyansları toplamının genel varyansa oranlanması ile bulunan ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır (Ercan ve Kan, 2004). GKİÖ'nin cronbach alfa katsayısı tabloları aşağıda görüldüğü gibidir.

Tablo 3.14. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği İç Tutarlılık Sonuçları

Ölçek İsimleri	Cronbach α
Test Genel Toplam	,96
Olumlu Etkileşim	,95
Müdahale/Evliliğe Etki	,87
Olumsuz Etkileşim	,79
Kocanın Rolü	,87
Psikolojik Saldırganlık	,84
Kocanın Tarafsızlığı	,70

Tablo 3.14.'te görüldüğü üzere GKİÖ ve alt ölçeklerin cronbach alfa katsayıları $p < ,001$ düzeyinde anlamlıdır.

İç tutarlılığı ölçmek adına split-half yöntemi ve Kuder-Richardson (KR) Güvenirlik katsayılarına da bakılmıştır. Split-half yöntemi bir grup maddeyi iki parçaya bölerek her iki parça arasındaki korelasyonu hesaplayarak bulunur (Gilbert ve Churchill; Akt. Canel, 2007). Bunun için Spearman Brown ve Guttman değerleri hesaplanır. Bu değerlerin ,60'dan yüksek olması beklenir. (Ural, Kılıç, 2005; Akt. Canel, 2007).

Tablo 3.15. Testin Toplamı İç Tutarlılık Katsayıları

	N	İç Tutarlılık Katsayısı	P
Cronbach α	349	,96	$p < ,01$
Spearman Brown	349	,94	$p < ,01$
Guttman	349	,94	$p < ,01$

Tablo 3.15.'te görüldüğü üzere testin toplam iç tutarlılık Spearman Brown ve Guttman katsayıları ,60'ın üzerindedir.

Tablo 3.16. Testin Alt Ölçekleri İç Tutarlılık Katsayıları

Alt Ölçekler		N	İç Tutarlılık Katsayısı	P
Olumlu Etkileşim	Cronbach α	349	,95	p<,01
	Spearman Brown	349	,95	p<,01
	Guttman	349	,93	p<,01
Müdahale/Evliliğe etki	Cronbach α	349	,87	p<,01
	Spearman Brown	349	,85	p<,01
	Guttman	349	,85	p<,01
Olumsuz Etkileşim	Cronbach α	349	,79	p<,01
	Spearman Brown	349	,80	p<,01
	Guttman	349	,80	p<,01
Kocanın Rolü	Cronbach α	349	,87	p<,01
	Spearman Brown	349	,85	p<,01
	Guttman	349	,85	p<,01
Psi.Saldırganlık	Cronbach α	349	,84	p<,01
	Spearman Brown	349	,83	p<,01
	Guttman	349	,81	p<,01
Kocanın Tarafsızlığı	Cronbach α	349	,70	p<,01
	Spearman Brown	349	,70	p<,01
	Guttman	349	,70	p<,01

Tablo 3.16.'da görüldüğü üzere testin toplam iç tutarlılık Spearman Brown ve Guttman katsayıları ,60'ın üzerindedir.

Test-tekrar test bir ölçme aracının, aynı katılımcı grubuna, aynı koşullarda ve belli bir zaman aralığında uygulanması yoludur. İki uygulama arasındaki korelasyona bakıldığında çıkan sonuç ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısıdır. Bu katsayı ölçeğin kararlılığını ölçmektedir (Ercan ve Kan, 2004). Ölçeğin kararlı olduğunu söyleyebilmek için test-tekrar test katsayısının en az .70 olması beklenmektedir (Tavşancıl, 2002). Test-tekrar test uygulaması katılımcılara 2-4 hafta arayla uygulanmalıdır (Özgüven, 1994; Akt. Canel, 2007). Bu çalışmada iki uygulama arasında bazı katılımcılarda 3 bazılarında 4 hafta ara verilmiştir.

Tablo 3.17. Test-Tekrar Test Güvenirligi İçin Yapılan Spearman Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	r	p
Gelin-Kayınvalide İlişkileri Toplam Puan	23	,752	,000
1.Faktör (Olumlu Etkileşim)	23	,937	,000
2.Faktör (Müdahale/ Evliliğe Etki)	23	,905	,000
3.Faktör (Olumsuz Etkileşim)	23	,848	,000
4.Faktör (Kocanın Rolü)	23	,878	,000
5.Faktör (Psikolojik Zorbalık)	23	,836	,000
6.Faktör (Kocanın Tarafsızlığı)	23	,726	,000

Tablo 3.17.'de görüldüğü üzere, 23 kişi ile yapılan test-tekrar test uygulamasının sonucunda Wilcoxon ve Spearman analizleri yapılmıştır. Wilcoxon analizi sonucuna göre her bir alt ölçeğin iki uygulamadaki ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>,05$). Spearman korelasyon katsayısı sonuçlarına göre ise her bir ölçeğin iki uygulaması arasında anlamlı düzeyde ilişki görülmüştür ($p<,001$).

Tablo 3.18. Testin Geneli İçin Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	N	Minimu m	Maximu m	Ortalama	Standart Sapma
Madde_1	349	,0	4,0	2,966	1,1982
Madde_2	349	,0	4,0	3,590	,9414
Madde_3	349	,0	4,0	2,268	1,3846
Madde_4	349	,0	4,0	3,046	1,4054
Madde_5	349	,0	4,0	2,384	1,5907
Madde_6	349	,0	4,0	2,811	1,3850
Madde_7	349	,0	4,0	3,249	1,2169
Madde_8	349	,0	4,0	1,650	1,4417
Madde_9	349	,0	4,0	1,883	1,4286
Madde_10	349	,0	4,0	2,582	1,4552
Madde_11	349	,0	4,0	3,032	1,4088
Madde_12	349	,0	4,0	2,833	1,4759
Madde_13	349	,0	4,0	2,074	1,4837
Madde_14	349	,0	4,0	1,925	1,5329
Madde_15	349	,0	4,0	2,083	1,5375
Madde_16	349	,0	4,0	1,885	1,5097
Madde_17	349	,0	4,0	2,255	1,5070
Madde_18	349	,0	4,0	2,072	1,3404
Madde_19	349	,0	4,0	2,352	1,5121
Madde_20	349	,0	4,0	1,539	1,4959
Madde_21	349	,0	4,0	2,466	1,3015
Madde_22	349	,0	4,0	2,974	1,3484
Madde_23	349	,0	4,0	2,126	1,5522
Madde_24	349	,0	4,0	1,825	1,3916
Madde_25	349	,0	4,0	2,908	1,3357
Madde_26	349	,0	4,0	3,183	1,2274
Madde_27	349	,0	4,0	2,367	1,3969
Madde_28	349	,0	4,0	2,253	1,5520
Madde_29	349	,0	4,0	3,020	1,3781
Madde_30	349	,0	4,0	2,202	1,5300
Madde_31	349	,0	4,0	3,530	,9573
Madde_32	349	,0	4,0	2,095	1,4423
Madde_33	349	,0	4,0	2,089	1,5612
Madde_34	349	,0	4,0	2,782	1,4353
Madde_35	349	,0	4,0	2,217	1,4933
Madde_36	349	,0	4,0	2,986	1,3864
Madde_37	349	,0	4,0	3,034	1,3493
Madde_38	349	,0	4,0	2,103	1,4703
Madde_39	349	,0	4,0	2,052	1,5436
Madde_40	349	,0	4,0	3,181	1,3192
Geçerli N	349				

Tablo 3.18.'de görüldüğü üzere ölçeği oluşturan maddelerin minimum değerleri 0, maksimum değerleri 4'tir. Ortalamaları 1,539 - 3,590 arasında, standart sapmaları ise ,9414 - 1,5907 arasındadır.

Ölçek geliştirmede uygulanan iç tutarlılık analizlerinden bir diğer madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik analizleridir. Madde toplam korelasyonları, maddelerin ölçmek istediği yapıyı temsil etme derecelerini belirlemek amacıyla yapılan analizlerdir (Parasuraman, Zeithaml ve Berry, 1988; Akt. Canel, 2007). Madde toplam korelasyonları, testteki her bir madde ile testin toplam puanı arasındaki ilişkiyi gösterir (Nunnally, 1978; Akt. Canel, 2007). Madde kalan korelasyonları ise her bir maddenin toplamdan bu maddenin çıkarılması ile oluşan puanlar arasındaki ilişkiyi gösterir. Madde toplam ve madde kalan korelasyonlarının güvenilirlik için gösterge olabilmeleri için en az ,25 değerinde olmaları ve anlamlılık düzeyinin ,05'ten küçük olması gerekmektedir. Madde ayırt edicilik korelasyonu ise katılımcıların ölçekten aldıkları puanların sıralanması sonucu üst ve alt grubun (%27) ilişkisiz gruplar t testi ile karşılaştırılmasıyla olur (Ergin, 1995).

**Tablo 3.19. GKIÖ'nün Geneli İçin Madde Toplam (Item-Total) Korelasyonları
Ve Ayırtedicilik Analizi Sonuçları**

Maddeler	Madde Toplam		Madde Kalan		Madde Ayırt Edicilik		
	r	P	r	P	sd	t	p
1	-,76	,000	-,75	,000	188	18,382	,000
2	-,59	,000	-,58	,000	188	9,561	,000
3	,73	,000	-,71	,000	188	18,559	,000
4	-,70	,000	-,67	,000	188	15,638	,000
5	,63	,000	,60	,000	188	-13,283	,000
6	-,68	,000	-,65	,000	188	15,600	,000
7	-,59	,000	-,56	,000	188	11,526	,000
8	,72	,000	,73	,000	188	-19,121	,000
9	,75	,000	,61	,000	188	-18,349	,000
10	-,70	,000	-,68	,000	188	18,277	,000
11	-,56	,000	-,54	,000	188	11,246	,000
12	-,61	,000	-,58	,000	188	13,895	,000
13	,79	,000	,77	,000	188	-20,852	,000
14	,75	,000	,73	,000	188	-21,585	,000
15	,74	,000	,72	,000	188	-21,145	,000
16	-,65	,000	-,62	,000	188	16,819	,000
17	-,59	,000	-,56	,000	188	13,955	,000
18	,66	,000	,61	,000	188	-14,420	,000
19	-,67	,000	-,65	,000	188	16,028	,000
20	,75	,000	,73	,000	188	-25,253	,000
21	,68	,000	,66	,000	188	-16,297	,000
22	-,55	,000	-,52	,000	188	11,458	,000
23	,68	,000	,66	,000	188	-17,895	,000
24	,73	,000	,71	,000	188	-19,151	,000
25	-,65	,000	-,62	,000	188	15,553	,000
26	-,67	,000	-,65	,000	188	13,321	,000
27	,79	,000	,78	,000	188	-20,172	,000
28	-,60	,000	-,57	,000	188	14,745	,000
29	-,60	,000	-,57	,000	188	13,308	,000
30	,67	,000	,63	,000	188	-15,172	,000
31	-,53	,000	-,43	,000	188	7,727	,000
32	,46	,000	,43	,000	188	-9,779	,000
33	,70	,000	,67	,000	188	-17,585	,000
34	-,66	,000	-,64	,000	188	16,654	,000
35	-,59	,000	-,50	,000	188	14,644	,000
36	-,68	,000	-,65	,000	188	15,141	,000
37	-,62	,000	-,59	,000	188	13,232	,000
38	,59	,000	,46	,000	188	-9,006	,000
39	,41	,000	,33	,000	188	-7,379	,000
40	-,50	,000	-,40	,000	188	9,127	,000

Tablo 3.19.'da görüldüğü üzere test maddelerinin madde toplam, madde kalan ,25'in üzerinde ve madde ayırtedicilik anlamlılık düzeyleri $p<,001$ dir.

Tablo 3.20. GKİÖ'nün Genel Toplamı ve Alt Ölçeklerinin Ayırtediciliğini Belirlemek İçin Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh $_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
GKİÖ Toplam	Alt	94	51,74	14,40	1,48	-53,298	186	,000
	Üst	94	142,59	8,11	,84			
1.Faktör	Alt	94	27,54	7,26	,75	-39,139	186	,000
	Üst	94	65,85	6,04	,62			
2.Faktör	Alt	94	21,71	6,55	,68	-23,697	186	,000
	Üst	94	38,42	1,96	,20			
3.Faktör	Alt	94	13,33	3,91	,40	-27,819	186	,000
	Üst	94	27,50	3,01	,31			
4.Faktör	Alt	94	12,58	4,89	,50	-19,578	186	,000
	Üst	94	23,40	2,19	,23			
5.Faktör	Alt	94	12,17	4,28	,44	-16,711	186	,000
	Üst	94	19,71	,95	,10			
6.Faktör	Alt	94	4,37	2,33	1,48	-9,814	186	,000
	Üst	94	7,63	2,21	,84			

Tablo 3.20.'de görüldüğü üzere gelin-kayınvalide ölçeği toplam puanlarının ve alt ölçek puanlarının ayırtediciliğini ölçmek için yapılan Bağımsız Grup t Testi sonuçlarına göre üst gruplar ile alt gruplar arasında farklılık anlamlı bulunmuştur ($p<,001$). Söz konusu farklılık üst gruplar lehinedir.

3.4. Verilerin Toplanması

Nicel araştırma kapsamında toplam 107 çifte, nitel araştırma kapsamında toplam 17 kadına ulaşıldığı araştırmada katılımcılara hem yazılı hem sözel yönerge verilmiştir (Bkz. Ek.1 ve Ek.2). Araştırmaya çevrimiçi katılan 42 çifte ise sadece yazılı yönerge gönderilmiştir (Bkz. Ek.3).

3.4.1. Nitel Verilerin Toplanması

Nitel verilerin toplanması için Bağcılar Belediyesi Kadın Aile Kültür Sanat Merkezi'nde kendisi veya çocuğu için psikolojik danışmanlık hizmeti alan 20 kadından, araştırmacı tarafından hazırlanmış 7 açık uçlu sorudan oluşan anket formunu doldurmaları istenmiştir. Anket formunu doldurmadan önce yazılı ve sözlü olarak bilgilendirilmiş onay belirtilmiştir. Kabul eden 17 kişiye araştırma ve anket formu hakkında bilgi verilerek soruları yazılı olarak cevaplandırmaları istenmiştir. Bu şekilde toplamda 17 veri elde edilmiştir. Veriler Ağustos-Eylül 2014 tarihlerinde toplanmıştır.

3.4.2. Nicel Verilerin Toplanması

Araştırmanın nicel kısmında 76  ifte  evrimi i 98  ifte yüz yüze araştırma ve ölçekler hakkında bilgi verilerek katılmaları teklif edilmiştir. Araştırmaya internet üzerinde 42 çift, yüz yüze ise 74 çift katılmayı kabul etmiştir. İnternet üzerinden katılan çiftlerde, sistem boş bırakılmasına izin vermediği için, veri kaybı yaşanmamıştır. Yüz yüze katılan çiftlerde ise 9 çiftin doldurduğu formlarda boş bırakılanlar tespit edildiğinden işleme alınmamıştır. Sonuç olarak toplamda 42  evrimi i 65 yüz yüze olmak üzere 107 veri toplanmıştır.

3.5. Verilerin     mlenmesi ve Yorumlanması

Verilerin     mlenmesi ve yorumlanmasında nitel veriler ve nicel veriler ayrı başlıklar altında incelenmiştir.

3.5.1. Nitel Verilerin     mlenmesi ve Yorumlanması

Gelin-Kayınvalide İlişkileri  l eğini geliştirmek amacıyla nitel çalışma yapılmıştır. 17 kadına kayınvalidesi ile ilgili açık uçlu 7 sorunun olduğu formlar verilmiş ve doldurmaları istenmiştir. Bu sorular literatüründen yararlanılarak oluşturulmuştur. Elde edilen veriler içerik analizi ile değerlendirilmiştir. İçerik analizinde mantıklı ve anlaşılır biçimde betimlenip özetlenen ve yorumlanan veriler, derin bir işleme tabi tutulur ve kavram ve temalar keşfedilebilir (Yıldırım ve şimşek, 2013). Sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılan içerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla kitap, kitap bölümü, mektup,

tarihsel dokümanlar, gazete başlıkları ve yazıları gibi bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanabilir. Çalışma metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli kelimelerin veya kavramların varlığını belirlemeye yönelik yapılır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2013). İçerik analizinin temel amacı toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde, dokümanlardan elde edilen nitel araştırma verilerinin işlenmesi, verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklinde dört aşama bulunmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

İçerik analizi sürecinde birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiş, kavram ve temalar anlaşılır biçimde organize edilip yorumlanmıştır. Literatürde yer alanlar göz önünde bulundurularak hazırlanan anket soruları sonrasında katılımcıların cevaplarından elde edilen kodlar yerleştirilmiş, ardından temalara ulaşılmıştır. Belirlenen kodların görüşmelerde ne sıklıkta kullanıldığı veya tekrar edildiği, frekans ve yüzde değerleri olarak belirlenmiştir. Katılımcılardan gelen cevaplara göre belirlenmiş olan temalara yeni temalar eklenebilir veya araştırmanın amacına uygun olmayan temalar çıkarılmıştır.

3.5.2. Nicel Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Verilerin toplanması işlemi tamamlandıktan sonra, uygulanan ölçekler puanlanmıştır. Tüm veriler bilgisayarda kodlanarak ve istatistiksel çözümlemeleri SPSS 15.0 programında yapılmıştır. Araştırmada manidarlık düzeyi çift yönlü .05 olarak alınmıştır.

Ardından, araştırmaya katılan evli bireylerin demografik özelliklerine ilişkin betimsel istatistikler yapılmış; frekans ve yüzdeleri değerleri hesaplanacak ve araştırmaya katılan evli bireylerin ölçeklerden aldıkları puanların standart sapma ve ortalamaları bulunmuştur.

Bir sürekli değişkenin diğerini yordaması, aralarındaki korelasyonun karesini ifade etmektedir (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü 2013). Araştırmada anne-oğul bağlanma değişkeninin evlilik doyumunu ve gelin-kayınvalide ilişkisini (Evlilik Doyumu Ölçeği –

Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği) yordama durumunu bulmak için basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

İki ilişkisiz grup ($n > 30$) örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek amacıyla Bağımsız Grup T Testi, iki ilişkisiz grup ($n < 30$) örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek amacıyla Mann Whitney-U testi, ikiden fazla ilişkisiz grup ($n < 30$) örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını anlamak amacıyla ise Kruskal Wallis-H Testi kullanılır (Büyüköztürk, Çokluk ve Köklü, 2013). Gelin-Kayınvalide ilişkileri puanlarının gelinin çalışma durumu, eğitim durumu gelir durumu, çocuk sayısı, evlilik yılı, evlenme şekli, kayınvalide ile yüz yüze görüşme sıklığı, kayınvalide ile aynı evde yaşama durumu, kayınvalide ile aile apartmanında yaşama durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirleyebilmek amacıyla bu parametrik tekniklerden kullanılmıştır.

BÖLÜM 4: BULGULAR

Bu bölümde nitel araştırmada elde edilen verilerin analizleri sonucu elde edilen bulgulara ver verilmiştir

4.1. Nitel Araştırma Bulguları

Araştırmanın bu bölümünde 17 katılımcıdan görüşme yoluyla yapılan anket sonucunda elde edilen temalar ile temaların (1.birlikte zaman geçirme, 2. olumlu etkileşim, 3. olumsuz etkileşim, 4. müdahale/evliliğe etki, 5.olumlu anne-oğul ilişkisi, 6.olumsuz anne-oğul ilişkisi, 7.kocanın tarafsızlığı) altındaki kavramların kodlandığı ve frekans değerlerini belirten bir tablo oluşturulmuştur. Ardından elde edilen 7 tema hakkında ayrıntılı bilgiler ve katılımcıların anket formlarına yazdıklarından alıntılar belirtilmiştir.

Tablo. 4.1. Temalar, Kategoriler, Kodlar ve Frekans Değerleri

Temalar	Kategori	Kodlar	f	%
Birlikte zaman geçirme		Eğlenceli vakit geçirme	4	23
		Eğlenceli vakit geçirmeme	2	12
		Sohbet etme	9	54
		TV izleme	1	6
		Çay/kahve içme	3	18
		Misafirlik (akraba, komşu vb.)	2	12
		Gezme	4	23
		Dedikodu	3	18
		Ailevi durumlar hakkında konuşma	4	23
		Ev işi (yemek/temizlik)	5	29
		Birlikte bir şey yapmama	2	12
Olumlu etkileşim	Olumlu iletişim	Dertleşme	3	18
		Sorunları konuşup çözme	1	6
		Dinleme, fikir verme, yorum yapma	4	23
	Sevgi / ihtimam	Anne-kız gibi	5	29
		Arkadaş gibi	2	12
		Sevdiğini belli etme/ Fiziksel temas	3	18
		Benimseme	4	23
		Torunlarla ilgilenme	3	18
		Karışmama	3	18
		Yardım etme	2	12
		İlgili olma	4	23
	Oğlu konusunda objektif davranma	Gelini oğluna karşı koruma	2	12
		Eşle ilgili sorunları gelinden dinleme	2	12
Olumsuz etkileşim	Olumsuz Yaklaşım	Gelinini istememe/aileye-eşe layık görmeme	2	12
		Gerilimli ilişki	1	6
		Düşman gibi	1	6
		Gelinin sorun yaşamamak için strateji geliştirmek zorunda kalması	3	18
		İlgisiz	3	18
	Soğuk ilişki	Samimi-yakın değil	4	23
		Yabancı gibi	3	18
		Kopukluk	3	18
		Misafir gibi	1	6
	Tutarsız Yaklaşım	Gel-gitli ilişki	3	18
	Kötü yönde eleştirisi	Beğenmeme	4	23
		Başkasını örnek gösterme	1	6
		Kilosunu eleştirme	1	6
		Çocuk bakımı hakkında eleştirme	1	6
		Yemek konusunda eleştirme	1	6
Müdahale/Evliliğe etki	Doğrudan müdahale	Gelini adına hareket etme	2	12
		İşine karışma	2	12
	Dolaylı müdahale	Geliniyle ilişkisinde kendini oğluna karşı iyi göstermeye çalışma	1	6
		Sorunları oğluna iletmesi	2	12
		Oğlunun hatasını görmeyip kayırma	2	12
Olumlu Anne-oğul ilişkisi		Samimi-bağlı	8	47
		Açık-rahat	3	18
		Saygılı oğul	3	18

		Arkadaş gibi	3	18
Olumsuz Anne-oğul ilişkisi		Yabancı	1	6
		Soğuk	5	29
		Bağımlı, koruyucu olma	2	12
		Oğlu anneyi eleştirir, bağırır	1	6
		Hayır diyememe	3	18
Kocanın tarafsızlığı		Karşılaştırma	2	12
		Annenin hatasını görmeme, anneyi kayırma	1	6
		Eşini anneye şikâyet etme	1	6

Nitel verilerin analizleri doğrultusunda elde edilen 7 ana tema; 1) birlikte zaman geçirme, 2) olumlu etkileşim, 3) olumsuz etkileşim, 4) müdahale/evliliğe etki, 5)olumlu anne-oğul ilişkisi, 6)olumsuz anne-oğul ilişkisi, 7)kocanın tarafsızlığına ilişkin sonuçlara yer verilmiştir. Bu temalar, araştırmanın nitel amaçlarının sunum sırası önceliği dikkate alınarak sunulmuştur. Bulguların sunumunda doldurulan anket formları sonucunda elde edilen ifadelerinin doğrudan alıntılanırılmasına yer verilmiş, bilimsel araştırmalardaki etik ilkeler doğrultusunda katılımcıların gerçek kimlik bilgilerine yer verilmemiş bunun yerine her bir katılımcıya numara verilmiştir.

4.1.1. Tema 1: Birlikte Zaman Geçirme

Kayınvalidesi ile iyi vakit geçirdiğini, eğlendiğini belirten kadınlar bunları şu şekilde ifade etmişlerdir:

...Onunla vakit geçirmek eğlencelidir, severim... (No4)

...Önce işimiz varsa onu yaparız. Sohbet ederiz. Gezmeye gideriz. Bazen o kendi halinde ben kendi halimde takılırım. İyi zaman geçiririz. (No10)

...Sohbet ederiz. Birlikte gezeriz. İyi vakit geçiririz. Yanında sıkılmam. (No15)

Katılımcıların ifadelerine göre kayınvalideleriyle bir araya geldiklerinde çeşitli faaliyetler yapmaktadırlar: Sohbet etmek, TV izlemek, çay/kahve içmek, misafirlik (akraba, komşu vb. ziyaretleri), gezmek, dedikodu yapmak, ailevi durumlar hakkında konuşmak, ev işi (yemek/temizlik yapmak)

4.1.2. Tema 2: Olumlu Etkileşim

17 kadından 10 tanesi kayınvalidesi ile ilişkisinde yaşadığı olumlu etkileşimlere değinmiştir. Bu kadınların söylemlerinden bazı alıntılar aşağıdaki gibidir:

...Her zaman en iyi şeylere en güzellerine sahip olmamızı ister. (No3)

...genele baktığımızda samimi duygularla birbirimize yaklaşıyoruz. (No3)

...Bana düşkündür. Konya'dan biri geldiğinde, "Kızım sana şunu yollayayım mı?" , "Ne istersin?" diye sorar. O ilgisi hoşuma gider. Annemle bir arkadaş gibi her şeyi konuşabilirim. Yeri geldiğinde oğlunu ona şikâyet edebilirim. Eleştirmeden dinler. Cinselliği bile konuşabilirim. (No4)

...Onun çocuk ruhlu tarafı hoşuma gidiyor. Ben yabancıyım. Diğer üç tane daha gelini var. Onlar akrabası. Benim kimsem yok diye beni benimsemesi, oğluna karşı beni savunması, kendi çocuklarından ayırmaması. Kısaca ilişkimiz çok güzel. (No13)

Araştırma sonucunda, olumlu etkileşim temasının altında 1)olumlu iletişim, 2)sevgi/ihtimam, 3)oğlu konusunda objektif davranma kategorileri bulunmuştur.

4.1.2.1. Tema 2 Kategori 1: Olumlu iletişim

Katılımcıların olumlu iletişimi içeren ifadeleri aşağıdaki gibidir:

Kayınvalideleriyle dertleştiklerini aktaran katılımcılar "...benimle dertleşmeyi çok sever. Dinlerim onu. Aile sorunlarını anlatır." (No4) , "...annemle paylaşmadığım şeyleri, özellikle eşimle olan sorunlarımı ona anlatırım." (No13) ve benzeri ifadelerde bulunmuşlardır.

Kayınvalideleri ile sorunlarını konuşup çözebildiklerini "...ufak tefek şeyler olur ama konuşarak aşılamayacak meseleler olmaz." (No15); "...o konuşmasa bile ben onunla artık her şeyi konuşup aşabiliyoruz..." (No17) yazmışlardır.

Kayınvalidelerinin iyi bir dinleyici olduğunu, fikir verip yorum yaptıklarını belirtenler de olmuştur: "...eleştirmeden dinler..." (No4); "...genelde ben konuşurum o dinler yorum

yapar.” (No9); “...fikirleri hoşuma gidiyor...” (No13); “...fikir alışverişinde bulunuruz.” (No16)

4.1.2.2. Tema 2 Kategori 2: Sevgi/İhtimam

Kayınvalidesi tarafından sevgi ve ihtimam gördüklerine işaret eden kadınların anket formlarına yazdıkları aşağıdaki gibidir:

Kayınvalideleriyle ilişkilerini anne-kız ilişkisine benzeten katılımcılar olmuştur. İfadeleri “...kayınvalidemi annem gibi severim. Eminim o da beni kızı gibi seviyor. Yani anne-kız ilişkisi diyebiliriz...” (No8); “...bir araya geldiğimizde aynen anne-kız gibi hayatımızla ilgili telefonda konuşmadığımız ne varsa konuşuyoruz...” (No13); “...gelin-kayınvalide gibi değil de anne-kız gibiyiz.” (No15); “...İlişkimizi anne-kız ilişkisine benzetirim.”(No17) şeklindedir.

İlişkilerini arkadaş ilişkisine benzeten katılımcılar da mevcuttur:

...Annemle bir arkadaş gibi her şeyi konuşabilirim. Yeri geldiğinde oğlunu ona şikâyet edebilirim. Eleştirmeden dinler. Cinselliği bile konuşabilirim. (No4)

...annemle paylaşmadığım şeyleri, özellikle eşimle olan sorunlarımı ona anlatırım. Bu yüzden o bana daha yakın geliyor. Bir arkadaşına benzetiyorum. (No13)

Kayınvalidesinin onu sevdiğini belli ettiğini anlatanlar “...Kaynanama ‘Annem!’ diye sarılısam karşılık verir.” (No2); “...Bana düşkündür. Konya’dan biri geldiğinde, ‘Kızım sana şunu yollayayım mı?’ , ‘Ne istersin?’ diye sorar. O ilgisi hoşuma gider.” (No4); “...beni sevdiğini söyler, elimi tutar, sarılır. Ben de aynı şekilde mukabele ederim. Bizim için dualar eder.” (No8) diye yazmışlardır.

Kayınvalidesi tarafından benimsenmiş olduğunu belirtenler de bulunmaktadır: “...Çocuklarımı çok sevmesi, beni benimsemiş olması hoşuma gidiyor.” (No9); “...beni benimser...” (No13).

Kayınvalidesinin torunlarıyla ilgilenmesinden memnun olduklarını belirtenler:

...Bize geldiğinde çocuklarla vakit geçirmeyi çok sever, onun dışında sağlık durumlarını takip eder, sorar. (No8)

...o çocuklarla oynar... Çocuklarımı çok sevmesi... (No9).

Bazı kadınlar kayınvalidelerinin işlerine karışmadığından memnuniyet duyduklarını “...benim öz annem her şeye karışırken kayınvalidem hiçbir şeye karışmaz.” (No8); “...genel itibarıyla çok fazla hayatımda müdahalede bulunmaz.” (No9); “...hiçbir şekilde hiçbir işime karışmaması hoşuma gider. Emir vermez. Sadece önerilerde bulunur.” (No17) şeklinde ifade etmişlerdir.

Kayınvalidesinin yardımcı davranışlarından bahseden katılımcılar bunu şu şekilde ifade etmiştir:

...Ben çalıştığım için bize geldiğinde yemeğimi yapar, yeri gelir temizliğimi yapar. (No3)

...kayınvalidem bize geldiğinde çocukları ona bırakıp bir yerlere gidebiliyorum... (No16)

Kayınvalidesinin ilgili davranışlarından bahsedenlerin ifadeleri şöyledir:

...Bana düşkündür. Konya’dan biri geldiğinde, “Kızım sana şunu yollayayım mı?” , “Ne istersin?” diye sorar. O ilgisi hoşuma gider. (No4)

...Arar, sorar. Meselelerimizle ilgilenir takip eder. (No8)

4.1.2.3. Tema 2 Kategori 3: Oğlu Konusunda Objektif Davranma

Kayınvalidesinin oğlu konusunda objektif davrandığına işaret edenlerin yazdıkları şu şekildedir:

...yeri geldiğinde oğlunu ona şikâyet edebilirim, eleştirmeden dinler. Cinselliği bile konuşabilirim... (No4)

...annemle paylaşamadığım şeyleri özellikle eşimle olan sorunlarımı ona anlatırım... Oğluna karşı beni savunması hoşuma gidiyor... Kaynanam hep eşime karşı beni kayırır. Eşimin “nankör” olduğunu söyler. Benim çok hoşuma gider. Belki de dünyada tek kaynanamla ikimiz oğlunu eleştiriyoruzdur. (No13)

Tüm bu olumlu etkileşim ifadelerinin yanı sıra bazı kadınlar kendi anneleri ile kayınvalidelerini karşılaştıran ifadeler kullanmışlardır:

...Annemle ben pek anlaşılamam. Anneannem annem küçükken ölmüş. O yüzden katıdır. Örneğin anneme “Annem!” diye sarılısam hemen “Bu benden bir şey istiyor.” diye tırnaklarını çıkarır. Ama kaynanama “Annem!” diye sarılısam karşılık verir. (No2)

...Sanki benim annem kayınvalidem. Annemden daha yakın, öz annem gibi. Ayırt etmem... Her şeyi konuşabilirim... Cinselliği bile konuşabilirim. Annemle konuşamam. O otoriter, Osmanlı kadını. (No4)

...benim öz annem her şeye karışırken kayınvalidem hiçbir şeye karışmaz. (No8)

...annemle paylaşamadığım şeyleri, özellikle eşimle olan sorunlarımı ona anlatırım. Bu yüzden o bana daha yakın geliyor. (No13)

4.1.3. Tema 3: Olumsuz Etkileşim

17 kadından 12’si doldurdıkları anketlerde gelin-kayınvalide ilişkileri hakkında olumsuz etkileşimler yaşadıklarına dair ifadeler belirtmişlerdir:

Araştırmadan elde edilen verilere göre olumsuz etkileşim temasının altında 1)olumsuz yaklaşım, 2)soğuk ilişki, 3)tutarsız yaklaşım, 4)kötü yönde eleştirme kategorileri bulunmuştur.

4.1.3.1. Tema 3 Kategori 1: Olumsuz Yaklaşım

Kayınvalidesinin gelinini istemediğini, benimsemediğini ya da oğluna veya aileye layık görmediğini anlatan ifadelerle aşağıda yer verilmiştir.

...İlk evlendiğimizden beri beni istemedi. Aile sıcaklığı istedim ama vermedi. Örneğin birbirimize danışmak, hatalarımızı söylemek, sarılmak. Ama böyle bir şey olmadı. (No5)

...Beni hiçbir zaman aileden biri gibi görmedi. Ona göre eşimin hizmetini iyi göremiyorum (No6)

Kayınvalide ile ilişkilerini düşman ya da yabancı ilişkisine benzeten başka bir katılımcı “...İki düşmana benziyoruz. Kendi açımdan değil ama. İki yabancı da diyebiliriz. Ben

“Annem!” diye sarılmak istesem o beni itiyordu “Sarılma bana!” diyerek. Ben de boş verdim.” (No5) benzetmesini kullanırken; ilişkisinin gerilimli olduğuna işaret eden bir katılımcı “...sıkıştırılmış bir kalıp, patlamaya hazır bir bomba...” (No6) demiştir.

Başka katılımcılar kayınvalidesi ile daha iyi geçinmek adına geliştirdiği bir yöntemden şu şekilde bahsetmiştir:

...İyi geçinmemiz için her zaman ona karşı saygılı olmam aklıma gelir. (No7)

...Bazı konularda beni beğenmemesi beni rahatsız ediyor. Eskiden daha fazlaydı, şimdi bazıları kalktı fakat hala bazı şeylerde tam olarak anlaşılamıyoruz. Rahatsız eden durumların kalkması için onun kurallarına uymayı öğrendim. (No9)

...Aileme gösterdiğim saygıdan daha fazlasını onlara gösteririm. Daha hassas davranmaya çalışırım yanlış anlaşılacak için. (No17)

Kayınvalidesinin ilgisizliğinden rahatsız olanlar: “...Ben aramasam hiç sormaz... Ben memlekete gitmesem o gelmez...” (No2); “...Hiç arayıp sormaz ama ben eşimin hatırına ararım.” (No5); “...Zor zamanlarımız oldu maddi olarak. Biliyordu ama hiç sormadı... Torunlarını sormaz pek “Nasıllar?” diye. (No6)

4.1.3.2. Tema 3 Kategori 2: Soğuk İlişki

Katılımcılardan kayınvalidesi ile ilişkisinin soğuk olduğuna dair belirttikleri aşağıdaki gibidir:

Bazıları samimi-yakın olmadıklarını “...yakın bir ilişkimiz yok. İşte o eşimin annesi ben de gelini.” (No1); “...ilişkimiz her gelin-kaynana nasılsa öyle herhalde. Şimdi bir şeye benzetemedim ilişkimizi. Arkadaş da değiliz, bir laf söylerse pek önemsemem...” (No2); “...pek samimi değiliz...” (No16) gibi ifadelerle belirtmişlerdir.

Katılımcılardan bazıları “...İki düşmana benziyoruz. Kendi açımdan değil ama. İki yabancı da diyebiliriz. Ben “Annem!” diye sarılmak istesem o beni itiyordu “Sarılma bana!” diyerek. Ben de boş verdim.” (No5), “...İlişkimizi iki yabancıya benzetiyorum.” (No14) ve “...pek samimi değiliz. Biraz yabancı bir komşu misali gibi...” (No16) diyerek kayınvalide

ile ilişkisini “iki yabancı”ya benzetirken kayınvalideleri ile ilişkilerinde “kopukluk” olduğunu belirtenler; “...Aramızda bir kopukluk olduğunu düşünüyorum. Benim annem olmadığı için anne-kız gibi olmak isterdim.” (No10) “...İlişkimiz anı kurtarmak gibi. Köklü değil, kopuk. Herkesin bir rolü var ve oynanıyor bitiyor her bir araya gelişimizde...Onun yaşamında anlam bulduğumu hissetmiyorum. Evlenmeden önce ‘Eğer iyi muhabbet edersem gelin-kayınvalide çekişmesinde dönüşmez.’ diye düşündüm ve anneme nasıl davrandıysam kayınvalideme öyle davrandım. Ama karşılığını göremedim. Belki bu benim beklentimle ilgili.” (No12) şeklinde yazmışlardır.

Bütün bu soğuk ilişkiye işaret eden tanımların dışında, katılımcı No10 “...Yılda bir kez görüştüğümüz için evine gelmiş bir misafir gibi hissedirim. Ben onlara giderim memlekete.” Diye yazmıştır.

4.1.3.3. Tema 3 Kategori 3: Tutarsız Yaklaşım

Kayınvalidelerinin gelinlerine tutarsız şekilde yaklaştığını ve ilişkilerinin gel-gitli olduğuna işaret edenler:

...Bir anımız diğerini tutmaz ama büyük kavgamız da yoktur... Bazen o kadar iyi arkadaş gibi. Ama bazen öyle değil. Dediğim gibi bir anı bir anını tutmaz. (No2)

...İlişkimiz bazen gelin-kayınvalide ilişkisi gibi çatışmalı, bazen anne-kız gibi oluyoruz. (No3)

...İlişkimizi borsaya benzetirim inişli çıkışlı. (No11)

4.1.3.4. Tema 3 Kategori 4: Kötü Yönde Eleştiri

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre kayınvalidelerden bazıları gelinlerini beğenmemektedir:

...Bazen çok bunaldığım zamanlar oluyor. Beğenmeme durumları veya başkasını örnek göstermesinden hoşlanmıyorum. (No3) ifadelerini kullanarak hem beğenilmediği hem de başkalarının örnek gösterildiğini anlatmıştır.

...Bazı konularda beni beğenmemesi beni rahatsız ediyor. (No9)

Kayınvalidelerden bazıları gelininin kilosunu, çocuk bakım şeklini veya yaptığı yemekleri eleştirmektedir:

...Ben kilolu olduğum için “Sen kilolusun, tuzu sen getir” der misal. (No2)

...Çocuklarıma davranış tarzımı eleştirir. “Zamanında ben böyle yapmıştım, çocuklarımı şöyle eğitmişim” der. (No6)

...Yemek konusunda biraz mızımız bir kişi. O yüzden biraz sıkıntılıyız. Yemeklerimi bazen beğenmez. (No16)

4.1.4. Tema 4: Müdahale/Evliliğe Etki

Kayınvalidenin geline doğrudan müdahalesi ve oğluna müdahale yoluyla evliliğe dolaylı olumsuz etkisi aşağıda örneklerle anlatılmıştır.

4.1.4.1. Tema 4 Kategori 1: Doğrudan Müdahale

...Kayınvalidem çok müdahaleci bir insan. Bazen çocuğuma karışır, bana karışır. (No1)

...Sürekli planlar yapması gün içinde neler yapabileceğim hakkında beni rahatsız ediyor. (No7)

4.1.4.2. Tema 4 Kategori 2: Dolaylı Müdahale

...Annesinin bana yaptığı iyilikleri eşime göstermeye çalışmasından rahatsız oluyorum. Belki o da “Bak, ben ne kadar iyi bir kayınvalideyim”i göstermek için yapıyordur. (No3)

...Bana yalnızken farklı davranıyor, eşimin yanında daha farklı davranıyor. Eşim varken çok yakın davranıyor. Eşim de o bana karşı iyi zannedip annesine laf söyletmiyor yeri gelip bir şey söylediğimden. (No5)

Kayınvalidenin gelinle ilgili olumsuzlukları oğluna ileterek evliliğe etki etmesi hakkında No6 “...Eşimle sürekli sohbet ederler ve sürekli ben konuşurum. Bende yanlış ne gördüyse şikâyet eder eşime. Eşim de hemen inanır. Annesinin bu hatalardaki payını hiç görmez.”; No17 “...Çok nadir olarak benim ile ilgili sorunları benimle değil de eşimle

paylaşması ve bu şekilde çözüm bulmaya çalışması beni rahatsız ediyor. Eşim ister istemez onun etkisinde kalıyor.” ifadelerini kullanmıştır.

Karı-koca ilişkisinde oğlunun hatasını görmeyip oğlunu kayırdığı düşünülen kayınvalidelerle ilgili No6 “...Eşim ona benimle ilgili olumsuz bir şey söylediğinde alttan alacağına ‘A, olur mu öyle şey, o nasıl karı, sen o zaman boşuna iş yapıyorsun.’ diyerek işleri daha acı yapıyor” derken; No9 “...Annesinin oğlunu her konuda haklı görmesi, mükemmele yakın bir oğlu olduğunu söylemesi, başkası yaptığında yanlış bulduğu şeyleri bile oğlunda aklamayı hoşuma gitmiyor.” demiştir.

4.1.5. Tema 5: Olumlu Anne-Oğul İlişkisi

Gelinin gözünde samimi-bağlı ilişkiye sahip olan anne-oğullar bulunmaktadır:

...Birbirleri ile şakalaşmaları hoşuma gidiyor. (No1)

...Annesine bağlı oluşu hoşuma gidiyor. Çünkü aile bağları kuvvetli birisi. Bana da aynı bağlarla bağlı, ilgili olduğu için bu iyi bir şey. Yani evine ailesine bağlı bir adam. (No3)

...Onlar da en az benim kadar annesiyle iyi anlaşıyor... Ailesi birbirine çok bağlı. Arkadaş gibiler. Arada set yok. Yani benim annem babamla ilişkimde korku vardı, saygı vardı, oturup kalkmama dikkat ederdim. Eşimin ailesi geldiği zamanlar ise şakalar uçuşuyor. Ayıp yok. (No4) ifadeleri anne-oğul ilişkisinin hem samimi-bağlı hem arkadaş gibi hem de açık-rahat olduğunu gösteriyor.

...Eşim annesini çok seviyor. Annesi de onu çok seviyor. Eşimin annesi ile olan ilişkisi anne-çocuk ilişkisi biçiminde. Bu çocuk bazen beş yaşında olur, bazen otuz yaşında. Annesi eşimi hem nazlar, hem sever. Sözüne çok kıymet verirler... Annesine sarılır, öper, ellerini tutar. Annesinin dizine uzanır. (No8)

...Mesafeli ve samimi içten ilgili bir anne-oğul ilişkisi. (No10)

...İyi bir anne-oğul ilişkisi. İyi anlaşılırlar. İlişkilerinde beni rahatsız eden bir şey yok. (No15)

...Tipik anne-oğul ilişkisi. Yani olması gereken bir ilişki. Her şey dozunda. Bağlılar ama çok yapışık değiller. (No17)

Kayınvalidesi ile eşinin ilişkisini arkadaş ilişkisine benzetenlerin ifadeleri:

...Çok güzel anlaşıyorlar ve bu anlaşma tabi ki bize de yansıyor. Arkadaş gibiler çoook iyiler... Telefonda konuşurken hep gülerler şakalaşırlar... (No13)

Kayınvalidesi ile eşinin ilişkisinin rahat-açık olduğunu belirtenlerin ifadeleri:

...Arada set yok. Yani benim annem babamla ilişkimde korku vardı, saygı vardı, oturup kalkmama dikkat ederdim. Eşimin ailesi geldiği zamanlar ise şakalar uçuşuyor. Ayıp yok. (No4)

...Çocuklarını çok seven bir anne. Eşim de annesine her şeyi gönül rahatlığıyla söyleyebilir. Birbirlerine karşı çok açıklar. (No9)

Eşini saygılı oğul olarak görenler şöyle anlatmışlardır:

...Annesine çok saygılıdır. Şimdiye kadar annesini kıracak bir şey yaptığını görmedim. (No6)

...Ona bağırılmaz, sesini yükseltmez, azarlamaz. Annesi de oğluna aynı şekilde davranır. Bu beni çok mutlu eder. (No8)

...Annesine saygıda kusur etmez ve annesi geldiğinde ona ne kadar kırgın da olsa belli etmez. (No16)

4.1.6. Tema 6: Olumsuz Anne-Oğul İlişkisi

Katılımcı No11 eşiyle annesinin iki yabancı gibi olduklarını ifade etmiştir: ...Birbirini tanımayan iki yabancı gibi... Oturup sohbetlerinde birbirini anlamamaları beni rahatız eder. (No11)

Kayınvalide-oğul ilişkisini soğuk olarak tanımlayanların ifadeleri aşağıdaki gibidir:

...Eşim İlkokuldan sonra İstanbul'a gelmiş. Annesi ile pek sıkı değil ama yine de kıyamıyor... Pek ilişkilerini görmedim. Evlendiğimizde eşim "Onların yanına gitmeyelim annem huzur vermez." dedi. Anne-oğul ilişkileri çok kötü değil ama kopuk. Ben memlekete gitmesem o gelmez. (No2)

...Annesi oğlunu para makinesi olarak görüyor. Eşim ise sıcaklık istiyor ama göremiyor. Eşim de "Boş ver, onlar benim ailem, değiştirmem mümkün değil, Allah görüyor, boş ver, ben iyilik yapayım." der. (No5)

...Anne-oğul ilişkisinin çok sıcak olmadığını, eşimin kendi oğlu değil de bir başkasının oğlu gibi olduğunu görüyorum. (No14)

...Eşim de annesi ile çok samimi değildir. Bazı sorunları olmuş evlenmeden önce. O yüzden mesafelidir. (No16)

Kayınvalidesi ile eşinin ilişkisini gereğinden fazla bağlı; bağımlı olduğunu düşünen katılımcılar bulunmaktadır:

...Oğlu anneye aşırı düşkün. Tencere kapak çok uyumlular o bakımdan... Çok düşkün. Çok hoşuma gitmese de gider. Çünkü sonuçta annesi. Ona saygısız olmasını istemem... Aşırı görüşmelerinden rahatsız oluyorum. (No6)

...İlişkileri anne-oğul ilişkisi gibi ama ufak bir çocuk gibi eşim sanki ergenliğe yeni girmiş bir çocukla annesi daha çok. Bu annesinin ona fazla koruyucu olmasından kaynaklanıyor bence. (No9)

...Sürekli verici bir anne var çocuklarına karşı. Kendini yok saymış. Hiç “kayır” yok ailesine karşı. Sınırsız verir. Eşim de o yüzden kendi isteklerini ön planda tutuyor, onun da birey olduğunu görmezden geliyor. “Annem yapar” der. (No12)

...Annesi de aynı eşim gibi pımpirikli. Hemen her gün arar. (No4)

Eşinin, kayınvalidesine bağırmamasından rahatsız olan katılımcı No13 bunu şu şekilde ifade etmiştir: “...Eşim bazen telefonda olsun yüz yüze olsun kaynanamı tam dinlemeden ona bağırır, eleştirir. Onun bana karşı olan zaafına kızar. Ben de dayanmam eşimi engellemeye çalışırım. Annesi de olsa üzmesine izin vermem. Kısacası ben kaynanamı seviyorum.” Bu ifadelerde erkeğe karşı gelin-kayınvalide ittifakını da görüyoruz.

Eşinin, annesine “hayır” diyememesinden rahatsız olanların ifadeleri şu şekildedir:

...Annesine hayır diyemez. Benim de hayır diyemediğim gibi annesi bir şey söylediğinde oturur, “Şurada haksızsın” demez. (No2)

...Annesi onu para makinesi olarak görmesine rağmen, kaynımı daha ön planda tutmasına rağmen, çevredeki insanların eşimi değil kaynımı sevmesini istemesine rağmen eşim ona hayır diyemez; yine de para gönderir. (No5)

...Eşim anne babasına çok saygılı olduğu için bazı durumlarda onlara hatalı düşündüklerini, davrandıklarını söyleyemez. Kırılacaklarından endişe eder. Bana göre bu yanlıştır. Hata hatadır. Kim yaparsa yapsın hata olduğu gerçeğini değiştirmez. (No8)

4.1.7. Tema 7: Kocanın Tarafsızlığı

Eşinin gelin-kayınvalide ilişkisiyle ilgili objektif davranıp davranmadığı konusundaki görüşler aşağıdaki gibidir:

...Annesi ile beni karşılaştırmasından rahatsız oluyorum. “Annem güzel yapıyor sen yapamıyorsun.” der. (No1)

...Annesine her şeyi anlatmasından rahatsızım, ailevi bir sır yok. “Evde bunu yedik, şuraya gittik, bunu yaptık” diyor... Annesine beni şikâyet etse annesi eşimi haklı görür. Eşime annesi beni şikâyet etse hemen ona inanır... Annesinin hatasını görmez ve onu kayırır hep. (No6)

17 gelinden toplanan verilerle elde edilen bu bulgular arasında önemli karşılaştırmalar yapılmıştır. Katılımcıların çoğunluğunda kayınvalidesi ile ilişkisinde olumlu etkileşim teması atındaki ifadelere daha çok yer vermiş olan gelinlerin, eşleri ve anneleri arasındaki ilişkide de olumlu taraflardan daha çok bahsettiği görülmüştür. Aynı şekilde, kayınvalidesi ile olumsuz etkileşimlerden çoğunlukla bahseden gelinlerin kocalarının da anneleri ile ilişkileri olumsuz yönde belirtilmiştir.

...Bana düşkündür. Konya’dan biri geldiğinde, “Kızım sana şunu yollayayım mı?” , “Ne istersin?” diye sorar. O ilgisi hoşuma gider. Annemle bir arkadaş gibi her şeyi konuşabilirim. Yeri geldiğinde oğlunu ona şikâyet edebilirim. Eleştirmeden dinler. Cinselliği bile konuşabilirim... Onlar da en az benim kadar annesiyle iyi anlaşıyor... Ailesi birbirine çok bağlı. Arkadaş gibiler. Arada set yok. Yani benim annem babamla ilişkimde korku vardı, saygı vardı, oturup kalkmama dikkat ederdim. Eşimin ailesi geldiği zamanlar ise şakalar uçuşuyor. Ayıp yok. (No4)

...İki düşmana benziyoruz. Kendi açımdan değil ama. İki yabancı da diyebiliriz. Ben “Annem!” diye sarılmak istesem o beni itiyordu “Sarılma bana!” diyerek. Ben de boş verdim... Annesi onu para makinesi olarak görmesine rağmen, kaynımı daha ön planda tutmasına rağmen, çevredeki insanların eşimi değil kaynımı sevmesini istemesine rağmen eşim ona hayır diyemez; yine de para gönderir. (No5)

... Beni hiçbir zaman aileden biri gibi görmedi. Ona göre eşimin hizmetini iyi göremiyorum... ilişkimiz sıkıştırılmış bir kalıp, patlamaya hazır bir bomba gibi... Oğlu anneye aşırı düşkün. Tencere kapak çok uyumlular o bakımdan... Çok düşkün. Çok hoşuma gitmese de gider. Çünkü sonuçta annesi. Ona saygısız olmasını istemem... Aşırı görüşmelerinden rahatsız oluyorum. (No6)

...beni sevdiğini söyler, elimi tutar, sarılır. Ben de aynı şekilde mukabele ederim. Bizim için dualar eder... Eşim annesine sarılır, öper. Ellerini tutar. Annesinin dizine uzanır. Ona bağırır, sesini yükseltmez, azarlamaz. Annesi de oğluna aynı şekilde davranır. Bu beni çok mutlu eder. (No8)

... İlişkimiz anı kurtarmak gibi. Köklü değil, kopuk. Herkesin bir rolü var ve oynanıyor bitiyor her bir araya gelişimizde... Sürekli verici bir anne var çocuklarına karşı. Kendini yok saymış. Hiç “kayır” yok ailesine karşı. Sınırsız verir. Eşim de o yüzden kendi isteklerini ön planda tutuyor, onun da birey olduğunu görmezden geliyor. “Annem yapar” der. (No12)

...annemle paylaşamadığım şeyleri, özellikle eşimle olan sorunlarımı ona anlatırım... İlişkimizi bir arkadaşına benzetiyorum... Eşim ile annesi çok güzel anlaşıyorlar ve bu anlaşma tabi ki de bize yansıyor. Arkadaş gibiler çokook iyiler... (No13)

...Pek samimi değiliz. Biraz yabancı bir komşu misali gibi... Eşim de annesi ile çok samimi değildir... (No16)

...İlişkimizi anne kız ilişkisine benzetiyorum... hiçbir şekilde hiçbir işime karışmaması hoşuma gider. Emir vermez. Sadece önerilerde bulunur... Eşim annesine çok düşkün. Bir

kız evladın yapması gereken özel işlerini bile eşim yapar. Örneğin (saçını kesmesi, boyaması, yemeklerde yardım etmesi)... (No17)

4.2. Nicel Araştırma Bulguları

Bu bölümde araştırmada elde edilen verilerin araştırma amaçları kapsamında yapılan istatistikî analizlerle ilgili bilgiler ve bu analizlerin sonuçları belirtilmiştir. Öncelikle araştırma verilerinden elde edilen betimsel istatistiklere yer verilmiştir. Ardından evren hakkında bilgi edinmek için örneklem üzerinden analiz yapılmasını sağlayan anlam çıkarıcı istatistikler paylaşılmıştır. İstatistikî veriler araştırmanın amaçlarının belirtildiği sıraya göre sunulmuştur.

4.2.1. Sosyodemografik Değişkenlere İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan çiftlere aylık gelirleri, eğitim durumları, evlilik süreleri ve çocuk sayıları sorulmuştur. Kadınlara ayriyeten çalışma durumları, kayıvalide ile aynı evde yaşama durumları, kayıvalide ile aile apartmanında yaşama durumları, kayıvalide ile görüşme sıklıkları ve evlenme şekilleri de sorulmuştur. Verilen cevaplara göre bu değişkenlerden elde edilen betimsel istatistik sonuçları aşağıda görüldüğü gibidir.

Tablo 4.2.1. Kadının Çalışma Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çalışıyor	53	49,5	49,5	49,5
Çalışmıyor	54	50,5	50,5	100,0
Toplam	107	100	100	

Tablo 4.2.1’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan kadınların 53’ü (%49,5) çalıştığını; 54’ü (%50,5) ise çalışmadığını belirtmiştir.

Tablo 4.2.2. Aylık Gelir Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Düşük	9	8,4	8,4	8,4
Orta	92	86,0	86,0	94,4
Yüksek	6	5,6	5,6	9
Toplam	107	100	100	

Tablo 4.2.2’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan çiftlerin 9’u (%8,4) aylık gelirinin düşük olduğunu; 92’si (%86,0) orta olduğunu; 6’sı da (%5,6) yüksek olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.2.3. Kadının Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
İlkokul	22	20,6	20,6	20,6
Ortaokul	7	6,5	6,5	27,1
Lise	18	16,8	16,8	43,9
Üniversite	54	50,5	50,5	94,4
YL/Doktora	6	5,6	5,6	100,0
Toplam	107	100	100	

Tablo 4.2.3’te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan çiftlerin kadınlarının 22’si (%20,6) ilkokul; 7’si (%6,5) ortaokul; 18’i lise (%16,8); 54’ü (%50,5) üniversite; 6’sı (%5,6) yüksek lisans/doktora mezunu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.2.4. Erkeğin Eğitim Durumu Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
İlkokul	12	11,2	11,2	11,2
Ortaokul	14	13,1	13,1	24,3
Lise	23	21,5	21,5	45,8
Üniversite	44	41,1	41,1	86,9
YL/Doktora	14	13,1	13,1	100
Toplam	107	100	100	

Tablo 4.2.4'te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan çiftlerin kadınlarının 12'si (%11,2) ilkokul; 14'ü (%13,1) ortaokul; 23'ü lise (%21,5); 44'ü (%41,1) üniversite; 14'ü (%13,1) yüksek lisans/doktora mezunu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.2.5. Evlilik Süresi Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
1-4 yıl	45	42,1	42,1	42,1
5-9 yıl	29	27,1	27,1	69,2
10-19 yıl	21	19,6	19,6	88,8
20 yıl ve üstü	12	11,2	11,2	100
Toplam	107	100	100	

Tablo 4.2.5'te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan çiftlerin kadınlarının evlilik süresi 45'i (%42,1) 1-4 yıl; 29'u (%27,1) 5-9 yıl; 21'i (%16,8) 10-19 yıl; 12'si (%11,2) 20 yıl ve üstü sürede evli olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.2.6. Çocuk Sayısı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Çocuğu yok	35	32,7	32,7	32,7
1 çocuk	34	31,8	31,8	64,5
2 çocuk	24	22,4	22,4	86,9
3 veya daha fazla	14	13,1	13,1	100
Toplam	107	100	100	

Tablo 4.2.6'te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan çiftlerin 35'i (%32,7) çocuk sahibi olmadığını; 34'ü (%31,8) 1 çocuğu olduğunu; 24'ü (%22,4) 2 çocuğu olduğunu; 14'ü (%13,1) ise 3 veya daha fazla çocuğu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 4.2.7. Kayınvalide ile Yaşama Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Birlik yaşıyor	10	9,3	9,3	9,3
Ayrı yaşıyor	97	90,7	90,7	100
Toplam	107	100	100	

Tablo 4.2.7’te görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan çiftlerin kadınlarının 10’u (%9,3) kayınvalidesi ile beraber yaşadığını; 97’si (%90,7) ise kayınvalideden ayrı yaşadığını belirtmiştir.

Tablo 4.2.8. Aile Apartmanı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Aile apartmanı	11	10,3	10,3	10,3
Değil	96	89,7	89,7	100
Toplam	107	100	100	

Tablo 4.2.8’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan çiftlerin kadınlarının 11’i (%10,3) kayınvalidesi ile aile apartmanında yaşadığını; 96’sı (%89,7) ise kayınvalide ile aynı apartmanda yaşamadığını belirtmiştir.

Tablo 4.2.9. Kayınvalide ile Görüşme Sıklığı Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Her gün	26	24,3	24,3	24,3
Haftada bir	28	26,2	26,2	50,5
Ayda bir	18	16,8	16,8	67,3
Yılda bir veya birkaç	35	32,7	32,7	100
Toplam	107	100	100	

Tablo 4.2.9’da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan çiftlerin kadınlarının 26’sı (%24,3) her gün; 28’i (%26,2) haftada bir; 18’i (%16,8) ayda bir; 35’i (%32,7) yılda bir veya birkaç kez kayınvalidesi ile görüşüğünü belirtmiştir.

Tablo 4.2.10. Evlenme Şekli Değişkeni İçin Frekans ve Yüzde Değerleri

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Görücü usulü/fikrim sorulmadan	3	2,8	2,8	2,8
Görücü usulü/fikrim sorularak	42	39,3	39,3	42,1
Eşimle karar verip ailemizin onayını alarak	62	57,9	57,9	100
Eşimle karar verip ailemizin onayını almadan	0	0	0	
Toplam	107	100	100	

Tablo 4.2.10’da görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan çiftlerin kadınlarının 3’ü (%2,8) görücü usulü ve fikri sorulmadan; 42’si (%39,3) görücü usulü ve fikri sorularak; 62’si (%57,9) eşiyile karar verip ailesinin onayını alarak evlendiğini belirtmiştir. Eşiyile karar verip ailesinin onayını almadan evlenen yoktur.

4.2.2. Araştırma Sorularının Cevaplanmasına İlişkin Bulgular

Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan bireylerin Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği, Anaya Bağlanma Ölçeği ve Evlilik Doyumu Ölçeği’nden almış oldukları puanlar sunulmuştur.

Tablo 4.2.11. Gelin-Kayınvalide İlişkileri, Anaya Bağlanma, Evlilik Doyumu Değişkenlerine Ait Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Standart Hata Değerleri

Değişkenler	N	$\bar{x}$	ss	$Sh_{\bar{x}}$	Ranj	Min.	Max.
Gelin-Kayınvalide	107	105,00	36,23	3,503	136	24	160
Anaya Bağlanma	107	50,82	10,92	1,056	56	16	72
Evlilik Doy.(Kadın)	107	67,45	21,39	2,067	75	17	92
Evlilik Doy.(Erkek)	107	73,07	15,72	1,519	69	23	92
Toplam	107						

Tablo 4.2.11’de görüldüğü üzere Gelin-Kayınvalide Ölçeği puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=105,00$, standart sapması $ss=36,23$, aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=3,503$, ölçekten alınan en düşük puan $min.=24$, en yüksek puan $max.=160$ olarak, Anaya Bağlanma Ölçeği puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=50,82$, standart sapması $ss=10,92$, aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=1,056$, ölçekten alınan en düşük puan $min.=16$, en yüksek puan $max.=72$ olarak, Evlilik Doyumu Ölçeği kadın puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=67,45$, standart sapması $ss=21,39$, aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=2,067$, ölçekten alınan en düşük puan $min.=17$, en yüksek puan $max.=92$ olarak, Evlilik Doyumu Ölçeği erkek puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=73,07$, standart sapması $ss=15,72$, aritmetik ortalamanın standart hatası $Sh_{\bar{x}}=1,519$, ölçekten alınan en düşük puan $min.=23$, en yüksek puan $max.=92$ olarak hesaplanmıştır.

Bu araştırmanın nicel kısmı 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9. soruları dâhilinde yapılan fark analizlerinin sonuçları aşağıdaki gibidir:

Tablo 4.2.12. Gelin-Kayınvalide Ölçeği Puanlarının Gelinin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh _{$\bar{x}$}	t Testi		
						t	Sd	p
Çalışma durumu	Çalışıyor	53	110,25	32,18	4,42	1,492	105	,139
	Çalışmıyor	54	99,85	39,43	5,37			

Tablo 4.2.12’de görüldüğü üzere örneklem gurubunu oluşturan kadınların gelin-kayınvalide ölçeği puanlarının çalışma durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Grup t Testi sonuçlarına göre söz konusu farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t=1,492; p>,05$).

Tablo 4.2.13. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Puanlarının Aylık Gelir Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Gelin-kayınvalide	Düşük	9	36,22	5,325	2	,070
	Orta	92	54,47			
	Yüksek	6	73,42			
	Toplam	107				

Tablo 4.2.13’te görüldüğü üzere, örnekleme oluşturan çiftlerin gelin-kayınvalide ilişkileri puanlarının algılanan aylık gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=5,325; p>,05$).

Tablo 4.2.14. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Puanlarının Gelinin Eğitim Durumu Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Gelin-kayınvalide	İlkokul	22	41,23	9,436	4	,051
	Ortaokul	7	66,07			
	Lise	18	43,72			
	Üniversite	54	59,83			
	YL/Doktora	6	65,08			
	Toplam	107				

Tablo 4.2.14'te görüldüğü üzere, örnekleme oluşturan çiftlerin gelin-kayınvalide ilişkileri puanlarının eğitim durumu düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=9,436$; $p>,05$).

Tablo 4.2.15. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Puanlarının Evlilik Süresi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Gelin-kayınvalide	1-4 yıl	45	58,70	2,245	3	,523
	5-9 yıl	29	52,97			
	10-19 yıl	21	46,95			
	20 yıl ve fazla	12	51,21			
	Toplam	107				

Tablo 4.2.15'te görüldüğü üzere, örnekleme oluşturan çiftlerin gelin-kayınvalide ilişkileri puanlarının evlilik süresi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=2,245$; $p>,05$).

Tablo 4.2.16 Gelin-Kayınvalide İlişkileri Puanlarının Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Gelin-kayınvalide	Çocuk yok	35	59,34	1,624	3	,654
	1 çocuk	34	52,40			
	2 çocuk	24	51,00			
	3 veya fazla	14	49,68			
	Toplam	107				

Tablo 4.2.16’da görüldüğü üzere, örnekleme oluşturan çiftlerin gelin-kayınvalide ilişkileri puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=1,624$; $p>,05$).

Tablo 4.2.17. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği Puanlarının Kayınvalide ile Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
Gelin-kayınvalide	Birlik yaşıyor	10	34,95	349,50	294,500	-2,039	,041
	Ayrı yaşıyor	97	55,96	5428,50			
	Toplam	107					

Tablo 4.2.17’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan bireylerin GKIÖ puan sıralama ortalamalarının kayınvalide ile yaşama değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Mann Whitney-U Testi sonuçlarına göre söz konusu farklılık anlamlı bulunmuştur ($z=-2,039$; $p<,05$). Söz konusu farklılık kayınvalide ile ayrı yaşayan grubun lehinedir.

Tablo 4.2.18. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği Puanlarının Aile Apartmanında Yaşama Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	$\sum sıra$	U	z	p
Gelin-kayınvalide	Aile Apart.	11	51,32	564,50	447,500	-,290	,772
	Değil	86	48,70	4188,50			
	Toplam	97					

Tablo 4.2.18’de görüldüğü üzere örneklem gurubunu oluştura bireylerin GKiÖ puan sıralama ortalamalarının kayınvalide ile aile apartmanında yaşama değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Mann Whitney-U Testi yapılmıştır. Analiz yapılırken kayınvalidesi ile aynı evde yaşayanlar analize dahil edilmemiştir. Analiz sonuçlarına göre söz konusu farklılık anlamlı bulunmamıştır ($z=-2,039; p<,05$).

Tablo 4.2.19. Gelin-Kayınvalide İlişkileri Puanlarının Kayınvalide ile Yüz Yüze Görüşme Sıklığı Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Kruskal Wallis-H Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}_{sıra}$	χ^2	sd	p
Gelin-kayınvalide	Her gün	26	55,13	1,500	3	,682
	Haftada bir	28	57,16			
	Ayda bir	18	57,42			
	Yılda bir veya birkaç	35	48,87			
	Toplam	107				

Tablo 4.2.19’da görüldüğü üzere, örnekleme oluşturan çiftlerin gelin-kayınvalide ilişkileri puanlarının kayınvalide ile görüşme sıklığı değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Kruskal Wallis-H testi sonucunda, grupların sıralamalar ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=1,500; p>,05$).

Tablo 4.2.20. Gelin-Kayınvalide Ölçeği Puanlarının Evlenme Şekline Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Bağımsız Grup t Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	$\bar{x}$	ss	Sh _{$\bar{x}$}	t Testi		
						t	Sd	p
Evlenme Şekli	Görücü usulü	45	100,31	38,338	5,715	-1,142	105	,256
	Görücü değil	62	108,40	34,542	4,387			

Tablo 4.2.20’de görüldüğü üzere örneklem gurubunu oluşturan kadınların gelin-kayınvalide ölçeği puanlarının çalışma durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Grup t Testi sonuçlarına göre söz konusu farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t=1,142; p>,05$).

Araştırmanın temel amacı 10, 11, 12, 13, 14 ve 15. soruların sorulmasıyla anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisini ve evlilik doyumunu yordayıp yordamadığını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda basit doğrusal regresyon analizi yapılmış ve sonuçları aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 4.2.21. Anne-Oğul Bağlanması İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Boyutu Puanlarının Bağımsız Değişken Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	R	R^2	F	P
Sabit	68,188	13,877		4,914	,000	,26	,07	7,487	,007
Gelin-kayınvalide	,957	,350	,258	2,736	,007				
Sabit	12,673	6,687		1,895	,061	,29	,08	9,392	,003
Olumlu Etkileşim	,517	,169	,287	3,065	,003				
Sabit	8,803	1,643		5,359	,000	,26	,07	7,418	,008
Psi.Saldırganlık	,113	,041	,257	2,724	,008				
Sabit	19,713	2,940		6,705	,000	,18	,03	3,379	,069
Müdahale	,136	,074	,177	1,838	,069				
Sabit	8,833	2,435		3,627	,000	,28	,08	8,624	,004
Olumsuz Etkileşim	,180	,061	,275	2,937	,004				
Sabit	14,910	2,158		6,910	,000	,02	,00	,055	,816
Kocanın Rolü	-,013	,054	-,023	-,234	,816				
Sabit	3,256	1,070		3,044	,003	,09	,01	,790	,376
Kocanın Tarafsızlığı	,024	,027	,086	,889	,376				

Tablo 4.2.21’de görüldüğü üzere Anaya Bağlanma İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Alt Ölçeği puanlarının Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği toplam puanları ve alt ölçek puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre Anaya Bağlanma İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Alt Ölçeği puanı varyansının Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği toplam puanı varyansının %7’sini ($R^2=,07$), Olumlu Etkileşim Alt Ölçek puanı varyansının %8’ini ($R^2=,08$), Psikolojik Saldırganlık Alt Ölçek puanı varyansının %7’sini ($R^2=,07$), Olumsuz Etkileşim Alt Ölçek puanı varyansının %8’ini ($R^2=,08$) anlamlı düzeyde açıklamaktadır ($p<,05$). Diğer alt ölçekler olan Müdahale, Kocanın Rolü ve Kocanın Tarafsızlığının anlamlı şekilde yordandığı bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.2.22. Anne-Oğul Bağlanması Bağımsızlığa ve Otonomiye İzin Vermeme Boyutu Puanlarının Bağımsız Değişken Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	R	R ²	F	p
Sabit	120,263	8,128		14,796	,000	,20	,04	4,301	,041
Gelin-kayınvalide	-1,767	,852	-,198	-2,074	,041				
Sabit	36,921	4,002		9,225	,000	,12	,01	1,460	,230
Olumlu Etkileşim	-,507	,420	-,117	-1,208	,230				
Sabit	14,517	,970		14,965	,000	,15	,02	2,458	,120
Psi.Saldırganlık	-,159	,102	-,151	-1,568	,120				
Sabit	29,194	1,663		17,555	,000	,27	,07	7,932	,006
Müdahale	-,491	,174	-,265	-2,816	,006				
Sabit	18,319	1,437		12,752	,000	,19	,04	3,851	,052
Olumsuz Etkileşim	-,296	,151	-,188	-1,962	,052				
Sabit	16,956	1,216		13,946	,000	,22	,05	5,304	,023
Kocanın Rolü	-,294	,127	-,219	-2,303	,023				
Sabit	4,355	,620		7,029	,000	,03	,00	,100	,752
Kocanın Tarafsızlığı	-,021	,065	-,031	-,317	,752				

Tablo 4.2.22’de görüldüğü üzere Anaya Bağlanma Bağımsızlığa ve Otonomiye İzin Vermeme Alt Ölçeği puanlarının Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçeği toplam puanları ve alt ölçek puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre Anaya Bağlanma Bağımsızlığa ve Otonomiye İzin Vermeme Alt Ölçeği puanları Gelin-Kayınvalide İlişkileri toplam puanı varyansının %4’ünü ($R^2=,04$), Müdahale Alt Ölçek puanı varyansının %7’sini ($R^2=,07$) ve Kocanın Rolü Alt Ölçek puanı varyansının %5’ini ($R^2=,05$) açıklamaktadır ($p<,05$). Olumlu Etkileşim, Psikolojik Saldırganlık, Olumsuz Etkileşim ve Kocanın Tarafsızlığı alt ölçeklerinin ise anlamlı şekilde yordandığı bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.2.23. Anne-Oğul Bağlanması İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Boyutu Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu (Kadın) Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	R	R ²	F	p
Sabit	39,748	8,006		4,965	,000	,33	,11	12,737	,001
Evlilik Doyumu	,720	,202	,329	3,569	,001				
Sabit	25,379	6,610		3,839	,000	,30	,09	10,475	,002
1.Alt Boyut	,539	,167	,301	3,236	,002				
Sabit	15,843	3,556		4,455	,000	,32	,10	12,072	,001
1.Alt Boyut 1.Alt Ölçek	,311	,090	,321	3,474	,001				
Sabit	5,553	1,854		2,995	,003	,18	,03	3,482	,065
1.Alt Boyut 2.Alt Ölçek	,087	,047	,179	1,866	,065				
Sabit	3,983	1,808		2,203	,030	,29	,08	9,520	,003
1.Alt Boyut 3.Alt Ölçek	,141	,046	,288	3,085	,003				
Sabit	7,597	,885		8,582	,000	,29	,09	9,917	,002
2.Alt Boyut	,070	,022	,294	3,149	,002				
Sabit	4,474	1,344		3,329	,001	,19	,04	4,069	,046
3. Alt Boyut	,068	,034	,193	2,107	,046				
Sabit	2,298	,578		3,977	,000	,27	,07	8,432	,004
4. Alt Boyut	,042	,015	,273	2,904	,004				

Tablo 4.2.23'te görüldüğü üzere Anaya Bağlanma Ölçeği İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Alt Ölçek puanlarının Evlilik Doyumu Ölçeği toplam puanları ve alt ölçek puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre Anaya Bağlanma İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Alt Ölçeği puanlarını Evlilik Doyumu Ölçeği toplam puanı varyansının %11'ini ($R^2=,11$), ölçeğin alt boyutlarından Evlilik Uyumu puanı varyansının %9'unu ($R^2=,09$), Öfke puanı varyansının %9'unu ($R^2=,09$), Eşin Ailesiyle İletişim puanı varyansının %4'ünü ($R^2=,04$), Ekonomik Anlayış puanı varyansının %7'sini ($R^2=,07$) ve Evlilik Uyumu alt boyutunun alt ölçeği olan İlişki Mutluluğu puanı varyansının %10'unu ($R^2=,10$), Yakınlık puanı varyansının %8'ini ($R^2=,08$) açıklamaktadır ($p<.05$). Evlilik Uyumu Alt Çatışma Alt Ölçeği ise anlamlı şekilde yordanmamaktadır ($p>.05$).

Tablo 4.2.24. Anne-Oğul Bağlanması Bağımsızlığa ve Otonomiye İzin Vermeme Boyutu Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu (Kadın) Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	R	R ²	F	p
Sabit	72,600	4,863		14,929	,000	,11	,01	1,368	,245
Evlilik Doyumu	-,596	,510	-,113	-1,170	,245				
Sabit	48,537	3,994		12,152	,000	,07	,00	,446	,506
1.Alt Boyut	-,280	,419	-,065	-,668	,506				
Sabit	28,014	2,168		12,922	,000	,01	,00	,010	,922
1.Alt Boyut 1.Alt Ölçek	-,022	,227	-,010	-,098	,922				
Sabit	10,733	1,070		10,030	,000	,18	,03	3,552	,062
1.Alt Boyut 2.Alt Ölçek	-,211	,112	-,181	-1,885	,062				
Sabit	9,790	1,089		8,986	,000	,04	,00	,162	,688
1.Alt Boyut 3.Alt Ölçek	-,046	,114	-,039	-,403	,688				
Sabit	10,646	,533		19,960	,000	,07	,01	,515	,475
2.Alt Boyut	-,040	,056	-,070	-,718	,475				
Sabit	9,256	,756		12,241	,000	,29	,09	9,888	,002
3. Alt Boyut	-,249	,079	-,293	-3,144	,002				
Sabit	4,161	,346		12,031	,000	,07	,06	,568	,453
4. Alt Boyut	-,027	,036	-,073	-,754	,453				

Tablo 4.2.24’te görüldüğü üzere Anaya Bağlanma Ölçeği Bağımsızlığa ve Otonomiye İzin Vermeme Alt Ölçek puanlarının Evlilik Doyumu Ölçeği toplam puanları ve alt ölçek puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre Anaya Bağlanma Bağımsızlığa ve Otonomiye İzin Vermeme Alt Ölçeği puanlarını Eşin Ailesiyle İletişim Alt Boyut puanı varyansının %9’unu ($R^2=,07$) açıklamaktadır ($p<,05$). Evlilik Doyumu Ölçeği toplam puanlarının, ölçeğin diğer alt boyut puanlarının (Evlilik Uyumu, Öfke, Ekonomik Anlayış) ve Evlilik Uyumu Alt Boyutu İlişki Mutluluğu, Yakınlık, Çatışma alt ölçekleri puanlarının ise anlamlı şekilde yordandığı bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.2.25. Anne-Oğul Bağlanması İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Boyutu Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu (Erkek) Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	R	R^2	F	p
Sabit	55,843	5,984		9,333	,000	,28	,08	8,813	,004
Evlilik Doyumu	,448	,151	,278	2,969	,004				
Sabit	32,804	5,168		6,347	,000	,31	,10	11,047	,001
1.Alt Boyut	,433	,130	,309	3,324	,001				
Sabit	19,902	2,687		7,406	,000	,35	,12	14,176	,000
1.Alt Boyut 1.Alt Ölçek	,255	,068	,345	3,765	,000				
Sabit	6,287	1,705		3,688	,000	,18	,03	3,660	,058
1.Alt Boyut 2.Alt Ölçek	,082	,043	,184	1,913	,058				
Sabit	6,615	1,440		4,592	,000	,25	,06	6,959	,010
1.Alt Boyut 3.Alt Ölçek	,096	,036	,249	2,638	,010				
Sabit	10,262	,710		14,460	,000	,04	,00	,189	,665
2.Alt Boyut	,008	,018	,042	,434	,665				
Sabit	8,247	1,050		7,854	,000	,03	,00	,089	,766
3. Alt Boyut	,008	,026	,029	,299	,766				
Sabit	4,531	,379		11,964	,000	,01	,00	,009	,924
4. Alt Boyut	-,001	,010	-,009	-,096	,924				

Tablo 4.2.25'te görüldüğü üzere Anaya Bağlanma Ölçeği İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Alt Ölçek puanlarının erkeğin Evlilik Doyumu Ölçeği toplam puanları ve alt ölçek puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre Anaya Bağlanma İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Alt Ölçeği puanları Evlilik Doyumu Ölçeği toplam puanı varyansının %8'ini ($R^2=,08$), ölçeğin Evlilik Uyumu Alt Boyut puanı varyansının %10'unu ($R^2=,10$) ve Evlilik Uyumu Alt Boyutu'nun alt ölçekleri olan İlişki Mutluluğu puanı varyansının %12'sini ($R^2=,12$), Yakınlık puanı varyansının ise %6'sını ($R^2=,06$) açıklamaktadır ($p<,05$). Öfke, Eşin Ailesiyle İletişim, Ekonomik Anlayış Alt Boyutu ile Evlilik Uyumu Alt Boyutu Çatışma Alt Ölçeği ise anlamlı şekilde yordanmamaktadır ($p>,05$).

Tablo 4.2.26. Anne-Oğul Bağlanması Bağımsızlığa ve Otonomiye İzin Vermeme Boyutu Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu (Erkek) Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	R	R ²	F	p
Sabit	73,319	3,589		20,988	,000	,07	,01	,481	,489
Evlilik Doyumu	-,261	,376	-,068	-,694	,489				
Sabit	50,528	3,135		16,117	,000	,04	,00	,142	,707
1.Alt Boyut	-,124	,329	-,037	-,377	,707				
Sabit	29,667	1,653		17,949	,000	,00	,00	,001	,977
1.Alt Boyut 1.Alt Ölçek	-,005	,173	-,003	-,029	,977				
Sabit	10,973	,988		11,111	,000	,16	,03	2,907	,091
1.Alt Boyut 2.Alt Ölçek	-,177	,104	-,164	-1,705	,091				
Sabit	10,889	1,170		9,307	,000	,05	,00	,282	,597
1.Alt Boyut 3.Alt Ölçek	-,048	,090	-,052	-,531	,597				
Sabit	11,394	,400		28,473	,000	,22	,05	5,288	,023
2.Alt Boyut	-,096	,042	-,219	-2,300	,023				
Sabit	8,943	,605		14,780	,000	,07	,01	,511	,476
3. Alt Boyut	-,045	,063	-,070	-,715	,476				
Sabit	4,454	,219		20,375	,000	,02	,00	,043	,836
4. Alt Boyut	,005	,023	,020	,207	,836				

Tablo 4.2.26’da görüldüğü üzere Anaya Bağlanma Ölçeği Bağımsızlığa ve Otonomiye İzin Vermeme Alt Ölçek puanlarının erkeğin Evlilik Doyumu Ölçeği toplam puanları ve alt ölçek puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre Anaya Bağlanma Bağımsızlığa ve Otonomiye İzin Vermeme Alt Ölçeği puanlarının Öfke alt boyutu puanı varyansının %5’ini ($R^2=,05$) açıklamaktadır ($p<,05$). Evlilik Doyumu Ölçeği toplam puanlarını, ölçeğin Evlilik Uyumu, Eşin Ailesiyle İletişim, Ekonomik Anlayış alt boyut puanlarını ve Evlilik Uyumu Alt Boyutu İlişki Mutluluğu, Çatışma, Yakınlık Alt Ölçeği’nin ise anlamlı şekilde yordandığı bulunmamıştır ($p>,05$).

Tablo 4.2.27. Çocuklu Evli Çiftlerde Anne-Oğul Bağlanması Puanlarının Bağımsız Değişken Gelin-Kayınvalide İlişkileri Ölçek Toplam Puanları, Evlilik Doyumu Puanları ve Ebeveynlik Anlayışı Alt Boyut Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	R	R^2	F	p
Sabit	58,381	19,260		3,031	,003	,27	,07	5,384	,023
Gelin-Kayınvalide	,871	,375	,267	2,320	,023				
Sabit	26,548	13,271		2,000	,049	,36	,13	10,526	,002
Evlilik Doyumu Kadın	,839	,259	,362	3,244	,002				
Sabit	2,290	1,548		1,480	,143	,25	,06	4,547	,036
Evlilik Doyumu 5. Alt Boyut	,064	,030	,247	2,132	,036				
Sabit	51,795	8,633		6,000	,000	,37	,14	11,049	,001
Evlilik Doyumu Erkek	,559	,168	,369	3,324	,001				
Sabit	5,714	,890		6,417	,000	,25	,06	4,758	,033
Evlilik Doyumu 5. Alt Boyut	,038	,017	,252	2,181	,033				

Tablo 4.2.27’de görüldüğü üzere Anne-Oğul Bağlanma toplam puanlarının Gelin-Kayınvalide İlişkileri, Evlilik Doyumu Ölçeği toplam puanları ve Ebeveynlik Anlayışı Alt Boyut puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucunda Anne-Oğul Bağlanma toplam puanlarının Gelin-Kayınvalide İlişkileri puanı varyansının %7’sini ($R^2=,07$), Evlilik Doyumu Ölçeği kadın toplam puanı varyansının %13’ünü ($R^2=,13$) ve Ebeveynlik Anlayışı Alt Boyut puanı varyansının %6’sını ($R^2=,06$), Evlilik Doyumu Ölçeği erkek toplam puanı varyansının %14’ünü ($R^2=,14$) ve Ebeveynlik Anlayışı Alt Boyut puanı varyansının %6’sını ($R^2=,06$) anlamlı düzeyde yordamaktadır ($p<,05$).

Araştırmanın başka bir amacı 16 ve 17. soruların sorulmasıyla gelin-kayınvalide ilişkisinin evlilik doyumunu yordayıp yordamadığını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda değişkenler arasında basit doğrusal regresyon analizi yapılmış ve sonuçları aşağıdaki tablolarda belirtilmiştir.

Tablo 4.2.28. Gelin-Kayınvalide İlişkisi Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu (Kadın) Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	R	R^2	F	p
Sabit	29,277	5,038		5,811	,000	,62	,38	64,185	,000
Evlilik Doyumu	,364	,045	,616	8,012	,000				
Sabit	20,633	4,520		4,565	,000	,50	,25	35,553	,000
1.Alt Boyut	,243	,041	,503	5,963	,000				
Sabit	15,473	2,530		6,116	,000	,45	,20	26,642	,000
1.Alt Boyut 1.Alt Ölçek	,118	,023	,450	5,162	,000				
Sabit	,668	1,139		,587	,559	,60	,36	58,463	,000
1.Alt Boyut 2.Alt Ölçek	,078	,010	,598	7,646	,000				
Sabit	4,492	1,332		3,373	,001	,36	,13	15,140	,000
1.Alt Boyut 3.Alt Ölçek	,047	,012	,355	3,891	,000				
Sabit	7,756	,647		11,981	,000	,38	,14	17,248	,000
2.Alt Boyut	,024	,006	,356	4,153	,000				
Sabit	-1,637	,505		-3,245	,002	,87	,76	335,495	,000
3. Alt Boyut	,083	,005	,873	18,317	,000				
Sabit	2,524	,429		5,878	,000	,32	,10	11,902	,001
4. Alt Boyut	,013	,004	,319	3,450	,001				

Tablo 4.2.28’de görüldüğü üzere Gelin-Kayınvalide Ölçeği toplam puanlarının Evlilik Doyumu Ölçeği (Kadın) toplam puanları ve alt ölçek puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre gelin-kayınvalide ilişkileri toplam puanlarının evlilik doyumu kadın toplam puanı varyansının %38’ini ($R^2=,38$), Evlilik Uyumu Alt Boyutu puanı varyansının %25’ini ($R^2=,25$), Evlilik Uyumu Alt Boyutu İlişki Mutluluğu Alt Ölçeği puanı varyansının %20’sini ($R^2=,20$), Evlilik Uyumu Alt Boyutu Çatışma Alt Ölçeği puanı varyansının %36’sını ($R^2=,36$), Evlilik Uyumu Alt Boyutu Yakınlık Alt Ölçeği puanı varyansının %13’ünü ($R^2=,13$), Öfke Alt Boyutu puanı varyansının %14’ünü ($R^2=,14$), Eşin Ailesiyle İlişkiler Alt Boyutu puanı

varyansının %76'sını ($R^2=,76$) ve Ekonomik Anlayış Alt Boyutu puanı varyansının %10'unu ($R^2=,10$) açıklamaktadır ($p<,05$).

Tablo 4.2.29. Gelin-Kayınvalide İlişkisi Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu (Erkek) Ölçek Toplam Puanları ve Alt Ölçek Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	R	R^2	F	p
Sabit	55,179	4,322		12,768	,000	,39	,15	19,150	,000
Evlilik Doyumu	,170	,039	,393	4,376	,000				
Sabit	35,175	3,824		9,187	,000	,36	,13	15,594	,000
1.Alt Boyut	,136	,034	,360	3,949	,000				
Sabit	24,033	2,078		11,563	,000	,27	,07	8,341	,005
1.Alt Boyut 1.Alt Ölçek	,054	,019	,271	2,888	,005				
Sabit	3,429	1,151		2,979	,004	,48	,23	30,568	,000
1.Alt Boyut 2.Alt Ölçek	,057	,010	,475	5,529	,000				
Sabit	7,713	1,090		7,077	,000	,24	,06	6,297	,014
1.Alt Boyut 3.Alt Ölçek	,025	,010	,238	2,509	,014				
Sabit	8,998	,511		17,609	,000	,30	,09	10,455	,002
2.Alt Boyut	,015	,005	,301	3,233	,002				
Sabit	6,582	,766		8,593	,000	,26	,07	7,390	,008
3. Alt Boyut	,019	,007	,256	2,718	,008				
Sabit	4,424	,286		15,493	,000	,03	,00	,069	,793
4. Alt Boyut	,001	,003	,026	,263	,793				

Tablo 4.2.29'da görüldüğü üzere Gelin-Kayınvalide Ölçeği toplam puanlarının Evlilik Doyumu Ölçeği (Erkek) toplam puanları ve alt ölçek puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre gelin-kayınvalide ilişkileri toplam puanlarının evlilik doyumu erkek toplam puanı varyansının %15'ini ($R^2=,15$), Evlilik Uyumu Alt Boyutu puanı varyansının %13'ünü ($R^2=,13$), Evlilik Uyumu Alt Boyutu İlişki Mutluluğu Alt Ölçeği puanı varyansının %7'sini ($R^2=,07$), Evlilik Uyumu Alt Boyutu Çatışma Alt Ölçeği puanı varyansının %23'ünü ($R^2=,23$), Evlilik Uyumu Alt Boyutu Yakınlık Alt Ölçeği puanı varyansının %6'sını ($R^2=,06$), Öfke Alt Boyutu puanı varyansının %9'unu ($R^2=,09$), Eşin Ailesiyle İlişkiler Alt Boyutu puanı varyansının %7'sini ($R^2=,07$) açıklamaktadır ($p<,05$). Ekonomik anlayış Alt Boyutu ise anlamlı düzeyde yordanamamaktadır ($p>,05$).

Tablo 4.2.30. Çocuklu Evli Çiftlerde Gelin-Kayınvalide İlişkisi Ölçek Toplam Puanlarının Bağımsız Değişken Evlilik Doyumu Puanları ve Ebeveynlik Anlayışı Alt Boyut Puanları Bağımlı Değişken Olarak Alındığı Regresyon Analizi

Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	R	R^2	F	p
Sabit	24,997	7,366		3,394	,001	,60	,36	39,386	,000
Evlilik Doyumu Kadın	,427	,068	,600	6,276	,000				
Sabit	2,069	,937		2,209	,030	,42	,18	15,210	,000
Evlilik Doyumu 5. Alt Boyut	,034	,009	,422	3,900	,000				
Sabit	60,102	5,465		10,998	,000	,42	,17	14,634	,000
Evlilik Doyumu Erkek	,193	,051	,416	3,825	,000				
Sabit	5,770	,548		10,537	,000	,39	,15	12,700	,001
Evlilik Doyumu 5. Alt Boyut	,018	,005	,392	3,564	,001				

Tablo 4.2.30’da görüldüğü üzere Gelin-Kayınvalide ilişkileri toplam puanlarının, Evlilik Doyumu Ölçeği toplam puanları ve Ebeveynlik Anlayışı alt boyut puanlarını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre gelin-kayınvalide ilişkileri toplam puanlarının, Evlilik Doyumu Ölçeği kadın toplam puanı varyansının %36’sını ($R^2=,36$) ve Ebeveynlik Anlayışı Alt Boyut puanı varyansının %18’ini ($R^2=,18$), Evlilik Doyumu Ölçeği erkek toplam puanı varyansının %17’sini ($R^2=,17$) ve Ebeveynlik Anlayışı Alt Boyut puanı varyansının %15’ini ($R^2=,15$) anlamlı düzeyde yordamaktadır ($p<,05$).

BÖLÜM V. SONUÇ

Bu bölümde, gelinlerin kayınvalideleriyle ilişkilerine dair algılarıyla ilgili nitel bulguların sonuçlarına yer verilmiştir. Ardından, evli bireylerde ana-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisi ve evlilik doyumunu ne derece yordadığına ve gelin-kayınvalide ilişkilerinin demografik değişkenlere göre ne derece farklılaştığına yönelik elde edilen nicel bulguların sonuçlarına yer verilmiştir. Ortaya çıkan yargılar tartışılmış ve öneriler anlatılmıştır.

5.1. Yargı

Nitel araştırmaların bulgularıyla evren hakkında genellemelere varılamaz. Bu araştırmanın nicel sonuçlarında varılan yargılar ise aşağıdaki gibidir:

1. Gelin-kayınvalide ilişkileri gelinin çalışma durumu, aylık gelir, gelinin eğitim durumu, evlilik süresi, evlenme şekli, çocuk sayısı, kayınvalide ile aile apartmanında yaşama durumu, kayınvalide ile yüz yüze görüşme sıklığı değişkenlerine göre farklılaşmamaktadır.
2. Gelin-kayınvalide ilişkileri kayınvalide ile birlik oturma değişkenine göre farklılaşmaktadır. Söz konusu farklılık kayınvalide ile ayrı yaşayan grubun lehinedir.
3. Anne-oğul bağlanması ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutu gelin-kayınvalide ilişkileri toplam puanlarını pozitif yönde anlamlı şekilde yordamaktadır. Diğer bir deyişle; gelin-kayınvalide ilişkileri kocanın çocukluk hayatında annesinin ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma tutumundan etkilenmektedir.
4. Anne-oğul bağlanması ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutu gelin-kayınvalide olumlu etkileşim, psikolojik saldırganlık, olumsuz etkileşim alt ölçeklerini pozitif yönde anlamlı şekilde yordamaktadır. Diğer bir deyişle; gelin-kayınvalide ilişkilerinde olumlu etkileşimin yüksek, olumsuz etkileşimin düşük, kayınvalidenin gelinine karşı psikolojik saldırganlık düzeyinin düşük olması, kocanın çocukluk hayatında annesinin ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma tutumundan etkilenmektedir.
5. Anne-oğul bağlanması ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutu gelin-kayınvalide müdahale/evliliğe etki, kocanın rolü, kocanın tarafsızlığı alt ölçeklerini pozitif yönde anlamlı şekilde yordamamaktadır. Diğer bir deyişle; gelin-kayınvalide ilişkisinde kayınvalidenin geline ve evliliğe müdahalesinin düşük olması, kocanın gelin-kayınvalide

ilişkisindeki rolü ve kocanın gelin-kayınvalide çatışmasında tarafsız olması kocanın çocukluk hayatında annesinin ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma tutumundan etkilenmemektedir.

6. Anne-oğul bağlanması bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutu gelin-kayınvalide ilişkileri toplam puanlarını negatif yönde anlamlı şekilde yordamaktadır. Diğer bir deyişle; gelin-kayınvalide ilişkileri kocanın çocukluk hayatında annesinin aşırı korumacı olmayıp bağımsızlığa izin verme tutumundan etkilenmektedir.

7. Anne-oğul bağlanması bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutu gelin-kayınvalide ilişkileri müdahale/evliliğe etki ve kocanın rolü alt ölçeğini negatif yönde anlamlı şekilde yordamaktadır. Diğer bir deyişle; gelin-kayınvalide ilişkilerinde kayınvalidenin geline ve evliliğe müdahale düzeyinin düşük olması ve gelin-kayınvalide ilişkisinde kocanın rolü kocanın çocukluk hayatında annesinin aşırı koruyucu olmama olmayıp bağımsızlığa izin verme tutumundan etkilenmektedir.

8. Anne-oğul bağlanması bağımsızlığa ve otonomiye izin verme boyutu gelin-kayınvalide olumlu etkileşim, psikolojik saldırganlık, olumsuz etkileşim, kocanın tarafsızlığı alt ölçeklerini anlamlı şekilde yordamamaktadır. Diğer bir deyişle; gelin-kayınvalide ilişkilerinde olumlu etkileşimin yüksek, olumsuz etkileşimin düşük, kayınvalidenin gelinine karşı psikolojik saldırganlık düzeyinin düşük olması ve kocanın gelin-kayınvalide çatışmasında tarafsız olması kocanın çocukluk hayatında annesinin aşırı koruyucu olup bağımsızlığa izin vermeme tutumundan etkilenmemektedir.

9. Çocuklu evli çiftlerde anne-oğul bağlanması gelin-kayınvalide ilişkisini anlamlı düzeyde yordamaktadır. Diğer bir deyişle; çocuklu çiftlerde gelin-kayınvalide ilişkisi kocanın çocukluk hayatında annesinin ilgi ve ihtiyaçlara duyarlı olma ve aşırı korumacı olmayıp bağımsızlığa izin verme tutumundan etkilenmektedir.

10. Anne-oğul bağlanması ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutu kadının evlilik doyumu alt boyutlarını Çatışma Alt Ölçeği hariç pozitif yönde anlamlı şekilde yordamaktadır. Diğer bir deyişle; kadınların evlilik doyumu kocasının çocukluk hayatında annesinin ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma tutumundan etkilenmektedir. Ancak bu etkilenme uyumsuzluk, çatışmada problem çözmede etkili olamama, sözel çatışmanın oranı ve eşini kabul etmeme konularını kapsayan Çatışma Alt Ölçeği için geçerli değildir.

11. Anne-oğul bağlanması bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutu kadının evlilik doyumunu sadece Eşin Ailesi ile İlişkiler Alt Boyutu düzeyinde negatif yönde

yordamaktadır. Diğer bir deyişle; kadınlarda evlilik doyumu kocasının çocukluk hayatında annesinin aşırı koruyucu olup bağımsızlığa izin vermeme tutumundan etkilenmemektedir. Ancak kadının, eşin ailesiyle yaşanan uyuşmazlıklar ve eşin ailesinin evliliğe olumsuz etkileri konularını içeren Eşin Ailesi ile İlişkiler Alt Boyutu kocanın çocukluk hayatında annesinin aşırı koruyucu olup bağımsızlığa izin vermeme tutumundan etkilenmektedir.

12. Anne-oğul bağlanması ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutu erkeklerde evlilik doyumu toplam puanlarını, ölçeğin evlilik uyumu alt boyut puanlarını ve evlilik uyumu alt boyutunun alt ölçekleri olan ilişki mutluluğu, çatışma puanlarını pozitif yönde yordamakta; öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış alt boyutu ile evlilik uyumu alt boyutunun yakınlık alt ölçeğini ise anlamlı şekilde yordamamaktadır. Diğer bir deyişle; erkeklerin evlilik doyumu evlilik uyumu alt boyut puanlarını ve evlilik uyumu alt boyutunun alt ölçekleri olan ilişki mutluluğu, çatışma açısından çocukluk hayatında annesinin ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma tutumundan etkilenmekte iken öfke, eşin ailesiyle iletişim, ekonomik anlayış alt boyutu ile evlilik uyumu alt boyutunun yakınlık alt ölçeği açısından etkilenmemektedir.

13. Anne-oğul bağlanması bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutu erkeklerde sadece evlilik doyumu Öfke Alt Boyutu'nu negatif yönde yordamaktadır. Diğer bir deyişle; erkeklerde evlilik doyumu çocukluk hayatında annesinin aşırı koruyucu olup bağımsızlığa izin vermeme tutumundan etkilenmemektedir. Ancak eşe duyulan öfke, fiziksel veya duygusal şiddet konularını içeren Öfke Alt Boyutu kocanın çocukluk hayatında annesinin aşırı koruyucu olup bağımsızlığa izin vermeme tutumundan etkilenmektedir.

14. Çocuklu evli çiftlerde anne-oğul bağlanması kadınlarda evlilik doyumunu yordamaktadır. Diğer bir deyişle; çocuklu çiftlerde kadının evlilik doyumu kocanın çocukluk hayatında annesinin ilgi ve ihtiyaçlara duyarlı olma ve aşırı korumacı olmayıp bağımsızlığa izin verme tutumundan etkilenmektedir.

15. Çocuklu evli çiftlerde anne-oğul bağlanması kadınlarda evlilik doyumu ebeveynlik anlayışı alt boyutunu yordamaktadır. Diğer bir deyişle; çocuklu çiftlerde çocuk eğitimi ve disiplini konusundaki anlaşmazlıklar, eşin çocukla ilgili sorumlulukları yerine getirip getirememesi, eşin çocuklarla olan ilişki kalitesi konularını kapsayan ebeveynlik anlayışı alt boyutu kocanın çocukluk hayatında annesinin ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma ve aşırı korumacı olmayıp bağımsızlığa izin verme tutumundan etkilenmektedir.

16. Çocuklu evli çiftlerde anne-oğul bağlanması erkeklerde evlilik doyumu yordamaktadır. Diğer bir deyişle; çocuklu çiftlerde kocanın evlilik doyumu çocukluk hayatında annesinin ilgi ve ihtiyaçlara duyarlı olma ve aşırı korumacı olmayıp bağımsızlığa izin verme tutumundan etkilenmektedir.
17. Çocuklu evli çiftlerde anne-oğul bağlanması erkeklerde evlilik doyumu ebeveynlik anlayışı alt boyutunu yordamaktadır. Diğer bir deyişle; çocuklu çiftlerde erkeğin evlilik doyumu çocukluk hayatında annesinin ilgi ve ihtiyaçlara duyarlı olma ve aşırı korumacı olmayıp bağımsızlığa izin verme tutumundan etkilenmektedir.
18. Evli çiftlerde gelin-kayınvalide ilişkileri kadınlarda evlilik doyumu tüm alt boyutlarda yordamaktadır. Diğer bir deyişle; kadınların evlilikten aldıkları doyum gelin-kayınvalide ilişkileri olumluluk düzeyinden etkilenmektedir.
19. Evli çiftlerde gelin-kayınvalide ilişkileri erkeklerde evlilik doyumu ekonomik anlayış alt boyutu hariç tüm alt boyutlarda yordamaktadır. Diğer bir deyişle; erkeklerin evlilikten aldıkları doyum gelin-kayınvalide ilişkileri olumluluk düzeyinden etkilenmektedir.
20. Çocuklu evli çiftlerde gelin-kayınvalide ilişkileri kadınlarda evlilik doyumu yordamaktadır. Diğer bir deyişle; çocuklu kadınların evlilikten aldıkları doyum gelin-kayınvalide ilişkileri olumluluk düzeyinden etkilenmektedir.
21. Çocuklu evli çiftlerde gelin-kayınvalide ilişkileri erkeklerde evlilik doyumu yordamaktadır. Diğer bir deyişle; çocuklu erkeklerin evlilikten aldıkları doyum gelin-kayınvalide ilişkileri olumluluk düzeyinden etkilenmektedir.

5.2. Tartışma

Araştırmada nitel sonuçların ve nicel sonuçların tartışmaları ayrı sunulmuştur. Ancak ayrı sunuluyor görünse de entegre oldukları noktalara ayrıntısıyla yer verilmiştir.

5.2.1. Nitel Sonuçlar ve Tartışma

Nitel araştırmanın birinci problemi gelinlerin kayınvalide ile ilişkilerine dair algılarını sormuştur. Bu sorunun cevabını bulmak için yapılan anket sonucunda gelinlerin kayınvalideleri ile etkileşimlerinde bazı konularda olumlu bazı konularda olumsuz etkileşim özelliklerinin olduğuna dair cevaplar alınmıştır. 17 kadından 10'u anket

cevaplarında olumlu etkileşime dair ifadelerde bulunurken 12'si olumsuz etkileşim ifadelerine yer vermiştir. Toplumdaki gelin-kayınvalide ilişkilerinin çatışmalı olduğuna dair ön yargılara ters düşen olumlu etkileşim ifadelerinin sıklığı göz ardı edilmez. Bu bulgular alanyazında yapılan birçok araştırma bulguları ile uyusmaktadır (Allendorf, 2015; Limary, 2001; McKay, 2012; Nastasee, 1995; Nuner, 2004; Serovich, 1991; Yakalı-Çamoğlu, 2007). Ayrıca araştırmanın nicel aşamasında elde edilen GKİÖ puanlarının ortalamasına bakıldığında tavan puana yakın olduğu görülmektedir ($\bar{x}$ = 105,00, Min. Puan=24, Max. Puan=160). GKİÖ'den alınan puanların yükselmesi ilişkinin olumluya doğru gittiğini gösterdiğinden bu araştırmadaki katılımcıların gelin-kayınvalide ilişkilerini toplumdaki ön yargıdan daha pozitif bir çerçevede algıladıklarını göstermektedir. Pfeifer (1989), gelin-kayınvalide çiftlerinin ilişkilerine dair algılarını araştırmıştır ve 53 gelinden 2'sinin kayınvalidesi ile arasındaki ilişkiyi zayıf, 2'sinin tolare edilebilir, 32'sinin iyi, 5'inin çok iyi ve 12'sinin mükemmel olarak gruplandığını görmüştür. Katılımcıların çoğu kayınvalidesi ile ilişkisini genel anlamda olumsuz görmemektedir. Bu bulgular da gelin-kayınvalide ilişkilerinde olumlu yöndeki algıların da varlığını göstermektedir.

Nitel araştırmanın ikinci problemi kapsamında gelinlerin kayınvalideleri ile ortak faaliyetleri araştırılmış ve bunların; sohbet etmek, TV izlemek, çay/kahve içmek, misafirlik (akraba, komşu vb. ziyaretleri), gezmek, dedikodu yapmak, ailevi durumlar hakkında konuşmak, ev işi (yemek/temizlik yapmak) gibi komşuluk ilişkilerinde de sıklıkla rastlanan faaliyetler olduğu bulgularına ulaşılmıştır. 17 katılımcıdan sadece 2 tanesi kayınvalideleri ile birlikte bir şey yapmadıklarını belirtmiştir. Yani çoğunluk kayınvalide ile bir araya geldiğinde etkinlikler gerçekleştirmektedir. Ancak birlikte yapılan bu etkinlikler uyumlu olabildiği gibi sorunlu da olabilmektedir. 4 katılımcı kayınvalidesi ile vakit geçirirken eğlendiğini, uyumlu olduklarını belirtmiştir. 2 katılımcı ise kayınvalideleri ile bir araya geldiklerinde pek eğlenmediklerini belirtmişlerdir. Görüldüğü gibi gelin-kayınvalide ilişkisinde birlikte zaman geçirme aktiviteleri çeşitlidir. Bu olguya daha geniş kapsamlı bakmak adına ileriki araştırmalarda sadece gelin-kayınvalide değil babaanne-torun, çekirdek aile-geniş aile birlikte zaman geçirme konuları da incelenebilir. Çünkü bir çocuğun üçüncü kuşakla ilişkisinin varlığı, kayınvalide gelin arasındaki çatışmalardan dolayı torun-babaanne etkileşiminin kesilmemesi, aynı zamanda kayınvalidenin de torun yetiştirmede kendi eğitim politikalarını dikte etmemesinin sağlıklı olduğu

düşünülmektedir. ABD’deki araştırmalara bakıldığında; Natasee (1995)’in araştırmasında gelinlerin ve kayınvalidelerin çoğunluğu birbirleriyle vakit geçirmekten hoşlandıklarını belirtmişlerdir. McKay (2012)’in başarılı ilişki geliştiren gelin-kayınvalidelerle yaptığı araştırmasında bazı gelinler kayınvalidesi ile vakit geçirmekten zevk aldıklarını, kayınvalide ile daha çok vakit geçirmek için daha yakın oturmak istediklerini belirtmişlerdir. Aktivitelerinin arasında kız muhabbetleri etme, geziye gitme, daha tırmanma gibi ortak hobilerden bahsetmişlerdir. Hatta bir gelin, kayınvalidesi ondan uzağa taşındığı için ne kadar üzüldüğünden bahsetmiştir. ABD dışındaki ülkelerde ise bu konu ile ilgili araştırmalara rastlanmamıştır.

Nitel araştırmanın üçüncü problemi kapsamında gelinlerin kayınvalide ile ilişkilerini neye benzettikleri sorulmuştur. “Anne-kız gibi” , “arkadaş gibi” , “düşman gibi” , “borsa gibi inişli çıkışlı”, “patlamaya hazır bomba gibi” , “yabancı gibi” , “misafir gibi” cevapları alınmıştır. Görüldüğü gibi olumlu nitelikte olduğu gibi olumsuz nitelikte benzetmeler de vardır. Bu cevaplar niteliklerine göre olumlu etkileşim veya olumsuz etkileşim teması altında toplanmıştır. Başka nitel araştırmalarda da bu benzetme şekillerine benzer ifadeler yer almıştır. ABD’deki araştırmalara bakıldığında; Pfeifer (1989), gelinlerin ve kayınvalidelerin ilişkilerini anne-kız, arkadaşlık, ortaklık veya geniş aile şeklinde karakterize ettiklerini belirtmiştir. Çalışmalarındaki katılımcıların kayınvalidesinin ona “anne gibi” olduğunu belirtenler vardır (McKay, 2012 ve Nuner, 2004). Çin’deki araştırmalara bakıldığında; Chen (1999), gelin-kayınvalide ikili ilişki örüntülerini dört çeşit gruba ayırmıştır: kibarca uzak ikili, anne-kız gibi olan ikili, iyi arkadaş gibi olan ikili ve çatışan ikili.

Nitel araştırmanın dördüncü problemi kapsamında kayınvalideleri ile ilişkilerinde algılanan hoş giden tarafları inceleyen sorunun cevaplarına göre olumlu etkileşim teması altında olumlu iletişim, sevgi/ihtimam, oğlu konusunda objektif davranma kategorileri oluşturulmuştur.

Olumlu iletişim kategorisinin altındaki kodlar dertleşme, sorunları konuşup çözme, dinleme, fikir verme, yorum yapma olarak tanımlanmıştır. Literatüre baktığımızda ABD’deki araştırmalarda; Nastasee (1995), 57 kayınvalideden 46’sı gelinlerinin onlardan

tavsiye istediklerini belirtmişlerdir. Strauss (1997), kayınvalidelerin gelinleri ve damatları ile iletişim açığını kapatmak adına bazı iletişim engellerini aşmaları gerektiğini vurgulamıştır. Bunlardan bazıları; ne demek istediğini kapalı anlatmaya çalışmak, ne zaman konuşup ne zaman susması gerektiğini bilememek ve suçlamaktır. İletişimi geliştirecek olanlar ise; dinlemek, açık ve net konuşmak, sözlü olmayan sinyallere dikkat etmek, kararlı ve net duruş, duyguları dile getirmek, ben dili kullanmaktır. Pfeifer (1989), Nuner (2004) ve Limary (2002), nitel araştırmasının bulgularında kritik durumlarda kullanılan baş etme yöntemleri arasında ortak kendini açma için uğraşma, açık ve direkt iletişimi de saymıştır. Ayrıca kayınvalidelerin gelinleri ile yaşadıkları problemlerle baş etmede gösterdiği yapıcı davranışlar; karışmamak, farklılıkları kabul etmek, öz-izleme'dir. Ayrıca Turner, Young ve Black (2006) de gelinlerin ve kayınvalidelerin, ilişkilerindeki ambivalans duygularla baş etmek için birbirlerine kendilerini açıklamayı öğrenmeleri gerektiğini belirtmişlerdir. McKay (2012), araştırmasında gelin-kayınvalide iletişimini incelediğinde olumlu iletişim örüntülerinde açıkça konuşmanın önemli yeri olduğunu bulmuştur. Ayrıca başarılı ilişki geliştiren gelin ve kayınvalidelerle araştırmasını yürüten McKay (2012), kayınvalidelerin gelinleriyle duygusal bağlar kurduklarını ve bunu, mutlulukta ve sıkıntıda onların yanında olarak, gelinleri için neşe kaynağı olarak, onları koruyarak, arkadaşlık yaparak, aile bağlantıları kurarak, duygusal yakınlık göstererek ve gelinlerine ilham kaynağı olarak yapmakta olduklarını belirtmiştir. Allendorf (2015) nitel çalışmasında gelin-kayınvalide ilişkisinde olumlu nitelikler sayanların bunları nazikçe konuşmak ve dinlemekle bağdaştırmakta, olumsuz nitelikler sayanların ise zayıf iletişim ve çatışmayla bağdaştırdıklarını söylemektedir. Çin'de yapılan araştırmalara bakıldığında; Chen'in (1999) araştırmasında olumlu iletişimle bağdaştırılabilecek bulgulara bakıldığında bazı kayınvalidelerin ifadelerinde gelinlerine karşı eleştirel olmamaya dikkat ettikleri, arkasından kötü konuşmadıkları, kendilerini sakinleştirmek için çeşitli hobilere başvurduklarından bahsedilmiştir.

Sevgi/ihtimam kategorisinin altındaki kodlar; anne-kız gibi, arkadaş gibi, sevdiğini belli etme/ fiziksel temas, benimseme, torunlarla ilgilenme, karışmama, yardım etme, ilgili olma başlıkları altında toplanmıştır. ABD'de Pfeifer (1989), gelin-kayınvalide çiftleri ile yaptığı nitel araştırmasında kayınvalide tarafından ilişkiye yapılan katkıları arasında karışmama, yardım etme, duygusal destek gösterme ve arkadaş gibi olma gibi vasıfları saymıştır.

Benzer şekilde Çin'in kırsal kesimlerinde yaptığı araştırmasında Chen (1999), kayınvalidelerinin torunlarına baktığı ve kendini torunlarına ve çocuklarına adadığını, o yüzden yardımlarından dolayı kayınvalidelerine minnet duyan gelinlerin ifadelerine yer vermiştir. ABD'deki araştırmalara bakıldığında; Nuner'ın (2004), "pozitif dahil olma" kavramı bu araştırmada torunlarla ilgilenme, karışmama, yardım etme ve ilgili olma kodları ile karşılanabilir. Bunun dışında kayınvalidesinin aile içindeki rolünü bakımveren ("caregiver"), danışman, arkadaş, destek veren olarak gören gelinlerin ifadelerini açıklamıştır. McKay (2012), gelin-kayınvalide ilişkilerinde başarıya katkı yapan davranışlara baktığında; saygı, ilgili olma, kabul etme, minnet duyma, makul beklentiler, açıklık, mizah, karışmama, destektir. Varghese (2009), Hindistan ve Bangladeş'in kırsal kesim örnekleminde ataerkil yapıdaki ailelerde kayınvalide ile birlik yaşamının gelin ve çocuklar için refahlık düzeyini araştırmıştır. Evliliğin ilk yıllarında kayınvalidenin süpervizyonluğunda yaşayan kadınların hamileliğinde kansızlık ve demir desteklemesi yaşadığı, çocuklarının doğum ölçülerinin düşük olması şansının azaldığını bulmuştur. Ancak gelinlerin karar verme kapasitesi ve iyi-oluşlarının kısıtlanması da söz konusudur. Bu bulgu ise; bu araştırmanın nitel kısmındaki müdahale teması verileriyle benzeşmektedir.

Oğlu konusunda objektif davranma kategorisi altındaki kodlar; gelini oğluna karşı koruma, eşle ilgili sorunları gelinden dinleme başlıkları altında toplanmaktadır. Literatür incelendiğinde buna benzer sonuçlarla karşılaşılmamıştır. Dolayısıyla bu sonucun ülkemize özgü bir iletişim özelliği olduğu düşünülebilir.

Nitel araştırmanın beşinci problemi kapsamında kayınvalideleri ile ilişkilerinde algılanan hoşla gitmeyen tarafları inceleyen sorunun cevaplarına göre olumsuz etkileşim teması altında olumsuz yaklaşım, soğuk ilişki, tutarsız yaklaşım, kötü yönde eleştiri kategorileri ile müdahale/evliliğe etki teması doğrudan müdahale, dolaylı müdahale kategorileri oluşturulmuştur.

Olumsuz etkileşim teması olumsuz yaklaşım kategorisini altındaki kodlar ise; gelinini istememe/aileye-eşe layık görmeme, gerilimli ilişki, düşman gibi, gelinin sorun yaşamamak için strateji geliştirmek zorunda kalması ve ilgisiz başlıklarında toplanmıştır.

Bu bulgular Türkiye açısından değerlendirildiğinde Yakalı-Çamoğlu (2007) çalışmasında kayınvalidelerin kendi sosyo-ekonomik-kültürel sınıflarından farklı gördüğü gelinleri istemediğine dair sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Gelin ile eşinin ailesinin ekonomik, kültürel ve sosyal sınıf farklılığının da güç savaşımına yol açtığı, sınıf benzerliğinin daha uyumlu ilişkileri sağladığı görülmüştür. ABD’deki araştırmalara bakıldığında; Nuner (2004), çalışmasında aile etkinliklerine dahil etmeme, gelininin oğluna yeterli olduğunu düşünmeme gibi bulgulardan yola çıkarak “gelinin kayınvalide tarafından bir birey olarak ya da ailenin üyesi olarak kabul görmesi” temasını oluşturmuştur. Limary (2002), kayınvalidelerin müdahaleci olma, gelinini yabancı gibi hissettirme, oğlunun tarafını almak, farklılıkları kabul etmemek, zamana bırakma gibi olumsuz yaklaşımlarından bahsetmiştir. Çin’de yapılan araştırmalara bakıldığında; Chen (1999) ise araştırmasının bulgularında kayınvalidenin ev işleri, “oğlum seninle evlenince çok değişti” gibi birçok konuda kayınvalidenin söylenmesinden ve tehditlerinden yorulan, kayınvalide ile kavgalarında eşinin ailesinde kimsenin onu dinlemediğini, bazı kararlar alındığında dâhil edilmediklerini anlatan gelinlerin ifadelerine yer verilmiştir. Ayrıca kayınvalidelerin gelinlerini kabul edici tavırlar sergilemesinin ilişkiye katkı yaptığı belirtilmiştir. Wasım (2014), Güney Asyalı gelinlerle yaptığı çalışmada %37 kayınvalideleri tarafından psikolojik şiddete, %23 duygusal şiddete, %8 ekonomik şiddete, %3 ise fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.

Soğuk ilişki kategorisi altındaki kodlar; samimi/yakın değil, yabancı gibi, kopukluk, misafir başlıkları altında toplanmaktadır. ABD’deki araştırmalara bakıldığında; Nuner’ın (2004) “dahil olma eksikliği” ve “nötr ilişki” kavramları bu araştırmanın bu kodları ile eşleştirilebilir. Dahil olma eksikliği kavramı gelinin kayınvalide tarafından aile içersine gelinin arzu ettiği kadar dahil edilmemesi durumunu içerirken, nötr ilişki kavramı gelin-kayınvalidenin daha resmi, düz ilişkisini içermektedir. Ayrıca kayınvalidenin aile içinde “sınırlı rol”e sahip olmasından yakınan gelinlerin ifadelerine de rastlanmıştır.

Tutarsız yaklaşım altındaki kod; gelgitli ilişki başlığı altında toplanmaktadır. Nuner’ın (2004) araştırma bulgularına baktığımızda da bazı gelinler kayınvalide ile ilişkilerini “inişli çıkışlı”, “iyi ama zor” gibi tanımlarla anlatmışlardır.

Kötü yönde eleştiri kategorisi altındaki kodlar ise; beğenmeme, başkasını örnek gösterme, kilosunu eleştirme, çocuk bakımı hakkında eleştirme, yemek konusunda eleştirme başlıkları altında toplanmaktadır. Literatüre bakıldığında bu kodlara denk düşen veya oldukça benzeşik bulgulara rastlanmıştır. Nuner (2004) da bulguları arasında kayınvalidelerinin eleştirilerinden rahatsız olan gelinlerin ifadelerine yer vermiştir. Bu eleştiriler kilolar, ev işleri, çocuk yetiştirme konusunda olabilmektedir. Çin’de yapılan araştırmalara bakıldığında; Chen (1999) hem gelinlerle hem de kayınvalidelerle yaptığı nitel çalışmasında her iki tarafında çocuk yetiştirme konusunda çatıştıklarını, kayınvalidelerin torunlarına gelinlere nispeten toleranslı davrandıklarını bulmuştur.

Müdahale/evliliğe etki teması altındaki doğrudan müdahale kategorisi altındaki kodlar; gelini adına hareket etme, işine karışma, dolaylı müdahale kategori altındaki kodlar; geliniyle ilişkisinde kendini oğluna karşı iyi göstermeye çalışma, sorunları oğluna iletmesi, oğlunun hatasını görmeyip kayırma başlıkları altında incelenmektedir. Türkiye’de Yakalı-Çamoğlu (2007), gelinin karar verme yetkisinin olmadığı durumların, özgürlüklerinin kısıtlandığını hissettikleri anların, kayınvalidenin bağırması, köle gibi hissettirmesi, sadece gelini onun istediği gibi davrandığında uyumlu olması gibi baskıcı tutumlarının, kayınvalidenin güç yaptırımı olarak yorumlandığını ifade etmiştir. ABD’deki araştırmalara bakıldığında; Pfeifer (1989)’e göre kayınvalidelerin çatışma çözme aracı olarak sorunları oğullarına iletmeyi fazlaca tercih etmektedirler. Nastasee (1995)’in aştırmasında “Gelininizi oğlunuzun önünde eleştirir misiniz?” sorusuna 57 kayınvalidenin 7’si “evet” , 50’si “hayır” cevabını vermiştir. Oranı az olmakla beraber oğlunun önünde gelinini eleştirenler vardır. Ayrıca gelinlerin %29’una göre kayınvalidesinin en olumsuz özelliği müdahaleci/talep eden olması bu araştırma bulgularıyla uyushmaktadır. Kayınvalidelerin %15’i ise “Hiç karı-koca arasında çatışma sebebi oldunuz mu?” sorusuna “evet” cevabını vermiştir. Nuner (2004), gelinlerin kayınvalideleri ile negatif ilişkilerinde kayınvalidenin manipülatif davranışlarından, kontrol sorunlarından rahatsız olanlara rastlamıştır. Ayrıca kayınvalidenin ailedeki rolünü “domine eden”, “nüfuz sahibi” gibi alt temalarla kategorileştirmiştir. Çin’de yapılan araştırmalara bakıldığında; Chen’in (1999) bulguları arasında bazı gelinlerin kayınvalidenin söylenenleri çarpıtarak oğluna veya başkalarına anlatmasından rahatsız olduğuna dair ifadeler vardır. Chen (1999) ayrıca, kayınvalidelerin bazı tavırlarının genç çiftin evliliklerine zarar verdiğini belirtirken kayınvalidesi ile

problem yaşayınca eşleriyle kavga eden ve kocaların annelerinin tarafını tutması nedeniyle geri çekilmek zorunda kalan bir gelinin ifadelerine yer vermiştir. Güney Doğu Asyalı Amerikalılarda; Wasım (2014), kayınvalidesi tarafından gereğinden fazla ilgi algısı ile eş tarafından istismar edilme arasında korelasyon görmüştür. Yani kayınvalidelerini müdahaleci olarak algılayan gelinlerin genellikle eşi tarafından istismara uğrayan gelinler olduğunu belirtmiştir. Nosaka (1997) ise Bangladeş'te kayınvalidelerin gelinlerinin korunup korunmamaları veya korunma yöntemleri konusunda müdahil olabildiklerini görürken, Kadir ve arkadaşları (2003) da Pakistan'ın kırsal kesimlerinde kayınvalidelerin gelinlerinin çocuk sahibi olma ve çocuk yapma kararlarına müdahale edebildiklerini görmüştür. Diğer taraftan Çinli-Amerikalı ve Meksikalı-Amerikalı gelinlerin aile güç dinamiklerini karşılaştıran araştırmacı, her iki kültürde de çocuk büyütme konusunda kayınvalidenin tavsiyelerini müdahale olarak algıladıkları sonucuna varmıştır (Shih, 2011). Nitel araştırma altıncı ve yedinci problemi dâhilinde sorulan evli kadınların eşleri ve kayınvalideleri arasındaki anne-oğul ilişkilerine dair soruların cevaplarına göre; olumlu anne-oğul ilişkisi, olumsuz anne-oğul ilişkisi ve kocanın tarafsızlığı temaları oluşturulmuştur. Olumlu anne-oğul ilişkisi temasının altındaki kodlar; samimi-bağlı, açık-rahlat, saygılı oğul, arkadaş gibi başlıkları altında toplanmıştır. Olumsuz anne-oğul temasının altındaki kodlar; yabancı, soğuk, bağımlı, koruyucu olma, oğlu anneyi eleştirir bağırır, hayır diyememe başlıkları altında toplanmıştır. Literatüre bakıldığında bu kodlara denk düşen veya bu kodlarla oldukça benzeşik bulgulara rastlanmıştır. ABD'deki araştırmalara bakıldığında; Pfeifer (1989), eşleri ile kayınvalideleri arasındaki bağın fazla yakınlığına veya uzaklığına anlam veremeyen gelinlerin ifadelerini belirtmiştir. Nuner (2004), araştırmasında anne-oğul ilişkileri başlıklı bir tema elde etmiştir. Anne-oğul ilişkisi temasındaki bulgular bu ilişkinin yakın ilişki, uzak ilişki, kibar ilişki ve ana kuzusu ("mama's boy") şeklinde gruplandırabileceğini söylemektedir. Strauss (1997), terapistler, doktorlar, kayınvalideler ve gelinlere nasıl mükemmele yakın kayınvalide olunacağına dair sorular sorarak bilgiler elde etmiştir. Çalışmasında kayınvalidelerin kontrolcü ve koruyucu tavırlarını çocuklarının üzerinden kendi düşlerini, kendi gerçekleştiremedikleri ideallerini yaşamalarına bağlamaktadır. Çocukları yetişkin olsa ve evlense bile bu tavırlarından vazgeçemeyen kayınvalidelerin evliliklerde probleme neden olduklarını ortaya koymuştur. Bu belirtilenler evliliğe dolaylı müdahale kategorisindeki bulgular ile de benzerdir.

Olumlu anne-oğul ilişkisi ve olumsuz anne-oğul ilişkisi temaları ile gelin-kayınvalide olumlu etkileşim, olumsuz etkileşim, müdahale temaları karşılaştırıldığında katılımcıların çoğunluğunda kayınvalidesi ile ilişkisinde olumlu etkileşim teması atındaki ifadelerle daha çok yer vermiş olan gelinlerin, eşleri ve anneleri arasındaki ilişkide de olumlu taraflardan daha çok bahsettiği görülmüştür. Aynı şekilde, kayınvalidesi ile olumsuz etkileşimlerden çoğunlukla bahseden gelinlerin kocalarının da anneleri ile ilişkileri olumsuz yönde belirtilmiştir: ...Bana düşkündür. Konya'dan biri geldiğinde, "Kızım sana şunu yollayayım mı?" , "Ne istersin?" diye sorar. O ilgisi hoşuma gider. Annemle bir arkadaş gibi her şeyi konuşabilirim. Yeri geldiğinde oğlunu ona şikâyet edebilirim. Eleştirmeden dinler. Cinselliği bile konuşabilirim... Onlar da en az benim kadar annesiyle iyi anlaşıyor... Ailesi birbirine çok bağlı. Arkadaş gibiler. Arada set yok. Yani benim annem babamla ilişkimde korku vardı, saygı vardı, oturup kalkmama dikkat ederdim. Eşimin ailesi geldiği zamanlar ise şakalar uçuşuyor. Ayıp yok. (No4) ...İki düşmana benziyoruz. Kendi açımdan değil ama. İki yabancı da diyebiliriz. Ben "Annem!" diye sarılmak istesem o beni itiyordu "Sarılma bana!" diyerek. Ben de boş verdim... Annesi onu para makinesi olarak görmesine rağmen, kayınımı daha ön planda tutmasına rağmen, çevredeki insanların eşimi değil kayınımı sevmesini istemesine rağmen eşim ona hayır diyemez; yine de para gönderir. (No5) Bu bulgulara benzer olarak, Rittenour (2009), Nebraska'da 622 gelinle yaptığı araştırmasında, kayınvalidenin olumlu iletişimi, kocanın gelin-kayınvalide bağına teşviki ve annesi ile algıladığı ilişki doyumunun gelinin kayınvalidesi ile ilişkisini değerlendirmesi ve kategorize etmesinde önemli rol oynayan etmenler olduğunu bulmuştur.

Kocanın tarafsızlığı temasının altındaki kodlar ise; karşılaştırma, annenin hatasını görmeme, anneyi kayırma, eşini anneye şikâyet etme başlıkları altında toplanmıştır. ABD'deki araştırmalara bakıldığında; Pfeifer'in (1989) bulgularına göre, hem gelinlerin hem de kayınvalidelerin çoğunluğu, kocanın gelin-kayınvalide ilişkisinde çok önemli bir rol oynadığı düşünmektedirler. Kocanın rolünü belirleyici olarak görülebilen etmen anne çocuk bağıdır. Limary (2002) de benzer şekilde, araştırmasında gelinlerin kayınvalide ile sorunlarıyla baş etmek için kullandıkları yöntemlerden biri kocalarını arabulucu olmaya yönlendirmektir. Bu hareketin değişik sonuçları olabilmektedir. Bazı gelinlerin kocaları annelerinin müdahaleci davranışlarında sınırların çerçevelerini belirleyerek yardımcı olmaktadır. Bazı kocalar ise arabuluculuk yapayım derken durumları daha kötüye

götürmektedirler. Çinde yapılan araştırmalarda; Chen (1999), bazı gelinlerin kayınvalide problemleriyle baş etmek için kocalarını aracı olarak kullanmak istediklerini ve destekleyici kocaların, gelinlerin kayınvalide ile problemlerini çözmelerine yardımcı olduğunu belirtmiştir. Kocalar bazen gelin-kayınvalide ikilisinde köprü vazifesi görürken bazen yıkıcı etkiler yaratabilmektedir. Köprü vazifesi gören kocalar anneleri ile ilişkilerini hem iyi tutup hem de karısı ile annesi arasında problem olduğunda karısı adına konuşup sorunu çözebilmektedir. Yıkıcı etkiler yaratan kocalar ise gelin-kayınvalide sorunlarında sürekli annesinin tarafını tutan ve yeri geldiğinde karısına kendi babasının evine dönmesini söyleyen kocalardır. Çin’de yapılan başka bir araştırmada ise Song (2009), kayınvalide ve gelinlerin aralarındaki çatışmalarda, damatların arabuluculuk stillerine dair algılarını incelemiş; damatların problem-çözen tutumlarının gelin-kayınvalide çatışmasını azalttığı, rekabette bulunan stillerinin ise arttırdığını bulmuştur. Tayvan’da yaptığı araştırmasında Wu ve diğ. (2010), gelin-kayınvalide çatışmalarında kocalarının gelinden yana olduğu ya da problem çözen tutumlar sergiledikleri durumların da evlilik doyumu ile pozitif ilişkili olduğu ve diğer taraftan kocaların problemi görmezden gelmeleri veya annelerinin tarafını tutmaları kadınlarda evlilik doyumu ile negatif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur.

5.2.2. Nicel Sonuçlar ve Tartışma

Nicel araştırmanın 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve 9. problemleri kapsamında yapılan istatistiki analizlerin bulgularına göre gelin-kayınvalide ilişkileri gelinin çalışma durumu, aylık gelir, gelinin eğitim durumu, evlilik süresi, evlenme şekli, çocuk sayısı, kayınvalide ile aile apartmanında yaşama durumu, kayınvalide ile yüz yüze görüşme sıklığı değişkenlerine göre farklılaşmamaktadır. Adams (2000) ise ABD’de 132 evli çiftle yaptığı araştırmasında kadınların kayınvalideyle ilişki doyumunun evlilik süresi, kayınvalideye yakın oturma düzeyi, gelir düzeyi ve eğitim düzeyine göre değişmediğini görmüştür. Pfeifer (1989) de aynı şekilde çocuklu olmak ile gelin-kayınvalide ilişkisi arasında anlamlı düzeyde ilişki bulmamıştır. Abes (2002), çocuklu olan kadınlarla olmayan kadınların kayınvalide uyumlarını karşılaştırdığında arada bir fark görmemiştir. Diğer taraftan çocuk sahibi olan kadınların kayınvalideleri ile daha sıkıntılı ilişkileri olduğuna dair araştırma bulguları mevcuttur (Price, 1992; Shih ve Pyke, 2010). Link (2010) ise Nepal’in ataerkil kültüre sahip kesimlerinde gelinin kız çocuk sayısına göre gelin-kayınvalide ilişkisinin

farklılaşmadığı bulunsa da, erkek çocuk sayısı arttıkça gelinin algıladığı gelin-kayınvalide ilişkisi daha olumlu olmaktadır. Yine bu araştırmadaki bulgunun aksine Shih ve Pyke (2010) Çin’de evlilik süresinin artması ile gelin-kayınvalide şikayetlerinin azalmasının söz konusu olduğunu belirtmişlerdir. Çin’de Chen (1999), gelin-kayınvalide ikilileri ile yatığı nitel çalışmasından evliliğin uzunluğu arttıkça gelin-kayınvalide ilişkisinin iyiye gittiğine dair bulgular elde etmiştir. Pfeifer (1989)’ın ABD’li gelinlerle ve Fragistakos (1994)’un Yunan asıllı ABD’lilerle yaptıkları iki ayrı araştırmada ise, gelin-kayınvalide ilişkilerinde evlilik süresinin gelin açısından farklılık yaratmadığını bulmuştur. Ancak kayınvalideler açısından 10 yıldan az evli olan gelinler ile ilişkiler lehine anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Kayınvalide ile görüşme sıklığına baktığında ise gelin-kayınvalide ilişkilerinin bu değişkene göre farklılaştığını görmüştür.

Kayınvalide ile birlik oturma değişkenine bakıldığında, araştırma bulgularına göre gelin-kayınvalide ilişkileri kayınvalide ile birlik oturmaya göre farklılık göstermektedir. Kayınvalidesi ile birlik oturanların GKİÖ puanlarının daha düşük olduğu görülmüştür. Aynı evde yaşayanların kayınvalidesi tarafından kızı gibi kabul görme, ev işlerinde rehberlik etme gibi olumlu getirileri olduğunu belirten çalışma da mevcuttur (Allendorf, 2015). Varghese (2009), Hindistan ve Bangladeş’in kırsal kesimlerinde yaptığı araştırmasında kayınvalideleri ile birlik oturan gelinlerin hamilelik ve bebek bakımı dönemlerinde çok fayda gördüklerini belirtmiştir. Fakat kayınvalidesi ile ayrı yaşayan gelinlerin karar verme kapasiteleri ve iyi oluşları, birlik oturanlara nazaran daha yüksektir. Diamond-Smith, Bishai ve El-Gibaly (2015), Mısır’da araştırdıklarından yola çıkarak kayınvalide ile birlik yaşamının eğer kayınvalide engelli ise gelinin çalışma durumuna etki ettiğini ve gelinin kendine zaman ayırması ile ilişkili olmadığını bulmuşlardır.

Sonuç olarak; gelin-kayınvalide ilişkisinin gelinin çalışma durumu, aylık gelir, gelinin eğitim durumu, evlenme şekli değişkenlerine göre değişip değişmediğinin araştırıldığı başka araştırmaya rastlanmamıştır. Bu sonuçlara göre Türkiye’de üst sosyo-ekonomik-kültürel düzeyde ya da alt sosyo-ekonomik-kültürel düzeyde olmanın gelin-kayınvalide ilişkisini değiştirmediği söylenebilir. Ayrıca kayınvalide ile birlikte oturma, evlilik süresi, çocuk sayısı değişkenlerinin gelin-kayınvalide ilişkisine etkisinin söz konusu olduğu çalışmalara rastlanmakla birlikte etkisinin söz konusu olmadığı çalışmalara da

rastlanmıştır. Diğer bir deyişle, farklı araştırmaların bulguları incelendiğinde ortaya farklı yönlerde bulgular çıkabilmektedir. Bu durum çalışmaların hepsinin farklı kültürlere sahip gruplarla yapılmış olmasıyla açıklanabilir. Bu çıkarım bu çalışma için de geçerlidir.

Nicel araştırmanın 10. problemi bulguları anne-oğul bağlanması ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma boyutunun gelin-kayınvalide ilişkisini pozitif yönde yordadığını göstermiştir. Anaya Bağlanma Ölçeği İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Boyutu puanlarının Gelin-Kayınvalide İlişkileri puanlarının %7'sini açıklama gücü vardır. Bu oranın değeri düşük olsa da anlamlılık düzeyi yeterlidir.

Araştırma kapsamında anne-oğul bağlanma ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı oluş boyutunun gelin-kayınvalide ilişkilerini yordamadaki gücü Gelin-Kayınvalide Ölçeği'nin tüm alt ölçekleri bazında incelenmiştir. Sonuçlar ve yorumları aşağıda sıralandığı gibidir.

Anaya Bağlanma İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Alt Ölçeği puanı Gelin-Kayınvalide Olumlu Etkileşim Alt Ölçek puanı varyansının %8'ini ($R^2=,08$), Psikolojik Saldırganlık Alt Ölçek puanı varyansının %7'sini ($R^2=,07$), Olumsuz Etkileşim Alt Ölçek puanı varyansının %8'ini ($R^2=,08$) anlamlı düzeyde açıklamaktadır ($p<,05$). Diğer alt ölçekler olan Müdahale/Evliliğe Etki, Kocanın Rolü ve Kocanın Tarafsızlığının anlamlı şekilde yordandığı bulunmamıştır ($p>,05$). Diğer bir deyişle, kayınvalidenin iletişimde uyumlu tarafları, empati, problem çözme, sevgi/ihtimam, dertleşme, oğlunun olumsuz davranışlarına karşı gelinini savunma konularını içeren kayınvalide ile olumlu etkileşim, kayınvalidenin başka insanların varlığı veya bilgisi dahilinde psikolojik zorbalık yaptığı durumları içeren kayınvalide tarafından psikolojik saldırganlığa uğrama düzeyi, kayınvalidenin gelini ile sorunlarına yapıcı çözümler bulamama, empati kuramama, gelinini istememe, ilgisiz olma, gerilimli ilişki, gel-gitli ilişki konularını içeren kayınvalide ile olumsuz etkileşim kocanın gelin-kayınvalide ilişkisindeki rolü ve kocanın gelin-kayınvalide çatışmasında tarafsız olması kocanın çocukluk hayatında annesinin ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma tutumundan etkilenmektedir. Etkilenme oranının değeri düşük olsa da anlamlılık düzeyi yeterlidir. Diğer bir taraftan, kayınvalidenin gelinin işlerine karıştığı, karı-koca arasında sorunlar yaratacak davranışlar gösterdiği durumları içeren müdahale/evliliğe etki, kocanın annesinin etkisiyle eşine karşı olumsuz tavırlarını, anne-

oğul ilişkisinin fazla koruyucu veya fazla bağlı olmasının sonucu evliliğin olumsuz yönde etkilenmesi konularını içeren kocanın rolü ve kocanın gelin-kayınvalide sorunlarında objektif olup olamamasını içeren kocanın tarafsızlığı kocanın gelin-kayınvalide çatışmasında tarafsız olması kocanın çocukluk hayatında annesinin ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma tutumundan etkilenmemektedir.

Nicel araştırmanın 11. problemi bulguları anne-oğul bağlanması otonomi ve bağımsızlığa izin vermeme boyutunun gelin-kayınvalide ilişkisini negatif yönde yordadığını göstermiştir. Anaya Bağlanma Ölçeği Otonomi ve Bağımsızlığa İzin Verme Boyutu puanlarının Gelin-Kayınvalide İlişkileri puanlarının %4'ünü açıklama gücü vardır. Bu oranın değeri düşük olsa da anlamlılık düzeyi yeterlidir.

Araştırma kapsamında anne-oğul bağlanma bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutunun gelin-kayınvalide ilişkilerini yordamadaki gücü Gelin-Kayınvalide Ölçeği'nin tüm alt ölçekleri bazında incelenmiştir. Sonuçlar ve yorumları aşağıda sıralandığı gibidir.

Anaya Bağlanma Bağımsızlığa ve Otonomiye İzin Vermeme Boyutu puanları Gelin-Kayınvalide Müdahale/Evliliğe Etki Alt Ölçek puanı varyansının %7'sini ve Kocanın Rolü Alt Ölçek puanı varyansının %5'ini açıklamaktadır ($p < .05$). Olumlu Etkileşim, Psikolojik Saldırganlık, Olumsuz Etkileşim ve Kocanın Tarafsızlığı alt ölçeklerinin ise anlamlı şekilde yordandığı bulunmamıştır ($p > .05$). Puanların açıklanma yüzdesi anlamlı olmakla birlikte çok güçlü görülmemektedir. Diğer bir deyişle, kayınvalidenin gelinin işlerine karıştığı, karı-koca arasında sorunlar yaratacak davranışlar gösterdiği durumları içeren müdahale/evliliğe etki, kocanın annesinin etkisiyle eşine karşı olumsuz tavırlarını, anne-oğul ilişkisinin fazla koruyucu veya fazla bağlı olmasının sonucu evliliğin olumsuz yönde etkilenmesi konularını içeren kocanın rolü, kocanın çocukluk hayatında annesinin ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma tutumundan etkilenmektedir. Etkilenme oranının değeri düşük olsa da anlamlılık düzeyi yeterlidir. Diğer bir taraftan, kayınvalidenin iletişimde uyumlu tarafları, empati, problem çözme, sevgi/ihtimam, dertleşme, oğlunun olumsuz davranışlarına karşı gelinini savunma konularını içeren kayınvalide ile olumlu etkileşim, kayınvalidenin başka insanların varlığı veya bilgisi dahilinde psikolojik zorbalık yaptığı durumları içeren kayınvalide tarafından psikolojik saldırganlığa uğrama düzeyi,

kayınvalidenin gelini ile sorunlarına yapıcı çözümler bulamama, empati kuramama, gelinini istememe, ilgisiz olma, gerilimli ilişki, gel-gitli ilişki konularını içeren kayınvalide ile olumsuz etkileşim ve kocanın gelin-kayınvalide çatışmasında tarafsız olması kocanın gelin-kayınvalide çatışmasında tarafsız olması kocanın çocukluk hayatında annesinin bağımsızlığa ve otonomiye izin verme tutumundan etkilenmemektedir.

Regresyon analizleri çocuksuz çiftler örneklemden çıkartılarak da sürdürülmüştür. Sadece çocuklu olan çiftlerde Anne-Oğul Bağlanma toplam puanlarının Gelin-Kayınvalide İlişkileri puanları varyansının %7'sini açıkladığı görülmüştür. Bu oranın değeri düşük olsa da anlamlılık düzeyi yeterlidir. Görüldüğü gibi anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisini yordaması sadece çocuklu çiftler örneklem olarak alındığında da geçerlidir.

Anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkilerini yordama sonuçlarını toparlarsak; tüm alt ölçekler (kocanın tarafsızlığı hariç) yordanmaktadır. Bazı alt ölçekler (olumlu etkileşim, olumsuz etkileşim ve psikolojik saldırganlık) anne-oğul bağlanmasının ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma boyutu tarafından pozitif yönde yordanırken; bazı alt ölçekler (müdahale/evliliğe etki, kocanın rolü) anne-oğul bağlanmasının bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutu tarafından pozitif yönde yordanmaktadır. Demek ki oğullarına karşı ilgili olan ve ihtiyaçlarına karşılık veren anneler, gelinleriyle daha olumlu etkileşimler gerçekleştirmeye meyillidirler. Oğullarına aşırı korumacı yaklaşarak bağımsız ve otonom bir kişilik oluşturmaya engel olan annelerin ise gelinlerine de benzer şekilde müdahaleci olmaya, evliliği olumsuz yönde etkilemeye ve kocaların da annesinin etkisiyle eşine karşı olumsuz tavır almaya meyli vardır. Ancak erkeğin gelin-kayınvalide çatışmasında objektif olup olmama durumu anne-oğul bağlanmasından etkilenmemektedir.

Nicel araştırmanın 10 ve 11. soruları bulgularını tartışacak olursak; araştırmanın küçük ölçekli yapısı göz önüne alındığında, daha geniş ölçekli araştırmalarda karşılaştırılması önerilebilir. Literatür incelendiğinde bu bulgulara benzer olarak; Rittenour (2009), Nebraska'da 622 gelinle yaptığı araştırmasında, kayınvalidenin olumlu iletişimi, kocanın gelin-kayınvalide bağıni teşviki ve annesi ile algıladığı ilişki doyumunun gelinin kayınvalidesi ile ilişkisini değerlendirmesi ve kategorize etmesinde önemli rol oynayan etmenler olduğunu bulmuştur. Kocanın, gelin-kayınvalide bağıni teşviki ve annesi ile

algıladığı ilişki doyumunun gelinin kayınvalidesi ile algıladığı ilişki doyumu puanı varyansının %25'ini açıklamaktadır. Bu oran oldukça güçlü düzeydedir. Hâlihazırdaki araştırmada da anne-oğul bağlanması puanları gelin-kayınvalide ilişkisi puanlarının varyansını düşük oranda fakat anlamlı şekilde açıklamaktadır. Türkiye’de, Asya veya Afrika ülkelerinde anne-oğul bağlanması ile gelin-kayınvalide ilişkileri arasındaki ilişkiyi inceleyen başka araştırmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle bu araştırmada elde edilen bulguları karşılaştırma imkanı bulunamamıştır. Ancak bu araştırmanın 17 gelinin anket sorularını cevaplamasıyla gerçekleştirilen nitel kısmında elde edilen verilerin de anne-oğul ilişkisinin gelin-kayınvalide ilişkilerine etkisi ile ilgili ifadelerle rastlanmıştır. Örneğin No8, kendisinin kayınvalidesi ile ilişkisinde, “Beni sevdiğini söyler, elimi tutar, sarılır. Ben de aynı şekilde mukabele ederim. Bizim için dualar eder.” ifadesini kullanırken; için kocası ile kayınvalidesi arasındaki ilişkide de “Eşim annesine sarılır, öper. Ellerini tutar. Annesinin dizine uzanır. Ona bağırır, sesini yükseltmez, azarlamaz. Annesi de oğluna aynı şekilde davranır. Bu beni çok mutlu eder.” ifadesini kullanmıştır. Benzer şekilde No13 “...annemle paylaşamadığım şeyleri, özellikle eşimle olan sorunlarımı ona anlatırım... İlişkimizi bir arkadaşına benzetiyorum... Eşim ile annesi çok güzel anlaşıyorlar ve bu anlaşma tabi ki de bize yansıyor. Arkadaş gibiler çokook iyiler.” derken No16 “Pek samimi değiliz. Biraz yabancı bir komşu misali gibi... Eşim de annesi ile çok samimi değildir...” diye belirtmiştir.

Nicel araştırmanın 12. problemi bulguları anne-oğul bağlanması ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma boyutunun kadınların evlilik doyumunu pozitif yönde yordadığını göstermiştir. Anaya Bağlanma Ölçeği İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Olma Boyutu puanlarının Evlilik Doyumu Kadın puanlarının %11'ini açıklama gücü vardır. Bu oran orta düzeyde olmakla birlikte yeterli anlamlılık düzeyine sahiptir.

Araştırma kapsamında anne-oğul bağlanma ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma boyutunun kadının evlilik doyumunu yordamadaki gücü Evlilik Doyumu Ölçeği'nin tüm alt ölçekleri bazında incelenmiştir. Sonuçlar ve yorumları aşağıda sıralandığı gibidir.

Anaya Bağlanma İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Oluş Alt Ölçeği puanları kadınlarda Evlilik Doyumu Ölçeği'nin alt boyutlarından Evlilik Uyumu puanı varyansının %9'unu, Öfke

puanı varyansının %9'unu, Eşin Ailesiyle İletişim puanı varyansının %4'ünü, Ekonomik Anlayış puanı varyansının %7'sini ve Evlilik Uyumu alt boyutunun alt ölçeği olan İlişki Mutluluğu puanı varyansının %10'unu, Yakınlık puanı varyansının %8'ini açıklamaktadır ($p < .05$). Evlilik Uyumu Alt Çatışma Alt Ölçeği ise anlamlı şekilde yordanmamaktadır ($p > .05$). Puanların açıklanma yüzdesi anlamlı olmakla birlikte, Evlilik Doyumu Ölçeği toplam puanlarının ve İlişki Mutluluğu alt ölçek puanlarının açıklanma yüzdesinin güçlü olduğu, diğer alt boyut puanlarının açıklanma yüzdesinin ise pek güçlü olmadığı görülmektedir. Diğer bir deyişle; kadınlarda, ilişki memnuniyeti, çiftlerin birbirine genel uyumu, ilişkinin geleceğine güven durma konularıyla açıklanan ilişki mutluluğu alt ölçeği, sevgi, ilgi, eşle birliktelikten alınan haz, hayranlık, eşle dostluk, ortak ilgi ve paylaşım konularıyla açıklanan yakınlık alt ölçeği, eşe duyulan öfke, fiziksel veya duygusal şiddet konularını içeren öfke alt boyutu, eşin ailesiyle yaşanan uyuşmazlıklar ve eşin ailesinin evliliğe olumsuz etkileri konularını içeren eşin ailesi ile ilişkiler alt boyutu ve bütçe konusunda ortaya çıkan uyuşmazlıkları içeren ekonomik anlayış alt boyutu kocanın çocukluk hayatında annesinin ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma tutumundan etkilenmektedir. Uyuşmazlık, çatışmada problem çözmede etkili olamama, sözel çatışmanın oranı ve eşini kabul etmeme konularını kapsayan Çatışma Alt Ölçeği ise etkilenmemektedir.

Nicel araştırmanın 13. problemi bulguları anne-oğul bağlanması bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutunun kadınlarda evlilik doyumunun yalnızca eşin ailesi ile ilişkiler alt boyutunun %9'unu açıklamaktadır. Bu oranın değeri düşük olsa da anlamlılık düzeyi yeterlidir. Diğer bir deyişle; eşin ailesiyle yaşanan uyuşmazlıklar ve eşin ailesinin evliliğe olumsuz etkileri konularını içeren eşin ailesi ile ilişkiler alt boyutu kocanın gelin-kayınvalide çatışmasında tarafsız olması kocanın çocukluk hayatında annesinin bağımsızlığa ve otonomiye izin verme tutumundan etkilenmekte; evlilik doyumunun diğer alt boyutları etkilenmemektedir.

Nicel araştırmanın 14. problemi bulguları anne-oğul bağlanması ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma boyutunun erkeklerde evlilik doyumunu pozitif yönde yordadığını göstermiştir. Anaya Bağlanma Ölçeği İlgili ve İhtiyaçlara Duyarlı Olma Boyutu puanlarının Evlilik

Doyumu Erkek puanlarının %8'ini açıklama gücü vardır. Bu oranın değeri düşük olsa da anlamlılık düzeyi yeterlidir.

Araştırma kapsamında anne-oğul bağlanma ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma boyutunun erkeğin evlilik doyumunu yordamadaki gücü Evlilik Doyumu Ölçeği'nin tüm alt ölçekleri bazında incelenmiştir. Sonuçlar ve yorumları aşağıda sıralandığı gibidir.

Anaya Bağlanma İlgî-Kontrol Alt Ölçeği puanları erkeğin Evlilik Uyum Alt Boyut puanı varyansının %10'unu ve Evlilik Uyum Alt Boyutu'nun alt ölçekleri olan İlişki Mutluluğu puanı varyansının %12'sini, Yakınlık puanı varyansının ise %6'sını açıklamaktadır ($p<.05$). Öfke, Eşin Ailesiyle İletişim, Ekonomik Anlayış Alt Boyutu ile Evlilik Uyum Alt Boyutu Çatışma Alt Ölçeği ise anlamlı şekilde yordanamamaktadır ($p>.05$). Diğer bir deyişle; erkeklerde, ilişki memnuniyeti, çiftlerin birbirine genel uyumu, ilişkinin geleceğine güven durma konularıyla açıklanan ilişki mutluluğu alt ölçeği, sevgi, ilgi, eşle birliktelikten alınan haz, hayranlık, eşle dostluk, ortak ilgi ve paylaşım konularıyla açıklanan yakınlık alt ölçeği erkeğin çocukluk hayatında annesinin ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma tutumundan etkilenmektedir. Eşe duyulan öfke, fiziksel veya duygusal şiddet konularını içeren öfke alt boyutu, eşin ailesiyle yaşanan uyuşmazlıklar ve eşin ailesinin evliliğe olumsuz etkileri konularını içeren eşin ailesi ile ilişkiler alt boyutu ve bütçe konusunda ortaya çıkan uyuşmazlıkları içeren ekonomik anlayış, uyuşmazlık, çatışmada problem çözmede etkili olamama, sözel çatışmanın oranı ve eşini kabul etmeme konularını kapsayan Çatışma Alt Ölçeği ise etkilenmemektedir.

Nicel araştırmanın 15. problemi bulguları anne-oğul bağlanması bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutunun erkeklerde evlilik doyumunun yalnızca öfke alt boyutunun %5'ini açıklamaktadır. Bu oranın değeri düşük olsa da anlamlılık düzeyi yeterlidir. Diğer bir deyişle; Eşe duyulan öfke, fiziksel veya duygusal şiddet konularını içeren öfke alt boyutu erkeğin çocukluk hayatında annesinin bağımsızlığa ve otonomiye izin verme tutumundan etkilenmektedir. Evlilik doyumunun diğer boyutları ise etkilenmemektedir.

Regresyon analizleri çocuksuz çiftler örneklemden çıkartılarak da sürdürülmüştür. Sadece çocuklu olan çiftlerde Anne-Oğul Bağlanma toplam puanlarının evlilik doyumu kadın puanları varyansının %13'ünü, erkeklerde ise %14'ünü açıkladığı görülmüştür. Bu oranlar orta düzeyde olmakla birlikte yeterli anlamlılık düzeyine sahiptir. Ayrıca çocuklu çiftlerde anne-oğul bağlanması toplam puanları hem kadınlarda hem erkeklerde Ebeveynlik Anlayışı alt boyut puanları varyansının %6'sını açıklamaktadır ($p<,05$). Bu oranların değeri düşük olsa da anlamlılık düzeyi yeterlidir. Görüldüğü gibi anne-oğul bağlanmasının evlilik doyumunu yordaması sadece çocuklu çiftler örneklem olarak alındığında da geçerlidir.

Nicel araştırmanın 12, 13, 14 ve 15. soruları bulgularını tartışacak olursak; anne-oğul bağlanmasının ilgili ve ihtiyaçlara duyarlı olma boyutunda pozitif yönde; bağımsızlığa ve otonomiye izin vermeme boyutunda negatif yönde evlilik doyumunu yordadığı bulunmuştur. Kişinin annesi ile bağlanma stiline yetişkinlikteki romantik ilişkilerinde bağlanmasını yordayabileceğini ifade eden bağlanma teorisinden (Bowlby, 1963/1973; Hazan ve Shaver, 1994/1997) yola çıkılarak bu araştırma teoriiyi desteklemiştir. Bu bulgular, daha önce evlilik doyumu ve bağlanma arasındaki ilişkiyi araştıran başka çalışma bulgularıyla benzeşmektedir. Türkiye'de yapılan araştırmalara bakıldığında; Sarı (2012), kaygılı ve kaçınan bağlanma stilleri ile evlilik doyumu arasında negatif yönde korelasyon bulmuştur. Sığırcı (2010), kaçınan bağlanmanın evlilik doyumunu önemli bir yordayıcısı olduğunu bulmuştur. Tufan Çetin (2010) ise yakınlıktan kaçınmanın evlilik doyumunu anlamlı şekilde yordadığını bulmuştur. Solmuş (2003), kaygılı-kararsız bağlanma stiline sahip kadınlarla evli erkeklerin, diğer bağlanma stiline sahip kadınlarla evli erkeklere oranla daha fazla evlilik çatışması yaşadıklarını belirtmiştir. Amerikalılarla yaptığı araştırmasında Moini (2016) de bağlanmanın evlilik doyumunu yordadığını, yordama gücü en yüksek olan bağlanma türünün kaçınan bağlanma olduğunu bulmuştur. Abouhamzeh (2014), İranlı Amerikalılarda; Ball (2014), Amerikalılarda; Crowley (2006), Amerikalılarda; Schnose (2005) İspanyol Amerikalılarda kaçınan ve kaygılı bağlanma stillerinin düşük evlilik doyumuyla ilişki olduğunu bulmuştur. Ng, Loy, MohdZain ve Cheong (2013)'ün araştırmasına göre ise Çinli kadınlar, Hintli kadın ve erkekler, Malezyalı kadın ve erkekler için kaçınma ve kaygı evlilik doyumunu önemli yordayıcıken Çinli erkekler için kaçınma evlilik doyumunu yordayıcıdır. ABD'de yapılan çalışmalara

bakıldığında; Kirkpatrick ve Davis (1994), çiftlerle yaptıkları çalışmalarda kaçınan bağlanma stiline sahip kadınlar ile kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip ilişkilerin diğer bağlanma stiline sahip çift ilişkilerinden daha kısa sürdüğünü ve kadınların kaygılı/kararsız bağlanma stiline erkeklerinse kaçınan bağlanma stiline sahip olduğu ilişkilerin ise nispeten uzun sürdüğünü görmüşlerdir. Bu durumu kaygılı/kararsız bağlanan kadının ve kaçınan erkeğin özelliklerinin geleneksel cinsiyet rollerine uygun olması ile açıklamışlardır. Fuller ve Fincham (1995), kaygılı/kararsız bağlanan veya kaçınan bağlanan kişilerin kendilerine benzer bağlanma stiline sahip kişilerle romantik birliktelik yaşamaya yanaşmadıklarını belirtmişlerdir. Çatışma çözme yöntemleri açısından değerlendirildiğinde ise güvenli bağlanan bireylerin evliliklerinde daha etkili yollarla çatışma çözme ihtimalleri vardır. Hatch (2008), Amerikalı evli öğrencilerle yaptığı çalışmasında kaçınan bağlanmanın hem kadının hem erkeğin evlilik doyumu ile ilişki gösterdiğini bulmuştur. Jenkins (2013) ise yukarıda bahsedilen araştırmalardan farklı olarak kaygılı bağlanma ve kaçınan bağlanma ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde ilişki bulmuştur. Bu durumu örneklemine yaşlı ve orta yaşlılardan oluşmasıyla açıklamaktadır. Çünkü orta yaşlı ve yaşlı kişilerin stresle başa çıkmada daha etkili olduklarını, o yüzden evlilikte de kaçınma ve kaygıyla başa çıkabileceklerini belirtmiştir (Cappeliez ve O'Rourke, 2006; akt. Jenkins, 2013). Ayrıca katılımcılarının çoğunun en az 10 yıl evli olması ve bu durumun eş desteğini daha çok alarak kaygı ve kaçınma davranışlarıyla baş etmiş olabileceklerini belirtmiştir (Heffner, Kiecolt-Glaser, Loving, Glaser ve Malarkey, 2004; akt. Jenkins, 2013).

Araştırmanın diğer bir amacı 16 ve 17. problemlere cevap aramak adına gelin-kayınvalide ilişkilerinin evlilik doyumunu yordayıp yordamadığına bakmaktır. Araştırma bulguları gelin-kayınvalide ilişkisinin evlilik doyumunu hem kadınlar hem de erkekler için yordadığını belirtmektedir. Kadınların evlilik doyumu tüm alt boyutlarda [Evlilik Uyumu (İlişki Mutluluğu, Çatışma, Yakınlık), Öfke, Eşin Ailesiyle İletişim, Ekonomik Anlayış, Ebeveynlik Anlayışı] yordanmakla beraber erkeklerin evlilik doyumu ekonomik anlayış alt boyut düzeyinde yordanmamaktadır. Bu konudaki ayrıntılı bulgular aşağıdaki gibidir:

Gelin-Kayınvalide İlişkileri toplam puanları kadınlarda evlilik doyumu Evlilik Uyumu Alt Boyutu puanı varyansının %25'ini, Evlilik Uyumu Alt Boyutu İlişki Mutluluğu Alt Ölçeği puanı varyansının %20'sini, Evlilik Uyumu Alt Boyutu Çatışma Alt Ölçeği puanı

varyansının %36'sını, Evlilik Uyumu Alt Boyutu Yakınlık Alt Ölçeği puanı varyansının %13'ünü, Öfke Alt Boyutu puanı varyansının %14'ünü, Eşin Ailesiyle İlişkiler Alt Boyutu puanı varyansının %76'sını ve Ekonomik Anlayış Alt Boyutu puanı varyansının %10'unu açıklamaktadır ($p<.05$). Açıklanma yüzdelerinin Eşin Ailesi ile İlişkiler ve Çatışma alt boyutları başta olmak üzere tümü oldukça güçlü düzeydedir. Diğer bir deyişle; kadınlarda, ilişki memnuniyeti, çiftlerin birbirine genel uyumu, ilişkinin geleceğine güven durma konularıyla açıklanan ilişki mutluluğu alt ölçeği, sevgi, ilgi, eşle birliktelikten alınan haz, hayranlık, eşle dostluk, ortak ilgi ve paylaşım konularıyla açıklanan yakınlık alt ölçeği, uyuşmazlık, çatışmada problem çözmede etkili olamama, sözel çatışmanın oranı ve eşini kabul etmeme konularını kapsayan Çatışma Alt Ölçeği, eşe duyulan öfke, fiziksel veya duygusal şiddet konularını içeren öfke alt boyutu, eşin ailesiyle yaşanan uyuşmazlıklar ve eşin ailesinin evliliğe olumsuz etkileri konularını içeren eşin ailesi ile ilişkiler alt boyutu ve bütçe konusunda ortaya çıkan uyuşmazlıkları içeren ekonomik anlayış alt boyutu gelinin kayınvalidesi ile ilişkisinin olumluluk düzeyinden etkilenmektedir.

Çocuklu çiftlerde ise Gelin-Kayınvalide İlişkileri toplam puanlarının, Evlilik Doyumu Ölçeği kadın toplam puanları varyansının %36'sını ve çocuk eğitimi ve disiplini konusundaki anlaşmazlıklar, eşin çocukla ilgili sorumlulukları yerine getirip getirememesi, eşin çocuklarla olan ilişki kalitesi konularını kapsayan Ebeveynlik Anlayışı alt boyut puanları varyansının %18'ini yordadığı görülmüştür ($p<.05$). Açıklanma yüzdelerinin tümü oldukça güçlü düzeydedir. Görüldüğü gibi gelin-kayınvalide ilişkisinin kadınlarda evlilik doyumu üzerindeki etkisi sadece çocuklu çiftler örneklem olarak alındığında da geçerlidir.

Gelin-kayınvalide ilişkileri puanları Evlilik doyumu erkek toplam puanları varyansının %15'ini, Evlilik Uyumu alt boyutunun %13'ünü, Evlilik Uyumu alt boyutu İlişki Mutluluğu alt ölçeğinin %7'sini, Evlilik Uyumu alt boyutu Çatışma alt ölçeğinin %23'ünü, Evlilik Uyumu alt boyutu Yakınlık alt ölçeğinin %6'sını, Öfke alt boyutunun %9'unu, Eşin Ailesiyle İlişkiler alt boyutu puanları varyansının ise %7'sini açıklamaktadır. Puanların açıklanma yüzdesi anlamlı olmakla birlikte, Evlilik Doyumu Ölçeği toplam puanlarının ve Çatışma alt ölçek puanlarının açıklanma yüzdesinin güçlü olduğu, diğer alt boyut puanlarının açıklanma yüzdesinin ise pek güçlü olmadığı görülmektedir. Ekonomik anlayış

alt boyutu ise anlamlı düzeyde yordanmamaktadır. Diğer bir deyişle; kadınlarda, ilişki memnuniyeti, çiftlerin birbirine genel uyumu, ilişkinin geleceğine güven durma konularıyla açıklanan ilişki mutluluğu alt ölçeği, sevgi, ilgi, eşle birliktelikten alınan haz, hayranlık, eşle dostluk, ortak ilgi ve paylaşım konularıyla açıklanan yakınlık alt ölçeği, uyuşmazlık, çatışmada problem çözmede etkili olamama, sözel çatışmanın oranı ve eşini kabul etmeme konularını kapsayan Çatışma Alt Ölçeği, eşe duyulan öfke, fiziksel veya duygusal şiddet konularını içeren öfke alt boyutu, eşin ailesiyle yaşanan uyuşmazlıklar ve eşin ailesinin evliliğe olumsuz etkileri konularını içeren eşin ailesi ile ilişkiler alt boyutu gelinin kayınvalidesi ile ilişkisinin olumluluk düzeyinden etkilenmektedir. Bütçe konusunda ortaya çıkan uyuşmazlıkları içeren ekonomik anlayış alt boyutu gelinin kayınvalidesi ile ilişkisinin olumluluk düzeyinden etkilenmemektedir.

Çocuklu çiftlerde ise Gelin-Kayınvalide İlişkileri toplam puanlarının, Evlilik Doyumu Ölçeği erkek toplam puanları varyansının %17'sini ve çocuk eğitimi ve disiplini konusundaki anlaşmazlıklar, eşin çocukla ilgili sorumlulukları yerine getirip getirememesi, eşin çocuklarla olan ilişki kalitesi konularını kapsayan Ebeveynlik Anlayışı alt boyut puanları varyansının %15'ini yordadığı görülmüştür ($p<.05$). Açıklanma yüzdelerinin tümü oldukça güçlü düzeydedir. Görüldüğü gibi gelin-kayınvalide ilişkisinin kadınlarda evlilik doyumu üzerindeki etkisi sadece çocuklu çiftler örneklem olarak alındığında da geçerlidir.

Nicel araştırmanın 16 ve 17. sorularının bulgularına benzer şekilde araştırmanın nitel kısmında oluşturulan temalar arasında kayınvalidenin evliliğe etkisine dair bulgular yer almaktadır: Kayınvalidenin gelinle ilgili olumsuzlukları oğluna ileterek evliliğe etki etmesi hakkında No6 "...Eşimle sürekli sohbet ederler ve sürekli ben konuşulurum. Bende yanlış ne gördüyse şikâyet eder eşime. Eşim de hemen inanır. Annesinin bu hatalardaki payını hiç görmez."; No17 "...Çok nadir olarak benim ile ilgili sorunları benimle değil de eşimle paylaşması ve bu şekilde çözüm bulmaya çalışması beni rahatsız ediyor. Eşim ister istemez onun etkisinde kalıyor." ifadelerini kullanmıştır. Literatüre bakıldığında buna benzer konularda çalışmalar yürütülmüştür. Öztürk (2013), Türkiye'de yaşayan 136 evli çift ile yaptığı çalışmada kayınvalide-kayınpeder kabul-ret algısı, eş kabul-ret algısı, evlilik çatışması ve genel evlilik memnuniyeti değerlendirmesi arasında ilişki görmüştür. Ayrıca

araştırma bulguları kadınların kayınpederi kabul-ret algısı ile erkeklerin kayınvalide kabul-ret algısının eş kabul-ret algısı üzerinde etkisi olduğunu göstermiştir. Tayvan’da Wu ve diğ. (2010), Tayvanlı kadınlarla yaptıkları araştırmada kayınvalide ile yaşanan çatışmanın evlilik doyumunu yordadığını bulmuştur. Hoyer (1971), ABD’de hem erkeğin hem kadının evlilik uyumu ile kayınvalide uyumu arasında anlamlı ilişki bulmuştur. Bryant ve arkadaşları (2001), yaptıkları boylamsal araştırmada gelinlerin kayınvalide-kayınpederleriyle olan fikir ayrılıklarının ve uyumsuzluklarının algılanan evlilik başarısını yordadığını bulmuşlardır. Abes (2002), gelin-kayınvalide ilişkisindeki yakınlık düzeyi ile evlilik uyumu arasında korelasyon görmüştür. Velluci (2013), ABD’de 254 çiftle yaptığı araştırmada erkek ve kadınlarda algılanan kayınvalide/kayınpeder tarafından onay/dahil olma ile evlilik doyumu ve istikrarı arasında pozitif yönde korelasyon görmüştür. Adams (2000)’in, ABD’de yaşayan 132 evli çift ile yaptığı araştırmasına göre kayınvalideleri ile daha doyumlu ilişki yaşayan gelinlerin evlilik doyumları da yüksektir. Hyejeong (1992) Kore’de yaptığı araştırmasında, gelin-kayınvalide çatışmasında kocanın yardımcı olmamasının gelinlerin evlilik uyumunu yordadığını belirtmiştir. Diğer taraftan, Rittenour (2009), Nebraska’da 622 gelinle yaptığı araştırmasında, kayınvalidenin iletişimi, kocanın gelin-kayınvalide bağına teşviki ve annesi ile algıladığı ilişki doyumunun gelinin kayınvalidesi ile ilişkisini değerlendirmesi ve kategorize etmesinde önemli rol oynayan etmenler olduğunu bulmuştur. Çin’de yapılan başka bir araştırmada ise Song (2009), kayınvalide ve gelinlerin aralarındaki çatışmalarda, damatların arabuluculuk stillerine dair algılarını incelemiş; damatların problem-çözen tutumlarının gelin-kayınvalide çatışmasını azalttığı, rekabette bulunan stillerinin ise arttırdığını bulmuştur. (Shih ve Pyke, 2010) Çin ve Japon kültürlerinde yaygın olan kanının aksine kocaların gelin-kayınvalide arasında arabulucu rolü üstelendiğini belirtmiştir.

5.3. Öneriler

Bu bölümde araştırma bulgularının değerlendirmesi sonucunda ortaya çıkan öneriler araştırmacılara ve uygulayıcılara sunulmuştur.

5.3.1. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu araştırmanın nitel kısmı 17 evli kadın ile nicel kısmı ise Türkiye’de yaşayan ve çoğunluğu İstanbul’dan olan 107 evli çift ile sınırlıdır. Bu nedenle sonraki araştırmalarda değişik örneklem gruplarıyla gerçekleştirilebilir.

Bu araştırma kullanılan ölçme araçları ile sınırlıdır. Başka ölçme araçları kullanılarak eşin literatür daha fazla zenginleştirilebilir.

Araştırmanın nitel kısmı sonucunda Türkiye’de gelin-kayınvalide ilişkisi ile ilgili elde edilen bulguların literatürü zenginleştirdiği düşünülmektedir. Ancak ülkemizde gelin-kayınvalidelerin ilişkilerinin niteliğini ölçen araştırmaların azlığından dolayı nitel çalışmaların artırılması önerilmektedir.

Bu araştırma evlilik doyumu ve gelin-kayınvalide üzerinde erkeğin annesi ile bağlanmasının etkisine bakmıştır. Sonraki araştırmalarda gelinin kendi annesi ile bağlanması, kayınvalidenin kendi annesiyle bağlanması değişkenleri arasındaki ilişkiler ve bunların gelin-kayınvalide ilişkisi ile evlilik doyumuna etkisi araştırılabilir.

Sonraki çalışmalarda gelin-kayınvalide ilişkilerine dair boylamsal araştırmalar yürütülebilir. Bu araştırmalar kapsamında gelinlerin kayınvalideleri ile ilişkileri yaşam döngüsü içerisinde değerlendirilirken bu gelinlerin kendileri kayınvalide olduğunda ilişkilerin nasıl olduğu araştırılabilir.

Bu araştırma gelin-kayınvalide ilişkilerinin çalkantılı, çekişmeli ve olumsuz olduğuna dair toplumdaki ön yargının aksine olumlu etkileşim örüntülerinin de yadsınacak düzeyde olmadığını göstermiştir. Toplumdaki yaygın kanının azalması adına, önümüzdeki araştırmalarda gelin-kayınvalide ilişkilerinde sadece olumlu taraflara odaklanılabilir. Ancak araştırma değişik yaş gruplarında denendiğinde aynı sonuçları verip veremeyeceği yönünde desteklenmelidir.

Yurt dışında var olan yalnız ülkemizde araştırmasına rastlanmamış gelin-kayınvalide ilişkilerinde kocanın arabuluculuğu konusunda araştırma yapılması önerilmektedir.

Araştırmanın nitel kısmında ortaya çıkan temalardan biri gelin-kayınvalidenin birlikte zaman geçirmesi konusunu içermektedir. Bundan sonraki araştırmalar için sadece gelin-

kayınvalide değil ailece zaman geçirme konularına değinilebilir. Torun-babaaanne ilişkisi, çekirdek ailenin babaaanneyi ziyaretleri işlenebilir.

Araştırmanın nitel kısmında ortaya çıkan temalardan bir diğeri olumsuz etkileşim konusunun altındaki olumsuz yaklaşım kategorisinin gelinini istememe, benimsememe ya da oğluna veya aileye layık görmeme kodları ortaya çıkmıştır. Kayınvalidenin bu tür düşüncelerinin temelinde kültür ve sınıf farkının etkili olabilmesi söz konusudur. Gelinini oğluna veya aileye layık olmadığını düşünmeleri aslında kendi kültürlerine layık olmadığını ima etmeleri anlamına gelebilmektedir. Bu nedenle ileriki çalışmalarda gelin-kayınvalide kültür farklılıklarının araştırılması önerilmektedir.

5.3.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre anne-oğul bağlanması hem gelin-kayınvalide ilişkisini hem de evlilik doyumunu yordamaktadır. Bu durum bağlanmanın önemini göstermektedir. Bu nedenle önleyici çalışma olması açısından anne-çocuk bağlanmalarının güvenli olma oranını artırmak için hamile kadınlarla çocukla güvenli oluşturma'nın önemi ve bu konuda neler yapmaları gerektiği ile ilgili eğitimler yürütülebilir.

Araştırmanın nitel kısmının literatüre kattıklarından yararlanılarak gelin-kayınvalide ilişkilerini destekleme konusunda en önemli unsurlardan bir olan karı-kocanın bu konudaki gücünü arttırmak ve çatışmalarını azaltmak amacı da çeşitli çalışmalarla desteklenebilir. Bu konuda karı-kocalar arasındaki bağı güçlendirecek terapiler ve psikososyal eğitimler geliştirilebilir. Çünkü eşler arasındaki bağı kuvvetlendirmenin kayınvalide problemleriyle baş etmede ve kocanın yapıcı arabuluculuğunda etkili olacağı düşünülmektedir. Bunların yanı sıra karı-koca ve anne-oğul olmak üzere iki gruba ayrı çalışmalar gerçekleştirilebilir. Karı-koca grubunda eşlerin evlilik doyumunu artırıcı çalışmalar gerçekleştirilirken, anne-oğul grubunda ilişkilerin daha sağlıklı, ne çok bağlı ne çok kopuk, olmasını sağlayacak çalışmalar yürütülebilir.

Araştırmanın hem nitel kısmında elde edilen bulgular hem de nicel kısmında geliştirilen GKİÖ psikolojik danışmanlık esnasında kullanılabilir. Ayrıca evlilik danışmalarında bu bulgulardan faydalanılarak gelin-kayınvalide-damat üçgenini kapsayan yeni teknikler geliştirilebilir. Bunların yanı sıra araştırma bulguları sonucu oluşturulabilecek eğitim

programları ve terapi teknikleri nişanlı çiftlerde önleyici danışmanlık amacıyla kullanılabilir.

Güvenli bağlanmanın önemini vurgulamak adına kamuoyundan farkındalığı artıracak çalışmalar geliştirilebilir.

Gelin-kayınvalide ilişkileri ile ilgili toplumda genelgeçer hale gelen olumsuz yargıları yıkmak adına da kamuoyundan farkındalığı artıracak çalışmalar geliştirilebilir.

KAYNAKLAR

Abouhamzeh, E. (2014). *Attachment styles and marital satisfaciton among Iranian-American individuals*. Unpublished doctorate dissertation, The Chicago School of Professional Psychology, Chicago, USA.

Adams, R. D. & Baptist, J. A. (2012). Relationship maintenance behaviour and adult attachment: an analysis of the actor-partner interdependence model. *The American Journal of Family Therapy*, 40, 230-244.

Adams, T. R. (2000). *Differantiation and in law satisfaction among newly married LDS couples*. Unpublished doctorate dissertation. Indiana State Univesity, Indiana, USA.

Ades, L. L. (2002). *Predictors of the quality of the relationship between daughters-in-law and mothers-in-law*. Unpublished doctorate dissertation, Adelphi Univesity, NY, USA.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2011). Türkiye boşanma nedenleri araştırması. <http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/5550af1d369dc51954e43522/taya2013trk.pdf> adresinden 06 Ocak 2014 tarihinde edinilmiştir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). Türkiye boşanma nedenleri araştırması. http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/54292ce0369dc32358ee2a46/tbna2014_kitap.pdf adresinden 06 Ocak 2014 tarihinde edinilmiştir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). Türkiye aile yapısı araştırması. <http://ailetoplum.aile.gov.tr/data/5550af1d369dc51954e43522/taya2013trk.pdf> adresinden 06 Ocak 2014 tarihinde edinilmiştir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi. (2009). Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması. <http://kasaum.ankara.edu.tr/files/2013/11/Aile-i%C3%A7i-%C5%9Fiddet-H%C3%9CNEE-2008-AnaRapor.pdf> adresinden 06 Ocak 2014 tarihinde edinilmiştir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi. (2014). Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TKAA2014_Ozet_Rapor.pdf adresinden 06 Ocak 2014 tarihinde edinilmiştir.

Ainsworth, M. D. S., Bleher, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: A psychological study of the strange situation*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Akça-Koca, D. (2013). *Bir aile eğitim programının evli annelerin, evlilik doyumu, evlilikte sorun çözme becerisi ve psikolojik iyi oluşuna etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Akın, A. Ed. (2012). *Psikoloji ve eğitimde kullanılan güncel ölçme araçları*. Ankara: Nobel.

Alkayış, M. F. (2013). Adıyaman yöresi atasözleri ve deyimlerinde gelin-kaynana ilişkisi ve evlilik konusu. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(9), 579-594.

Allendorf, K. (2015). Like her own: ideals and experiences of the mother in law’daughter in law relationship. *Journal of Family Issues*, 1-26.

Al-Attar, G. S. T. & El-Gibaly, O. (2014, May). *Is co-residence with mother-in-law affecting marital relationship quality in semi-urban assiut Egypt?* Presented in poster session at the Population Association of America 2014 Annual Meeting Program, Princeton University.

Anar, B. (2011). *Evli ve çalışan yetişkinlerin toplumsal cinsiyet rolleri ile evlilik doyumu ve iş doyumu ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Ateş, R. (2003). Evlilikte ilk yıllar, çatışmalar ve “güç” kavramı. H. Yavuzer (Ed.), *Evlilik okulu* içinde (s.92-113). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Ball, A. M. (2014). *Is there a relationship between attachment style and marital satisfaction? A study of couples married at least seven years*. Unpublished doctorate dissertation, Capella University, MN, USA.

Bandura, A. (1971). *Social Learning Theory*. New York, USA: General Learning Press.

Barnas, M. V., Pollina, L. & Cummings, E. M. (1991). Life span attachment: relations between attachment and socioemotional functioning in adult women. *Genetic, Social, and General Psychology Monographs*, 117(2), 175-202.

Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226-244.

Bartholomew, K., Shaver, P. R. (1998). Methods of Assessing Adult Attachment. In J. A. Simpson & W. S. Rholes (Eds.) , *Attachment theory and close relationships* (pp. 25-45). New York: Guilford Press.

Basat, Ç. (2004). *An exploration of marital satisfaction, locus of control, and self-esteem as predictors of sexual satisfaction*. Unpublished doctorate dissertation, Middle East Technical University, Ankara.

Bowlby, J (1969). *Attachment*. USA: Basic Book Publishers.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss Volume II: Separation*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (2012). *Güvenli bir dayanak ebeveyn-çocuk bağlanması ve sağlıklı insan gelişimi*. (Çev. S. Güneri). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları. (Orijinali 1988’de basıldı).

Bradbury, T. N. & Fincham, F. D. (1988). Individual difference variables in close relationships: A contextual model in marriage as an integrative framework.

Journal of Personality and Social Psychology, 54(4), 713-721.

Bretherton, I. (1992). The origin of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 28, 759-775.

Bryant, C. M., Conger, R. D., Meehan, J. M. (2001). The influence of in-laws on change in marital success. *Journal of Marriage and Family*, 63, 614-626.

Bulut, I. (1990). *Aile değerlendirme ölçeği (ADÖ) el kitabı*. Ankara: Özgeliş Matbaası.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (Çev. Sarıoğlu İDE). İstanbul: Kaknüs Yayınları. (Orijinali 2004’te basıldı).

Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 32, 470-483.

Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö. ve Köklü, N. (2013). *Sosyal Bilimler İçin İstatistik*. İstanbul: Pegem Akademi

Canel, A., N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Canel, A., N. (2013). The development of the Marital Satisfaction Scale (MSS). *Educational Science: Theory & Practice*: 13(1), 1-2

Celenk, Ö. & Vijver, Fons van de. (2013). What makes couples happy? Marital and life satisfaction among ethnic groups in the Netherlands. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 44(8), 1275-1293.

Chapin, L.R.; Chapin, T.J.; Sattler, L.G. (2001). The relationship of conflict resolution styles and certain marital satisfaction factors to marital distress. *Family Journal*, 9(3), 259-265.

Corey, G. (2008). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları*. (Çev. T. Ergene). Ankara: Mentis Yayıncılık.

Chapman, A. R. (2013). *Marital power and marital satisfaction among American Muslims*. Unpublished doctorate dissertation, George Mason University, USA.

Chen, M-H. (1999). *The relationship of mothers and daughters in-law in urban Chinese families*. Unpublished doctorate dissertation, The Texas Woman's University, USA.

Çurun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Crowley, A., K. (2006). *The relationship of adult attachment style and interactive conflict styles to marital satisfaction*. Unpublished doctorate dissertation, Texas A&M University, USA.

Çağ, P. (2011). *Evli bireylerde eş desteği ve evlilik doyumu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Çakır, S. (2008). *Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Çelenoğlu, A. (2011). *Evli bireylerin, bağlanma stillerine ve kendilik algısına göre evlilikte yaşanan sorunlarla başa çıkma yollarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Çelik, E. (2009). *Evli öğretmenlerin bağlanma stili, denetim odağı ve bazı nitelikleri açısından evlilik uyum düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Çınar, L. (2008). *Evlilik doyumu: Cinsiyet rolleri ve yardım alma tutumu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Çokluk, Ö., Köklü, N. ve Büyüköztürk, Ş. (2014). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.

Datta, P., Poortinga, Y. H. & Marcoen, A. (2003). Parent care by Indian and Belgium caregivers in their roles of daughter/daughter-in-law. *Journal of Cros-Cultural Psycholgy*, 34 (6) 736-749.

Demir, İ. (2003). Evlilik ilişkilerine farklı bir yaklaşım: bağlanma kuramı. H. Yavuzer (Ed.), *Evlilik okulu* içinde (s.92-113). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Du, Y., D. (2013). Living under the same roof: a genealogy of the family romance between mother-in-law and daughter-in-law in modern Chinese history. *Gender & History*, 25(1), 170-191.

Duman-Temel, E. (2013). *Mediating role of marital satisfaction in the types of infidelity - forgiveness, trait positive affect – forgiveness and coping, forgiveness relationships in married men and women*. Unpublished master dissertation, Middle East Technical University, Ankara.

Ercan, İ. ve Kan, İ. (2004). Ölçeklerde güvenirlik ve geçerlik. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 211-216.

Ergin, D.Y. (1995). Ölçeklerde Geçerlik ve Güvenirlik. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7,125-148.

Erkuş, A. (1994). *Psikolojik Terimler Sözlüğü*. Ankara: Doruk Yayınları.

Feeney, B. C. & Collins, N. L. (2001). *Predictors of care-giving in adult intimate relationships: an attachment theoretical perspective*. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(6), 9-994.

Feeney, J. A., Noller, P. & Callan, V.J. (1994). *Attachment style, communication and satisfaction in the early years of marriage*. *Advances in Personal Relationships*, 5, 269-308.

Feeney, B. C., Collins, L. N. & Van Vleet, M. (2013). Motivations for providing a secure base: links between attachment orientation and secure base support behaviour. *Attachment & Human Development*, 15(3), 261-280.

Fuller, T.L., Fincham, F.D. (1995) Attachment style in married couples: relation to current marital functioning, stability over time, and method of assessment. *Personal Relationships*. 2, 17-34.

Fragiskatos, C. A. (1994). *Factors im pacting in-law relations in Greek American families*. Unpublished doctorate dissertation, United States International University, USA.

Givertz, M., Wozidlo, A., Segrin, C. & Knutson, K. (2013). Direct and indirect affects of attachment orientation on relationship quality and loneliness in married couples. *Journal of Social and Personal Relationships*, 30(8), 1096-1120.

Gladding, S. T. (2012). Aile terapisi tarihi, kuram ve uygulamaları. (Çev. Ed. İ. Keklik ve İ. Yıldırım). Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği.

Groves, S. S. (2010). *The role of adult attachment and relationship beliefs in emerging adults' romantic relationships*. Unpublished doctoral dissertation, Fairleigh Dickinson University, NJ, USA.

Guarnieri, S., Smorti, M. & Tani, F. (2014). Attachment relationships and life satisfaction during emerging adulthood. *Soc Indic Res*, 121, 833-847.

Güngör-Ergan, N. (t. y.). Türk atasözleri ve deyimlerinde aile ve akrabalık anlayışı. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi. <http://turkoloji.cu.edu.tr/YENI%20TURK%20DILI/14.php> adresinden 07 Temmuz 2014 tarihinde edinilmiştir.

Günindi-Ersöz, A. (2010). Türk atasözleri ve deyimlerinde kadına yönelik toplumsal cinsiyet rolleri. *Gazi Türkiyat*, 6, 167-180.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Müdürlüğü & BNB Danışmanlık Ltd. Şirketi. (2009). *Türkiye’de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması özet rapor*. Ankara.

Hatch, D. L. (2008). *Factors that influence the association between adult attachment and marital satisfaction*. Unpublished doctorate dissertation, Utah State University, USA.

Hazan, C. & Shaver, P. R. (1994). “Attachment as an organizational framework for research on close relationship”. *Psychological Inquiry*, 5(1), 1-22.

Hazan, C. & Shaver, P. R. (1997). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524.

Hawkins, D. & Booth, A. (2005). Unhappily ever after: effects of longterm, low quality marriages on well-being. *Social Forces*, 84(1), 451-470.

Hazer, G. (2011). Selma Rıza’nın uhuvvet romanında kurmaca yapı. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 6(3), 875-893.

Heppner, P. P., Wampold B. E. & Kivlighan, D. M. (2013). *Psikolojik danışmada araştırma yöntemleri*. (D. M. Siyez, Çev. Ed.). Ankara: Mentis Yayıncılık. (Orijinali 2008’de basıldı).

Hogge, J., L. (2007). *Relationships among marital satisfaction, marital conflict dimensions and marital conflict strategies*. Unpublished master dissertation, Utah State University, Utah, USA.

Hoye, D. (1971). *Mother-in-law adjustment of young marrieds*. Unpublished doctorate dissertation, University of North Carolina, Greensboro, USA.

Hyejeong, C. (1992). *Effects of conflict with mothers-in-law on psychological well-being and marital adjustment among Korean daughters-in-law*. Unpublished dissertation, Texas Tec University, USA.

Jeffry, J., Richard, M., Megan, O. & Ryan, H. (2014). Gender differences in marital satisfaction: a meta-analysis. *Journal of Marriage & Family*, 76 (1), 105-129.

Jenkins, N. (2013). *The relationship between attachment styles and marital satisfaction in a military service population*. Unpublished doctorate dissertation, Walden Univertsity, USA.

Kadir, M. M., Fikree, F. F., Khan, A., Sajan, F. (2003). Do mothers-in-law matter? Family dynamics and fertility decision-making in urban squatter settlements of Karachi, Pakistan. *Journal of Biosocial Science*, 35(04), 545-558.

Kapçı, E. G., Küçüker, S. (2006). Ana babaya bağlanma ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerin değerlendirilmesi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 17(4), 286-295.

Karaca, E. (2004, Temmuz). *Öğretimde planlama ve değerlendirme dersine yönelik tutum ölçeği geliştirme*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sunulan bildiri. İnönü Üniversitesi, Malatya.

Karakoç, F. Y. ve Dönmez, L. (2014). Ölçek geliştirme çalışmalarında temel ilkeler. *Tıp Eğitim Dünyası*, 40, 39-49.

Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karney, B.R. & Bradbury, T.N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: a review of theory, method, and research. *Psychological Bulletin*, 118(1), 3-34.

Khaleque, A., Shirin, A. & Uddin, M. (2013). Attachment relationships and psychological adjustment of married adults. *Social Indicators Research*, 110(1), 237-244.

Kirby, J.S. (2005). *A Study of The Marital Satisfaction Levels of Participants in a Marriage Education Course*. Unpublished Doctoral Dissertation, University of Louisiana, Monroe.

Kirkpatrick, L.A., Davis, K.E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*. 66, 502-512.

Kutlu (2009). *Beden imajının gelişimi ve sağlıklı beden ağırlığının korunmasında yemeyle ilgili tutumlar, temel inançlar ve ebeveyne bağlanma rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi.

Larsen, N. J. (1997). *Support given by women to their mothers and mothers in law and relationship quality over time*. Unpublished doctorate dissertation, Iowa State University, USA.

Lee, D-g. & Lim, H-W. (2013). Ölçek geliştirme. P. R. Heppner, B. E. Wampold, D. M. Kivlighan. (Eds.), *Psikolojik danışmada araştırma yöntemleri içinde* (s.553-570). (D. M. Siyez, Çev. Ed.). Ankara: Mentis Yayıncılık.

Link, C. F. (2010). *Husbands, wives, and in-laws: family dynamics and childbearing behaviour in Nepal*. Unpublished doctorate dissertation, The University of Michigan, USA.

Lippitt, D.N. (2005) *An examination of the relationship between differentiation, adult attachment style and marital satisfaction: a multi dimensional approach*. Unpublished Doctoral Dissertation, Capella University.

McKay, N. F. (2012). *Connections: Women in succesful in in-law relationships*. Unpublished doctorate dissertation, The Union Institute & University, Ohio, USA.

Moini, S. (2016). *What predicts marital satisfaction? Defining marital satisfaction through attachment and differantation*. Unpublished master dissertation, Alliant International University, LA, USA.

Nastasee, A. (1995). *Analysis of the relationship mothers in law and daughters in law: a systems perspective*. Unpublished doctorate dissertation, The Pennsylvania State University, USA.

Ng, K-M., Loy, J., MohdZain, Z. & Cheong, W. (2013). Gender, race, adult attachment and marital satisfaction among Malaysians. *The Family Journal: Counselling and Therapy for Couples and Families*, 21(2), 198-207.

Nichols, M. P. (2013). *Aile terapisi kavramlar ve yöntemler*. (Çev. O., Gündüz). İstanbul: Kaknüs Psikoloji.

Nichols, W. (2005) The First Years of Marital Commitment. In Michele Harway (Ed.), *Handbook of couples therapy*. (pp. 35-36). NJ: John Wiley & Sons, Incorporated.

Nosaka, A. (1997). *Mother-in-law's influence on daughter-in-law's reproductive behaviour in rural Bangladesh*. Unpublished doctoral dissertation, The Pennsylvania State University, Pennsylvania, USA.

Nuner, J. (2004). *A qualitative study of mother in law / daughter in law relationships*. Unpublished doctoral dissertation, Texas Woman's University, Texas, USA.

Özabacı, N. ve Erkan, Z. (2013). *Aile danışmanlığı kuram ve uygulamalara genel bakış*. Ankara: PEGEM Akademi.

Özcan, Ö., Elbozan Çamurcu, B., Karlıdağ, R., Ünal, S., Aktan Mutlu, E. & Kartalcı, Ş. (2015). Attachment styles in women with vaginismus. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 16(1), 37-43.

Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.

Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede iletişim ve yaşam*. Ankara: PDREM Yayınları.

Öztürk, M. (2013). *The interrelationship between in-laws acceptance rejection, intimate partner acceptance rejection, marital conflict, and overall marital satisfaction evaluation*. Unpublished master dissertation, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

Parlak, E. (2005). Alan Ayckbourn'un just between ourselves (söz aramızda kalsın) oyununda evlilik ve duyarlılık. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 309-317.

Patton, M.Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Newbury Park, CA: Sage Publications.

Pfeifer, S. K. (1989). *Mothers' in law and daughters' in law perceptions of interpersonal interaction*. Unpublished doctoral dissertation, University of Delaware, USA.

Price, W. G. (1992). *The relationship levels of differantation from the family of origin to the mother-in-law/daughter-in-law relationship*. Unpublished master dissertation, Texas Woman's University, USA.

Rabho, L. A. (2015). 'My mother-in-law ruined my life': the jealous mother-in-law and the empowerment of Palestinian women. *Cont Islam*, 9, 455–470.

Rangelov, B. B. (2012). *A study of relationship between conflict management styles and marital satisfaction among Bulgarian-American Spouses*. Unpublished doctorate dissertation, Southwestern Baptist Theological Seminary, USA.

Rashed Al-Damarki, F., Hassane, S. H., Ahammed, S., Abdullah, A. S., Yaaqeib, S. I. & Dodeen, H. (2016). Marital satisfaction in the United Arab Emirates: development and validation of a culturally relevant scale. *Journal of Family Issues*, 37(12), 1703-1729.

Rittenour, C. E. (2009). *Communicative and relational dimensions of shared family identity and relational intensions in mother-in-law/daughter-in-law relationships: implications for relational outcomes and future family functioning*. Unpublished dactorate dissertation, University of Nebraska, USA.

Rittenour, C. & Soliz, J. (2009). Communicative and relational dimensions of shared family identity and relational intensions in mother-in-law/daughter-in-law relationships: developing a conceptual model for mother in law/daughter-in-law research. *Western Journal of Communication*, 73(1), 67-90.

Risda, D. & Singer, G. H. S. (2004). Marital adjustment in parents of children with disabilities: a historical review and meta-analysis. *Research & Practice for Persons with Severe Disabilities*, 29(2), 95-103.

Sarı, T. (2012). *Evli bireylerin ebeveyn algıları, otomatik düşünceleri ve bağlanma stillerinin evlilik doyumu ile ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Sımsıkı, H. (2011). Baba katılımının ebeveyn tutumu, bağlanma stili ve çift uyumu açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Schnose, M., A. (2005). *Marital satisfaction among Hispanic couples: intimacy, adult attachment and internalized shame*. Unpublished doctoral dissertation, Fuller Theological Seminary, School of Psychology, USA.

Serewicz, M. C. M. (2014). Relationships with parents in-law. In K. Floyd & M. T. Morman (Eds.) *Widening the family circle: new research on family communication*. (pp. 85-102). USA: SAGE Publications.

Serovich, J. M. (1991). *In-law relationships: a role change perspective*. Unpublished master dissertation, University of Georgia, USA.

Shih, K. Y. & Pyke, K. (2010). Power, resistance, and emotional economies in women's relationships with mothers-in-law in Chinese immigrant families. *Journal of Family Issues*, 31(3) 333–357.

Shih, K. Y. & Pyke, K. (2015). Seeing mothers-in-law through the lens of the mothering ideology: an interview analysis of Taiwanese, Taiwanese American, and Mexican American daughters-in-law. *Journal of Family Issues*, 1–26.

Shlien, J. M. (1992). Mother-in-law: a problem in kinship terminology. *A Review of General Semantics*, 19, 161-171.

Sığırcı, A. (2010). *Evli bireylerde bağlanma biçimleri ve evliliğe dair inançların evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.

Solmuş, T. (2010). *Bağlanma ve aşkın iki yüzü*. İstanbul: Epsilon.

Song, Y. (2009). *Perceptions of the adult son/husband's mediation styles in Chinese mother/daughter-in-law conflicts*. Unpublished doctorate dissertation, University of Kansas, USA.

Stanish, N. A. (2016). *Family structures as predictors of attachment security: the relationship between parental attachment security and romantic attachment security in stepfamilies and intact families*. Unpublished master dissertation, Purdue University, USA.

Stith, S. M., Green, N. M., Smith, D. B. & Ward, D. B. (2008). Marital satisfaction and marital discord as risk markers for intimate partner violence: a meta-analytic review. *J Fam Viol*, 23, 149-160.

Şahin, B. (2011). *Alkol bağımlıları ve eşlerinde evlilik uyumu, bağlanma biçimi ve mizaç karakter özellikleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayınevi.

Tezer, E. (1986). *Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: algılama ve doyum*. Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Thibaut, J.W. & Kelley, H.H. (1959). *Social psychology of groups*. New York: Willey.

Tufan Çetin, B. (2010). *Evlilik doyumunun bazı değişkenlere göre yordanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Tuncay-Senlet, E. (2012). *Domestic violence against women in relations to marital adjustmet and psychological well-being,with the effects of attachment, marital coping, and social support*. Unpublished doctoral dissertation, Middle East Technical University, Ankara.

Turan-Akdağ, S. (2011). *Ergenlerin bağlanma stilleri ile ebeveynlerinin bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış tıpta uzmanlık tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Turner, M. J., Young, C. R., & Black, K. L. (2006). Daughters-in-law and mothers-in-law seeking their place within the family: a qualitative study of differing viewpoints. *Family Relations*, 55(5), 588-600.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2013). *Evlenme ve boşanma istatistikleri 2013*. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16051> adresinden 06 Haziran 2013 tarihinde edinilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2014). *Evlenme ve boşanma istatistikleri 2014*. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18628> adresinden 09 Temmuz 2014 tarihinde edinilmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu. (2015). *Evlenme ve boşanma istatistikleri 2015*. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21515> adresinden 13 Haziran 2015 tarihinde edinilmiştir.

Varghese, R. P. (2009). *Welfare consequences of coresiding with the mother-in-law in patriarchal joint families for women and children: evidence from India and Bangladesh*. Unpublished doctorate dissertation, The University of Chicago, Chicago, Illinois, USA.

Vaughn ,M.J & Baier, M.E. (1999). *Reliability and validity of relationship assesment scale*. American Journal of Family Therapy, 27,137-148.

Vellucci, K., L. (2013). *Perceived relationship approval and inclusion by parens-in-law as predictors of marital satisfaction and stability*. Unpublished doctoral dissertation, Alliant International University, California, USA.

Wai-chun To, C. (2015). Sibling structure, distributive norms, and negotiation for mothers-in-law's assistance in rural South China. *Journal of Aging Studies*, 32, 59-70.

Wasim, F. (2014). *South Asian American daughter in law/mother in law relationships, cultural values conflict, and help seeking for domestic violence*. Unpublished doctoral dissertation, Oklahoma State University, USA.

Weng, W,C. (2016). *Exploring adult attachment, acculturation and psychological well-being in Chinese/Taiwanese immigrants*. Unpublished doctoral dissertation, Columbia University, USA.

Wu, T-F., Yeh, K-H., Cross, S., E., Larson, L., M., Wang, Y-C., Tsai, Y-L. (2010). Conflict with mothers-in-law and Thaiwanese women's marital satisfaction: the moderating role of husbands support. *Counselling Psychologist*, 38(4), 497-522.

Yakalı-Çamoğlu, D. (2007). Turkish family narratives: the relationships between mothers and daughters in-law. *Journal of Family History*, 32(2), 161-178.

Yakalı-Çamoğlu, D. (2011). Representations of in-law women as villains in the turkish novel. In A. Fahraeus, & D. Yakalı-Çamoğlu (Eds.) *Villains and villainy embodiments of evil in literature, popular culture and media*. (pp. 149-171). Amsterdam-New York, NY: Probing the Boundaries.

Yaşar, F. (2009). *İlköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyiyle ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, A. (2003). Evlilikte yaşanan sorunlar ve başa çıkma yolları. H. Yavuzer (Ed.), *Evlilik okulu* içinde (s.211-229). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldız, E. (2013). *Fatma Barbarosoğlu'nun hikaye kişileri üzerine bir inceleme*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.

Yıldız, S. (2005). *Depresyon ve anksiyete tanısı almış çocuklar ile kontrol grubunun anne babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumunun belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Psikiyatri Anabilim Dalı, Bursa.

Yurtkuran-Demirhan, S., Günindi-Ersöz, A., Beder-Şen, R., Ertekin, E., Sezgin, Ö., Turğut, A. M. vd. (2009). *Boşanma nedenleri araştırması*. Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Zeytinoğlu, E. (2013). *Evli bireylerin benlik saygısı, kıskançlık düzeyi, evlilikteki çatışmalar ve evlilik doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

EK.1: GELİN-KAYINVALİDE İLİŞKİLERİ ANKET FORMU

1. Kayınvalideniz ile bir araya geldiğinizde neler yaparsınız?

.....

.....

.....

2. Kayınvalidenizle olan ilişkinizi neye benzetirsiniz?

.....

.....

.....

3. Kayınvalidenizle ilişkinizde hoşunuza giden şeyler var mı? Varsa nelerdir?

.....

.....

.....

4. Kayınvalidenizle ilişkinizde rahatsız eden şeyler var mı? Varsa nelerdir?

.....

.....

.....

5. Eşinizin, annesi ile olan ilişkisini neye benzetirsiniz?

.....

.....

.....

6. Eşinizin, annesi ile ilişkinizde hoşunuza giden şeyler var mı? Varsa nelerdir?

.....

.....

.....

7. Eşinizin, annesi ile ilişkisinde sizi rahatsız eden şeyler var mı? Varsa nelerdir?

.....

.....

.....

EK.2: KİŞİSEL BİLGİ FORMU (ERKEK)

Elinizdeki formda kişisel bilgileriniz istenmektedir. Sizlerden elde edilen bilgiler araştırma amaçlı kullanılacak olup, isim yazmanız gerekmemektedir. Araştırmanın gerçekçi sonuçlar verebilmesi için anketi doğru, içten ve eksiksiz olarak yanıtlamanız istenmektedir.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

Marmara Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik
Yüksek Lisans Öğrencisi Esra Aydın

1. Yaşınız: _____

2. Aylık geliriniz nedir?

Düşük() Orta() Yüksek()

3. Eğitim Durumunuz:

İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Yüksek lisans/doktora()

4. Ne kadar süredir evlisiniz?

1-5 yıl () 5-10 yıl () 10-20 yıl () 20 yıl ve üstü ()

5) Çocuğunuz var mı, varsa kaç tane:

a) Var-----tane

b) Yok

EK.3: KİŞİSEL BİLGİ FORMU (KADIN)

Elinizdeki formda kişisel bilgileriniz istenmektedir. Sizlerden elde edilen bilgiler araştırma amaçlı kullanılacak olup, isim yazmanız gerekmemektedir. Araştırmanın gerçekçi sonuçlar verebilmesi için anketi doğru, içten ve eksiksiz olarak yanıtlamanız istenmektedir.

Katılımınız için teşekkür ederiz.

Marmara Üniversitesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik
Yüksek Lisans Öğrencisi Esra Aydın

1. Yaşınız: _____

2. Çalışıyor musunuz?

Evet () Hayır ()

3. Aylık geliriniz nedir?

Düşük() Orta() Yüksek()

4. Eğitim Durumunuz:

İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Yüksek lisans/doktora()

5. Ne kadar süredir evlisiniz?

1-5 yıl () 5-10 yıl () 10-20 yıl () 20 yıl ve üstü ()

6) Çocuğunuz var mı, varsa kaç tane:

a) Var-----tane

b) Yok

7. Eşinizin ailesi ile mi yaşıyorsunuz?

() Evet () Hayır

8. Eşinizin ailesiyle aile apartmanında mı oturuyorsunuz?

() Evet () Hayır

9. Eşinizin annesiyle ne kadar sıklıkla görüşüyorsunuz?

() Her gün () Haftada bir () Ayda bir () Yılda bir veya daha fazla

EK.4: Ana Babaya Bağlanma Ölçeği (ABBÖ) Anne Formu

Aşağıda, annenizin çeşitli tutum ve davranışlarına ilişkin ifadeler yer almaktadır. 16 yaşınıza kadar olan dönemde **annenizi** hatırlamaya çalışarak, her bir ifadeye size en uygun seçeneğin altına X işareti koyunuz.

	Tamamen böyleydi	Kısmen böyleydi	Pek böyle değildi	Hiç böyle değildi
1. Benimle yumuşak ve arkadaşça bir tarzda konuşurdu.				
2. İhtiyaç duyduğum kadar yardım etmezdi.				
3. Hoşlandığım şeyleri yapmama izin verirdi.				
4. Duygusal olarak bana karşı soğuk görünürdü.				
5. Sorunlarımı ve endişelerimi anlıyor görünürdü.				
6. Bana karşı sevgi doluydu.				
7. Kendi kararlarımı vermemden memnuniyet duyardı.				
8. Büyümemi istemezdi.				
9. Yaptığım her şeyi kontrol etmeye çalışırdı.				
10. Mahremiyetime müdahale ederdi.				
11. Olan-bitenler hakkında benimle konuşmaktan keyif alırdı.				
12. Genellikle bana karşı güleryüzlüydü.				
13. Bana, bebekmişim gibi davranma eğilimi vardı.				
14. İhtiyaçlarımı ve isteklerimi anlamıyor gibiydi.				
15. Kendimle ilgili kararları almama izin verirdi.				
16. İstenmediğimi hissettirirdi.				
17. Üzgün olduğum zamanlarda kendimi daha iyi hissetmemi sağlardı.				
18. Benimle pek fazla konuşmazdı.				
19. O'na bağımlı olduğum duygusunu				

yaşatmaya çalışırdı.				
20. Annem yanımda olmadığı zaman, kendime bakamayacağımı hissederdim.				
21. İstedğim kadar özgürlük tanırıdı.				
22. İstedğim zaman dışarı çıkmama izin verirdi.				
23. Bana karşı aşırı koruyucuydu.				
24. Beni övmezdi.				
25. İstedğim gibi giyinmeme izin verirdi.				

EK.5: Evlilik Doyumu Ölçeği (EDÖ)

Aşağıda Evlilik Doyumu Ölçeği için örnek maddeler verilmiştir. Ölçeğe ulaşmak için Yrd. Doç. Dr. Azize Nilgün Canel'e ulaşılabilir. *

1. İlişkimiz bana mutluluk veriyor. D () Y ()	14. Eşim beni hiçbir zaman fiziksel olarak incitmemiştir. D () Y ()
4. Tartışmalarımızın çoğu moral bozukluğuyla sonuçlanır. D () Y ()	9. Bazen eşimin ailesinin davranışlarından dolayı mutsuzluk duyuyorum. D () Y ()
11. Eşimin pek çok özelliğine hayranım. D () Y ()	93. Çocuklarımızı yetiştirmek konusunda eşimle mükemmel bir uyum içerisindeyiz. D () Y ()

*Yrd. Doç. Dr. Azize Nilgün Canel
Marmara Üniversitesi
Psikolojik Danışma ve Rehberlik

EK 6: GELİN KAYINVALİDE İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ (GKiÖ)

Aşağıda Evlilik Doyumu Ölçeği için örnek maddeler verilmiştir. Ölçeğe ulaşmak için Esra Aydın'a ulaşılabilir. *

	Hiç doğru değil	Nadiren doğru	Bazen doğru	Çoğunlukla doğru	Her zaman doğru
1. Eşimle aramızda kayınvalidemden kaynaklanan küskünlük ve kırgınlıklar olur.	1	2	3	4	5
2. Kayınvalidem ile anne-kız gibiyiz.	1	2	3	4	5
3. Kayınvalidem aramızdaki problemleri başkalarına anlatır.	1	2	3	4	5
4. Bana karşı ilgili olması için onun istediği gibi davranmam gerekir.	1	2	3	4	5
5. Eşim, annesiyle ilgili eleştirileri duymaya dayanamaz.	1	2	3	4	5
6. Eşim, kayınvalidemle olan tartışmalarımızda tarafsız bir şekilde davranır.	1	2	3	4	5

*Esra Aydın

aydinpdr@windowlive.com